

Strasbourg den 12 oktober 2011

ECRML (2011) 4

EUROPEISKA STADGAN OM LANDSELS-ELLER MINORITETSSPRÅK
("MINORITETSSPRÅKSKONVENTIONEN")

SVERIGES GENOMFÖRANDE AV EUROPEISKA STADGAN

OM LANDSELS- ELLER MINORITETSSPRÅK

Fjärde övervakningsomgången

- A. **Expertkommitténs rapport**
- B. **Rekommendation från Europarådets ministerkommitté om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk**

Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk innehåller en mekanism för granskning av hur stadgan genomförts i en ansluten stat, så att rekommendationer vid behov kan utfärdas om förbättringar i statens lagstiftning, politik och praxis. Den centrala komponenten i detta förfarande är den expertkommitté som tillsätts i enlighet med artikel 17 i stadgan. Det främsta syftet med denna kommitté är att granska den faktiska situationen för landsdels- och minoritetsspråken i den aktuella staten, att rapportera till ministerkommittén om sin bedömning av hur staten i fråga uppfyller sina åtaganden och vid behov uppmuntra den anslutna staten att gradvis uppnå en högre åtagandenivå.

För att underlätta denna uppgift har ministerkommittén fastställt ett format för de periodiska rapporter som en ansluten stat enligt punkt 15.1 ska inge till generalsekreteraren. Rapporten ska offentliggöras av berörd regering. Enligt det fastlagda formatet ska den berörda staten redogöra för det konkreta genomförandet av stadgan, den allmänna politik som förs för de skyddade språken enligt del II i stadgan samt mer ingående redogöra för alla åtgärder som vidtagits för att genomföra de åtaganden som valts för de olika språk som åtnjuter skydd i enlighet med del III i stadgan. Kommitténs första uppgift är därför att granska informationen i den periodiska rapporten för samtliga relevanta landsdels- och minoritetsspråk inom den berörda statens territorium.

Kommitténs roll är att bedöma de befintliga rättsakter, bestämmelser och faktiska praxis som de olika staterna tillämpar med avseende på det egna landets landsdels- eller minoritetsspråk. Kommittén har utformat sina arbetsmetoder i överensstämmelse med denna uppgift. För att få en rättvis och korrekt bild av det faktiska läget för de berörda språken samlar kommittén in information från respektive myndigheter och från oberoende källor i den berörda staten. Efter att en periodisk rapport blivit föremål för en preliminär granskning inkommer kommittén vid behov med ett antal frågor till den berörda staten om aspekter som kommittén anser vara oklara eller inte tillräckligt uttömmande behandlade i rapporten. Detta skriftliga förfarande följs normalt upp genom att en delegation från kommittén gör ett kontaktbesök i den berörda staten. Under ett sådant besök träffar delegationen olika organ och organisationer med starka kopplingar till de relevanta språkens användning och samråder med myndigheter i de frågor som delegationen har uppmärksammat på.

När denna process är avslutad antar expertkommittén en egen rapport. Denna rapport inges till ministerkommittén tillsammans med förslag till rekommendationer som ministerkommitté kan överväga att utfärda till den berörda staten.

Innehåll

A. Expertkommitténs rapport om Sveriges genomförande av minoritetsspråkskonventionen	4
Kapitel 1 – Bakgrund	4
1.1 Sveriges ratificering av minoritetsspråkskonventionen.....	4
1.2 Presentation av situationen för minoritetsspråk i Sverige: en uppdatering	4
1.3 Frågor som uppkommit i samband med granskningen av genomförandet av konventionen i Sverige	7
1.3.1 Sveriges nya minoritetsspråksstrategi, konventionens territoriella tillämpning samt övervakningsarbetet	7
1.3.2 Älvdalskans status.....	11
1.3.3 Umesamiskans status och främjande.....	11
Kapitel 2 – Expertkommitténs slutsatser om hur de svenska myndigheterna har reagerat på ministerkommitténs rekommendationer (RecChL(2009)3)	13
Kapitel 3 – Expertkommitténs bedömning med avseende på del II och III i konventionen.....	16
3.1 Bedömning med avseende på del II i konventionen	16
3.2 Bedömning med avseende på del III i konventionen	28
3.2.1 Samiska	29
3.2.2 Finska	45
3.2.3 Meänkieli	59
Kapitel 4 – Expertkommitténs slutsatser från fjärde övervakningsomgången.....	74
Bilaga I: Ratificeringsinstrumentet	78
Bilaga II: Kommentarer från de svenska myndigheterna.....	80
B. Rekommendation från Europarådets ministerkommitté om Sveriges genomförande av minoritetsspråkskonventionen	84

A. Expertkommitténs rapport om Sveriges genomförande av minoritetsspråkskonventionen

antagen av expertkommittén den 2 maj 2011
och framlagd inför Europarådets ministerkommitté
i enlighet med artikel 16 i konventionen

Kapitel 1 – Bakgrund

1.1 Sveriges ratificering av minoritetsspråkskonventionen

1. Sverige ratificerade Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk, den s.k. minoritetsspråkskonventionen (nedan kallad konventionen), den 9 februari 2000. Konventionen trädde i kraft i Sverige den 1 juni 2000. Ratificeringsinstrumentet för Sverige återfinns i bilaga I till denna rapport.

2. Enligt artikel 15.1 i konventionen ska konventionsstaterna vart tredje år avge en rapport i en form som bestäms av ministerkommittén¹. Den 14 oktober 2010 inkom de svenska myndigheterna med sin fjärde periodiska rapport till Europarådets generalsekreterare.

3. Föreliggande fjärde granskningsrapport från expertkommittén är baserad på information som expertkommittén hämtat från Sveriges fjärde periodiska rapport eller fått i samband med möten med företrädare för de minoritetsspråkstalande i Sverige och för de svenska myndigheterna i samband med det kontaktbesök som ägde rum 21–23 mars 2011. Expertkommittén fick ta emot synpunkter som lagligen inrättade organ och sammanslutningar lagt fram i enlighet med artikel 16.2 i konventionen. Denna information har varit till stor hjälp i samband med granskningen av hur konventionen tillämpas, och expertkommittén vill framföra sitt tack till dessa organisationer för deras värdefulla bidrag och medverkan i övervakningsprocessen.

4. I föreliggande rapport ges detaljerade påpekanden som de svenska myndigheterna uppmanas ta hänsyn till när de ska vidareutveckla sin minoritetsspråkspolitik. På grundval av dessa detaljerade påpekanden har expertkommittén även upprättat en lista över generella förslag till en fjärde uppsättning rekommendationer som ministerkommittén kan överväga att utfärda till Sverige, i enlighet med artikel 16.4 i konventionen.

5. Denna fjärde rapport antogs av expertkommittén den 2 maj 2011.

1.2 Presentation av situationen för minoritetsspråk i Sverige: en uppdatering

6. För grundläggande information om situationen när det gäller minoritetsspråken i Sverige hänvisar expertkommittén till relevanta avsnitt i de tre föregående granskningsrapporterna². I samband med ratificeringen förklarade Sverige samiska, finska och meänkieli som minoritetsspråk som åtnjuter skydd i enlighet med del III i

¹ MIN-LANG (2009) 8, form för periodiska treårsrapporter, antagen av Europarådets ministerkommitté.

² Expertkommitténs första granskningsrapport om Sveriges genomförande av minoritetsspråkskonventionen, ECRML (2003) 1; Expertkommitténs andra granskningsrapport om Sveriges genomförande av minoritetsspråkskonventionen, ECRML (2006) 2; Expertkommitténs tredje granskningsrapport om Sveriges genomförande av minoritetsspråkskonventionen, ECRML (2009) 3.

konventionen. Dessutom angavs romani chib och jiddisch som territoriellt obundna språk som talas i Sverige.

Kale

7. Av de varieteter av romanska som för närvarande talas i Sverige är romani kale den varietet som varit etablerad i Sverige längst, ända sedan 1500-talet. Romer som talar kale och romer som talar andra varianter av romska som kommit till Sverige från början av 1900-talet och framåt förstår inte varandras språk.

8. I samband med den senaste övervakningsomgången har företrädare för de kaletalande starkt betonat att särskilda åtgärder måste vidtas för att skydda och främja kale som en varietet som använts av hävd, med tanke på att kale inte utgjort någon prioriterad fråga i samband med Sveriges romanirelaterade insatser, som hittills har tenderat att fokusera på kelderash och de varieteter som kommit till Sverige under senare tid.

Samiska

9. Sverige ratificerade konventionen med avseende på samiska utan att specificera samiskans olika språk. I samband med övervakningsprocessen för att se till att samiskan skyddas och främjas har det med allt större tydlighet framkommit att det på t.ex. undervisningsområdet finns behov av att skilja mellan åtminstone tre olika språk: nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska. Expertkommittén har därför i förekommande fall använt sig av ett sådant synsätt. Där det inte finns något behov av en sådan uppdelning har kommittén istället valt att se samiska som ett övergripande språk (se även avsnitt 1.3 i expertkommitténs fjärde granskningsrapport med avseende på Norge, ECRML (2010) 3). Detta ligger även i linje med de svenska myndigheternas och de samisktalandes synsätt.

Officiell statistik över antalet minoritetsspråkstalande

10. In sin tredje granskningsrapport (punkterna 9 och 10) påpekade expertkommittén att Sverige inte samlar in någon officiell statistik över antalet personer som använder något minoritetsspråk. Expertkommittén uppmanade de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att i samarbete med de minoritetsspråkstalande samla in tillförlitliga uppgifter om antalet minoritetsspråkstalande och deras geografiska spridning.

11. I sin fjärde periodiska rapport (s. 19) framhåller de svenska myndigheterna att Sverige inte för officiell statistik över människors etniska tillhörighet eftersom de anser att metoderna för beräkning av etnisk tillhörighet varken är etiskt acceptabla eller vetenskapligt säkra.

12. I samband med kontaktbesöket pekade företrädare för de minoritetsspråkstalande på det akuta behovet av att tillförlitliga uppgifter tas fram över antalet minoritetsspråkstalande och deras geografiska spridning i Sverige. Kartläggningar över antalet samisk- och meänkielitalande har visserligen nyligen gjorts, men de utgör endast grova uppskattningar och har inte gjorts i tillräckligt stor skala för att kunna ge ett representativt resultat. De kan därför inte tjäna som grund för en gedigen och effektiv språkpolitikplanering, som det råder en sådan akut brist på när det gäller minoritetsspråksundervisningen.

13. Den icke-statliga organisationen Delegationen för romska frågor ställde sig skeptisk till de uppgifter som de svenska myndigheterna kommit fram till och genomförde därför med hjälp av olika lokala organisationer i Sverige en informell folkräkning med avseende på antalet romer som bor i Sverige. Enligt deras uppskattningar uppgår antalet romer i Sverige till cirka 154 000 (omfattande såväl romer med historisk närvaro i Sverige som romer kommit till Sverige under senare tid).

14. Man uppskattar att antalet romer som talar kale uppgår till cirka 7 000 (främst den kale som talas i Sverige och den kale som talas i Finland).

15. Expertkommittén är medveten om hur känsligt det kan vara att samla in officiell statistik om etnisk tillhörighet och de brott mot den svenska personuppgiftslagen som detta eventuellt kan innebära. Kommittén menar dock att en insamling av tillförlitlig statistik om språkkunskaper inte behöver innefatta personuppgifter. I sitt senaste utlåtande om Sverige rekommenderade den rådgivande kommittén om ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter att de svenska myndigheterna ska samla in tillförlitliga uppgifter om exempelvis personernas språkanvändning (se punkterna 33 och 34, ACFC/OP/II(2007)006)³.

Expertkommittén riktar en stark uppmaning till de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att i samarbete med de minoritetsspråkstalande samla in tillförlitliga uppgifter om antalet minoritetsspråkstalande och deras geografiska spridning.

³ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_fcnmdocs/PDF_2nd_OP_Sweden_sv.pdf

1.3 Frågor som uppkommit i samband med granskningen av genomförandet av konventionen i Sverige

1.3.1 Sveriges nya minoritetsspråksstrategi, konventionens territoriella tillämpning samt övervakningsarbetet

16. Sedan den förra övervakningsomgången har Sverige antagit och infört strategin "Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna" (regeringens proposition 2008/09:158) med avseende på landets olika minoritetsspråk. Strategin omfattar lagstiftning, finansiering och tillsyn.

17. När det gäller lagstiftning har Sverige antagit lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (nedan kallad minoritetslagen). Denna lag ersätter de två tidigare lagarna om rätten att använda samiska, finska och meänkieli i kontakten med myndigheter och domstolar. Lagstiftningen omfattar användningen av samiska, finska och meänkieli hos lokala och regionala myndigheter och användningen av samiska och finska i kontakter med följande centrala offentliga myndigheter: riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen.

18. En annan viktig utveckling är antagandet av språklagen (2009:600). I denna lag fastställs svenska som huvudspråk i Sverige. Lagen nämner även särskilt de nationella minoritetsspråk som omfattas av minoritetsspråkskonventionen samt teckenspråket.

19. När det gäller finansieringsfrågan har 80 miljoner SEK⁴ per år anslagits till olika insatser för att stärka minoritetsspråken. I detta ingår även arbetet för att genomföra lagstiftningen.

20. Lagstiftningens efterlevnad övervakas av Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. I februari 2011 lade dessa båda organ fram sin första rapport om minoritetsspråkslagens tillämpning⁵.

Konventionens territoriella tillämpning

21. I samband med de tre föregående övervakningsomgångarna (punkt 23, punkterna 16–18 respektive punkterna 11–14) påpekade expertkommittén att den territoriella räckvidden för de båda främsta rättsakterna genom vilka konventionen genomförs i Sverige (se punkt 17 ovan) har varit begränsad till vissa förvaltningsområden i Norrbotten. Denna geografiska begränsning rör främst artiklarna 9 och 10 i konventionen. Lagstiftningen omfattar inte det område där sydsamiska talas av hävd och inte heller en stor del av de områden där finska traditionellt finns starkt representerat. Expertkommittén rekommenderade de svenska myndigheterna att i samarbete med de minoritetsspråkstalande definiera hela de områden där lule-, nord- och sydsamiska av hävd används i Sverige och att tillämpa konventionen i dessa områden. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska myndigheterna om **"att i samarbete med de minoritetsspråkstalande definiera de områden där finska och samiska omfattas av del III i konventionen och tillämpa de relevanta bestämmelserna i konventionen i de områdena"** [RecChL(2009)3].

⁴ När denna rapport skrivs var växlingskursen 10 SEK = 1,12 euro.

⁵ <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2011/nationella-minoriteter-rapport-om-tillampningen-av-lagen-2010.pdf>

22. Även om de svenska myndigheterna inte har definierat dessa områden exakt har ändå betydande framsteg gjorts när det gäller den territoriella tillämpningen i enlighet med artikel 10 ("förvaltningsmyndigheter och samhällsservice").

23. I enlighet med 6 § minoritetslagen utvidgades förvaltningsområdena för finska och samiska den 1 januari 2010 till att omfatta ytterligare 18 respektive 13 kommuner (se 6 § minoritetslagen). Förvaltningsområdet för finska omfattar nu således även Sveriges två största städer Stockholm och Göteborg.

24. I enlighet med 7 § minoritetslagen kan andra kommuner än de som anges i 6 § frivilligt ansluta sig till förvaltningsområdet, efter att beslut har fattats av regeringen. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått i uppdrag att underlätta denna process. Efter att de nya bestämmelserna införts har förvaltningsområdet för finska efter den 1 maj 2010 respektive den 1 februari 2011 utökats med ytterligare nio kommuner och ett landsting och omfattar nu totalt 32 kommuner⁶. Ytterligare tre kommuner har ansökt om frivillig anslutning till det finska förvaltningsområdet under 2012. Ansökningarna behandlas nu av regeringen. Den 1 maj 2010 utökades förvaltningsområdet för samiska med en kommun och omfattar nu totalt 18 kommuner⁷. Förvaltningsområdet för meänkieli bestående av fem kommuner utökades den 1 februari 2011 med ytterligare en kommun⁸.

25. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått i uppdrag att stödja och samordna tillämpningen av minoritetsspråklagen i de nyanslutna kommunerna och har även tilldelats öronmärkta medel för detta. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 10) har statsbidraget till kommuner och landsting höjts för 2010 till cirka 50 miljoner SEK. Expertkommittén tolkar detta som att detta belopp utgör en del av de 80 miljoner SEK som anslagits för minoritetsspråkspolitiken. De 50 miljonerna har öronmärkts för att täcka de extra kostnaderna som uppstår i samband med minoritetsspråkslagens genomförande. Den 1 februari varje år fördelar regeringen dessa medel till de lokala myndigheterna i enlighet med de kriterier som regeringen själv har fastställt och på grundval av befolkningsstatistiken. Om outnyttjade medel finns kvar vid rapporteringsårets slut kan de lokala myndigheterna föra över medel till följande år.

26. Enligt Länsstyrelsen i Stockholms län finns det kommuner som inte vill ansluta sig till ett förvaltningsområde av rädsla för att de inte kommer att klara av de extra kostnader förknippade med detta.

27. Länsstyrelsen i Stockholms län har informerat expertkommittén om att man har genomfört samråd med lokala myndigheter för att bistå dem i genomförandet av minoritetsspråklagen. Man har även anordnat två konferenser med lokala myndigheter om behovet av att kartlägga språkkompetensen hos den egna personalen och uppmuntra till samråd med de minoritetsspråkstalande.

⁶ För finska har följande kommuner tillkommit: Botkyrka, Eskilstuna, Hallstahammar, Haninge, Huddinge, Håbo, Köping, Sigtuna, Solna, Stockholm, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker och Östhammar. Den 1 maj 2010 tillkom dessutom följande kommuner: Borås, Surahammar och Västerås. Efter den 1 februari 2011 har även kommunerna Kalix, Göteborg, Hofors, Skinnskatteberg, Sundbyberg och Umeå anslutit sig. Gävleborgs läns landsting. Det ursprungliga förvaltningsområdet för finska utgjordes av kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

⁷ För samiska har följande nya kommuner tillkommit: Arvidsjaur, Berg, Härjedalen, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund. Krokoms kommun anslöt sig den 1 maj 2010. Det ursprungliga förvaltningsområdet för samiska utgjordes av kommunerna Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna.

⁸ För meänkieli har Kalix kommun tillkommit. Övriga fem är Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

28. Expertkommittén har fått information om att Kalix kommun agerat exemplariskt i samband med sin anslutning till förvaltningsområdet för finska och meänkieli. Kalix kommun höll först ett samråd med de minoritetsspråkstalande varefter en handlingsplan utarbetades. Därefter gjordes en undersökning bland personalen för att kartlägga relevanta språkkunskaper så att kontaktpersoner för den finsk- och meänkielitalande befolkningen kunde utses.

29. I samband med kontaktbesöket uppgav företrädare för de finsktalande att man generellt sett var nöjd med den nya lagstiftningen. Enligt deras uppskattning omfattas cirka 50 % av de finsktalande i Sverige av det nya förvaltningsområdet för finska. Förutom att nya kommuner har anslutit sig har aktiviteterna på och om finska ökat och även väckt intresset hos de yngre finsktalande.

30. Företrädare för de samisktalande såg positivt på att förvaltningsområdet har utvidgats och på att nu även sydsamiska omfattas.

31. I enlighet med 9 § minoritetsspråklagen (se även punkt 36 nedan) har enskilda i vissa fall rätt att använda finska, meänkieli eller samiska även utanför förvaltningsområdena vid muntliga eller skriftliga kontakter med offentliga myndigheter. Det verkar som att minoritetsspråklagen hittills inte har tillämpats i praktiken utanför förvaltningsområdena på grund av bristande medvetenhet om denna möjlighet bland såväl de minoritetsspråkstalande som myndigheterna.

32. I enlighet med vad som anges i den fjärde periodiska rapporten (s. 18) har rätten att använda finska, meänkieli eller samiska inte utvidgats till att omfatta ytterligare domstolar, och det finns inte heller några planer på något sådant. Regeringen ser inte detta som någon prioriterad fråga för närvarande. Rätten att använda dessa språk i domstolar existerar således endast i det ursprungliga förvaltningsområdet i Norrbottens län. Detta innebär således att de svenska myndigheterna inte vidtagit några åtgärder när det gäller den territoriella tillämpningen i Sverige av artikel 9 i konventionen.

Övervakning

33. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 6–8) har ett statligt uppföljningssystem införts för att kunna övervaka hur 2009 års minoritetsspråkslag och minoritetspolitiken efterlevs. Enligt minoritetsspråklagen har förvaltningsmyndigheterna skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter där så behövs. Ansvarsfördelningen har reglerats och förtydligats. Så är t.ex. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget ansvariga för att samordna och följa upp minoritetspolitikens genomförande på nationell nivå. Dessa två organ har dessutom fått i uppdrag att bistå kommunerna i samband med tillämpningen av minoritetsspråklagen och att redovisa en samlad bedömning av lagens efterlevnad. De ska även vidta medvetandehöjande åtgärder. Sametinget fick t.ex. i uppdrag att skapa den nya hemsida⁹ för nationella minoriteter som togs i drift i december 2009.

34. I samband med kontaktbesöket meddelade företrädare för de finsk- och meänkielitalande att de hittills var nöjda med det arbete som Länsstyrelsen i Stockholms län utfört och att Länsstyrelsen varit mycket aktiv under det första året och genomfört samråd med företrädare för de minoritetsspråkstalande. De företrädare för Diskrimineringsombudsmannen som kommittén träffade i samband med kontaktbesöket ansåg att den uppgift som lagts på tillsynsorganet skulle kunna utföras bättre om tillsynsorganet hade en mer oberoende ställning och om det fanns någon form av

⁹ www.minoritet.se

sanktionssystem. Å andra sidan har Länsstyrelsen i Stockholms län förklarat att, som det står i en regeringsproposition, om det nuvarande systemet inte fungerar på ett tillfredsställande sätt finns möjligheten att skärpa lagstiftningen.

35. Som Länsstyrelsen i Stockholms län påpekade vid kontaktbesöket befinner sig genomförande- och uppföljningsarbetet fortfarande i ett mycket tidigt skede. De kommuner som frivilligt anslöt sig till förvaltningsområdet efter det att minoritetsspråklagen trädde i kraft tenderar i allmänhet att vara bättre förberedda när det gäller att skydda minoritetsspråken. När det gäller landstingen saknas fortfarande den struktur som krävs för att lagstiftningen ska kunna genomföras. I den första uppföljningsrapporten från Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget (se punkt 20 ovan) identifieras tre framgångsfaktorer för lokala och regionala myndigheter i förvaltningsområdena: a) en tydlig politisk förankring hos kommunledningen, b) att en särskild språksamordnare utses i ett tidigt skede och c) samarbete mellan lokala myndigheter och företrädare för de minoritetsspråkstalande.

36. Under det andra uppföljningsåret planerar Länsstyrelsen i Stockholms län att fokusera på att få till stånd det grundskydd som ska gälla överallt i Sverige, dvs. det skydd som ska gälla i enlighet med 9 § minoritetsspråklagen och som omnämns i punkt 31 ovan. Detta är särskilt viktigt för de territoriellt obundna språken jiddisch och romani chib. En annan aspekt som Länsstyrelsen i Stockholms län kommer att fokusera på är samrådsprocessen.

37. Kommuner, landsting och vissa statliga myndigheter har skyldighet att inför Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län lägga fram rapporter om genomförandet av minoritetsspråkspolitiken. Dessa rapporter vidarebefordras sedan till regeringen.

38. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 8) ska följande myndigheter under en treårsperiod följa upp, analysera och redovisa sina insatser utifrån minoritetspolitikens mål:

Rikspolisstyrelsen
Socialstyrelsen
Statens folkhälsoinstitut
Statens skolverk
Statens skolinspektion
Högskoleverket
Lantmäteriet
Diskrimineringsombudsmannen
Ungdomsstyrelsen
Valmyndigheten
Statens kulturråd

39. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén av företrädare för några av dessa myndigheter att de har ökat synligheten för och medvetenheten om minoritetsspråken genom att översätta delar av sina hemsidor till dessa språk och/eller genom att informera om de rättigheter som de minoritetsspråkstalande har. Rikspolisstyrelsen har dessutom för avsikt att se till att information om minoritetsspråken ingår i utbildningen för de anställda inom polisen.

40. Enligt uppgift från företrädare för de meänkielitalande har vissa av dessa myndigheter ännu inte varit tillgängliga för samråd med dem.

41. Expertkommittén ser positivt på dessa strategier och ser fram emot att i nästa periodiska rapport få information om fler exempel på insatser som dessa myndigheter gjort inom ramen för dessa strategier.

1.3.2 Älvdalskans status

42. I sina två tidigare granskningsrapporter (punkterna 24–26 respektive 19–20) har expertkommittén uttalat sig om älvdalskan och den önskan som de älvdalsktalande har om att älvdalskan ska skyddas under del II i konventionen i enlighet med artikel 2.1. Expertkommittén hade informerats om den dialog som fortlöpande förs mellan de svenska myndigheterna och företrädare för Älvdalens kommun och de älvdalsktalande och anmodade de svenska myndigheterna att i samarbete med de älvdalsktalande klargöra älvdalskans ställning.

43. De svenska myndigheterna meddelar i sin fjärde periodiska rapport (s. 24) att efter de diskussioner som fördes i februari 2008 med de älvdalsktalande och Älvdalens kommun har frågan om älvdalskans status behandlats i proposition 2008/09:158 s. 61. I nuläget erkänner inte Sverige älvdalska som ett språk som ska ges skydd enligt konventionen. De svenska myndigheterna anser emellertid att älvdalskan oavsett status bör bevaras som en del av det svenska kulturarvet och föras vidare till kommande generationer, ett arbete som Institutet för språk och folkminnen och Älvdalens kommun kan ansvara för.

44. I samband med den nu aktuella övervakningsomgången har expertkommittén på nytt träffat företrädare för de älvdalsktalande som i dagsläget inte känner till något stöd eller några insatser från Institutet för språk och folkminnen och inte heller att sådant stöd går att få. Hittills har alla insatser för att främja och skydda älvdalskan fått finansiellt stöd från Älvdalens kommun eller privata bidragsgivare.

45. Expertkommittén är medveten om myndigheternas engagemang för de älvdalsktalande och att man fört upp frågan på regeringsnivå men anser samtidigt att det finns behov av en vetenskaplig studie på detta område för att man ska kunna nå fram till rimliga slutsatser som ett beslut kan baseras på.

46. Expertkommittén rekommenderar därför att de svenska myndigheterna klargör älvdalskans status som antingen ett språk eller en dialekt genom t.ex. att en oberoende vetenskaplig studie görs i samarbete med de älvdalsktalande.

1.3.3 Umesamiskans status och främjande

47. I samband med sin tredje granskningsrapport (se punkt 21) hade expertkommittén informerats om den förnyelserörelse som uppstått när det gäller umesamiskan. Expertkommittén rekommenderade att de svenska myndigheterna i sin nästa periodiska rapport tillhandahåller mer information om detta språks status och främjandet av det.

48. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 24–25) har den umesamiska gruppen bildat den icke-statliga organisationen *Álggugáhtie*, vars syfte är att verka för att bevara, stärka och synliggöra umesamiskan. Som ett led i detta samarbetar *Álggugáhtie* med Umeå kommun. Vid det samiska språkcentrum som nyligen etablerats i Tärnaby bedriver man verksamhet för att främja och revitalisera umesamiskan, vid sidan av övriga samiska varieteter.

49. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén av företrädare för de umesamisktalande om att nya språkkurser i umesamiska anordnas som en del i revitaliseringsarbetet och att dessa kurser lockat till sig ungdomar. En sommarkurs i umesamiska har vissa år anordnats av Umeå universitet. De försök som gjorts för att

erbjuda umesamiska i förskolan har misslyckats på grund av brist på lärare. Samarbetet och samrådet mellan Álgguogáhtie och de lokala myndigheterna fungerar mycket bra. En samordnare för umesamiska har utsetts. Enligt information från Álgguogáhtie har en umesamisk ortografi införts. När det gäller behovet av en gemensam standard för umesamiskan går dock åsikterna isär. Álgguogáhtie arbetar även med topografiska namn på umesamiska i Arjeplog och Arvidsjaur.

50. Företrädarna för de umesamisktalande anser att det behövs insatser för att synliggöra språket bättre. Dessutom behövs det stöd för att ta fram läromedel och undervisningsmaterial och för att kunna rekrytera lärare i umesamiska. Såväl barn som vuxna måste ges möjlighet till undervisning i umesamiska. Slutligen behövs det mer forskning om antalet talare och umesamiskans geografiska spridning.

51. Enligt de svenska myndigheterna har Sverige ratificerat konventionen med avseende på den umesamiska varieteten eftersom denna varietet omfattas av den nya minoritetsspråksstrategin och de sju kommuner där umesamiska talas ingår i förvaltningsområdet för samiska. Enligt myndigheterna har de umesamisktalande exempelvis rätt till undervisning i samiska i förskolan. Expertkommittén menar att detta betyder att undervisning i den umesamiska varieteten i möjligaste mån ska erbjudas.

52. Expertkommittén ser positivt på det stöd som ges från Samiskt språkcentrum och från myndigheternas sida för att umesamiskan ska kunna revitaliseras, och rekommenderar att de svenska myndigheterna fortsätter sina insatser, framför allt när det gäller språkinläring och forskning. Expertkommittén uppmanar även myndigheterna att utreda om och i vilken utsträckning Samiskt språkcentrum specifikt stöder umesamiskan.

Kapitel 2 – Expertkommitténs slutsatser om hur de svenska myndigheterna har reagerat på ministerkommitténs rekommendationer (RecChL(2009)3)

Rekommendation nr 1

”Att i samarbete med de minoritetsspråkstalande definiera de områden där finska och samiska omfattas av del III i konventionen och tillämpa de relevanta bestämmelserna i konventionen i de områdena.”

53. Denna rekommendation hänför sig främst till artiklarna 9 och 10 i konventionen. Även om de svenska myndigheterna inte har definierat dessa områden exakt har ändå betydande framsteg gjorts när det gäller artikel 10 (förvaltningsmyndigheter och samhällsservice).

54. Antagandet av lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk har inneburit att förvaltningsområdena för finska och samiska utvidgats till att omfatta ytterligare 18 respektive 13 kommuner. En möjlighet att frivilligt ansluta sig till ett förvaltningsområde har införts, och sedan den 1 maj 2010 har förvaltningsområdena utvidgats med en kommun var för samiska och meänkieli och nio för finska. Ytterligare tre kommuner har ansökt om frivillig anslutning till det finska förvaltningsområdet under 2012. Även ett landsting har frivilligt anslutit sig till förvaltningsområdet för finska. För att underlätta genomförandet av den nya lagen har statsbidragen till kommuner och landsting höjts till cirka 50 miljoner SEK under 2010. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har fått i uppdrag att stödja och samordna genomförandet i de nyanslutna kommunerna och har även tilldelats särskilda medel för detta.

55. Denna utvidgning har lett till att cirka 50 % av de finstalande nu bor inom förvaltningsområdet för finska. Och förvaltningsområdet för samiska omfattar nu även det område där sydsamiska talas.

56. Även utanför förvaltningsområdena gäller viss begränsad rätt att vid kontakt med myndigheter och vissa offentliga organ använda ett språk som omfattas av del III i konventionen.

57. När det gäller artikel 9 (rättsväsendet) har inte någon motsvarande utveckling skett.

Rekommendation nr 2

”Att aktivt stärka undervisningen på minoritetsspråken, dels genom att anpassa modersmålsundervisningen till bestämmelserna i artikel 8 i konventionen och i tillämpliga fall anordna tvåspråkig undervisning, dels genom att utveckla lämplig grundutbildning och vidareutbildning för lärare.”

58. Sverige har inte anpassat sin modersmålsundervisningsmodell till kraven i artikel 8 i konventionen. Inte heller har några framsteg gjorts när det gäller tvåspråkig undervisning, utan istället finns det oroväckande tecken på en tillbakagång.

59. Avsaknaden av grund- och vidareutbildning för lärare utgör fortfarande ett strukturellt problem när det gäller att främja och skydda Sveriges minoritetsspråk. Inga samlade ansträngningar har gjorts för att hitta en lösning här.

60. Vissa av de restriktioner som gällt för modersmålsundervisning har avskaffats. Enligt en ändring i grundskoleförordningen gäller sedan den 1 juli 2008 att det för finska och jiddisch räcker med att en enda elev (istället för som tidigare fem elever) i en kommun begär modersmålsundervisning för att sådan undervisning måste anordnas. Detta gäller redan sedan tidigare för samiska, meänkieli och romani chib. Dessutom har kravet på att språket ska vara dagligt umgängesspråk i hemmet avskaffats, men eleven måste fortfarande ha grundläggande kunskaper i språket.

61. När det gäller lärarutbildningen har Luleå tekniska universitet tidigare haft regeringens uppdrag att anordna lärarutbildning i finska, meänkieli och samiska. Kurserna i samiska och meänkieli för lärare lades dock ned 2009 på grund av för få sökande. Särskilt problematisk är bristen på utbildade lärare i sydsamiska och meänkieli. De kurser för lärare i finska som anordnas vid Luleå tekniska universitet låg 2009 på en relativt stabil nivå.

62. Regeringen har för avsikt att reformera lärarutbildningen generellt sett. En ny lärarutbildning ska införas hösten 2011. Denna reform kommer dock inte att omfatta utbildningen för lärare i minoritetsspråken eftersom man när det gäller denna utbildning måste invänta den rapport med förslag till hur man ska kunna öka antalet minoritetsspråklärare som Högskoleverket fått i uppdrag av regeringen att lägga fram senast den 30 april 2011. Rapporten har ännu inte lagts fram.

Rekommendation nr 3

"Att inrätta en strukturerad politik för att uppmuntra tillhandahållandet av universitetsundervisning eller annan form av högre undervisning i samiska, finska och meänkieli."

63. Någon strukturerad politik i denna mening har inte införts. Som ett led i rationaliseringen av språkundervisningen vid de svenska universiteten gav regeringen universiteten i Uppsala och Stockholm i uppdrag att anordna kurser i finska, medan Umeå universitet fick i uppdrag att anordna kurser i meänkieli och samiska. Universiteten tilldelas inte några extra anslag för kurser i finska eller meänkieli. Umeå universitet får för närvarande 450 000 SEK från utbildningsdepartementet för samiska, ett anslag som universitet anser är alltför blygsamt med tanke på att man måste anordna kurser i flera olika samiska varieteter.

64. Högskoleverket fick 2010 i uppdrag av regeringen att granska den nuvarande ansvarsfördelningen mellan de universitet som erbjuder kurser i minoritetsspråk och att vid behov föreslå förändringar. Rapporten har ännu inte lagts fram.

Rekommendation nr 4

"Att som prioritet anta flexibla och innovativa åtgärder för att upprätthålla sydsamiska."

65. Genom minoritetsspråklagen utvidgades förvaltningsområdet för samiska till att omfatta även det område där sydsamiska talas av hävd.

66. Två samiska språkcentrum har öppnats i Östersund och Tärnaby för att uppmuntra användningen av samiska i samhället och bistå lokala myndigheter på detta område. Dessa kommuner ligger inom det sydsamiska området. Det är Sametinget som driver dessa språkcentrum, och 6 miljoner SEK anslås årligen till denna verksamhet sedan 2010.

67. De svenska myndigheterna anser att en starkt integrerad samiskundervisning (dvs. undervisning i samisk kultur inom ramen för kommunens grundskolesystem som kan men inte behöver vara tvåspråkig) även ska bidra till att de mindre samiska varieteterna bevaras.

Rekommendation nr 5

"Att inrätta en strukturerad politik och vidta organisatoriska åtgärder för att uppmuntra användningen av samiska, finska och meänkieli i tal och skrift i kontakten med rättsväsende och offentliga myndigheter inom de definierade förvaltningsområdena."

68. Ett strukturerat tillvägagångssätt tillämpas när det gäller offentliga myndigheter i Sverige. Detta framgår av regeringens strategi som bland annat omfattar en minoritetsspråkslag och extra anslag för att genomföra den, samt den tillsynsroll som Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har tilldelats.

69. När det gäller rättsväsendet finns inte någon motsvarande strategi. Rätten att använda finska, meänkieli eller samiska i enlighet med den nya minoritetsspråkslagen (2009) har inte utsträckts till att gälla ytterligare domstolar i de nyanslutna kommunerna i dessa förvaltningsområden, eftersom regeringen för närvarande inte ser detta som någon prioriterad fråga.

70. Domstolsverket och Åklagarmyndigheten tillhandhåller informationsmaterial på samiska, finska och meänkieli om rätten att använda dessa språk i domstol. Det finns fortfarande inte någon statistik över antalet fall där samiska använts vid straffrättsliga förfaranden i domstol.

Rekommendation nr 6

"Att underlätta grundandet av dagstidningar på samiska och meänkieli."

71. På grundval av Presskommitténs förslag beslutade regeringen i december 2008 om ett antal ändringar i presstödsreglerna. Bland annat sänktes den lägsta prenumerationsupplaga som krävs för att en tidning ska kunna beviljas stöd från 2 000 till 1 500. I juni 2010 antog riksdagen de nya villkoren för stödet till dagspressen baserat på regeringens proposition. Myndigheterna menar att därmed är grunden lagd för att ett initiativ till samarbete mellan berörda myndigheter och aktörer i Norge och Finland ska kunna tas för att underlätta utgivningen av en gränsöverskridande dagstidning på samiska. Ett sådant initiativ omfattar även ett eventuellt samarbete när det gäller meänkieli i Sverige och kväniska i Norge.

72. Sametinget har fått i uppdrag att i samarbete med den icke-statliga intresseföreningen för meänkieli, Svenska Tornedalingars Riksförbund, undersöka möjligheterna för gränsöverskridande dagstidningar på samiska och meänkieli. Sametinget har tilldelats 130 000 SEK specifikt för detta arbete.

Kapitel 3 – Expertkommitténs bedömning med avseende på del II och III i konventionen

3.1 Bedömning med avseende på del II i konventionen

73. Expertkommittén kommer inte att kommentera de bestämmelser i del II som inte föranlett några allvarligare påpekanden i den tredje granskningsrapporten och om vilka expertkommittén inte fått in någon väsentlig ny information. För del II gäller detta artikel 7.1.b, 7.1.g och 7.1.i samt artikel 5. Expertkommittén förbehåller sig dock rätten att vid ett senare tillfälle återkomma med en bedömning av genomförandet av dessa bestämmelser.

Artikel 7 – Mål och principer

Punkt 1

I fråga om landsdels- eller minoritetsspråk inom de territorier där sådana språk används, och i enlighet med situationen för varje språk, skall parterna bygga sin politik, lagstiftning och praxis på följande mål och principer:

- a) *erkännande av landsdels- eller minoritetsspråk som uttryck för kulturell rikedom,*

74. De rättsliga ramarna för minoritetsspråkens bevarande och användning har förbättrats sedan den förra övervakningsomgången (se avsnitt 1.3.1 ovan). 2009 antogs lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) som trädde i kraft den 1 januari 2010 och gäller i hela landet. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget bevakar tillämpningen av minoritetslagen. Den nya lagen ersätter den tidigare lagstiftningen om rätten att använda samiska, finska och meänkieli.

75. 2009 antogs även en språklag (2009:600) som trädde i kraft den 1 juli 2009. I 4 § i denna lag anges att svenska är huvudspråk i Sverige. I 7 § anges att "de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska". I enlighet med 8 § språklagen har det allmänna ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. I 14 § 1 p. anges att "den som tillhör en nationell minoritet [ska] ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket", vilket är samma formulering som för svenska språket. Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen följer upp tillämpningen av lagen. Även Sametinget följer upp språklagen med avseende på samiska.

76. Enligt de svenska myndigheterna innebär dessa två lagar att minoritetsspråkens ställning i Sverige klargörs och stärks. Båda lagarna har översatts till samtliga språk som omfattas av konventionen och finns tillgängliga på regeringens webbplats.

77. Införandet av dessa två lagar och det erkännande av minoritetsspråken som lagarna innebär har redan fått positiva effekter. Exempelvis har en revitalisering av jiddisch skett och avsevärt fler identifierar sig nu som jiddischtalande. Finska och meänkieli har fått en mer positiv image i Sverige, och lagarna har inneburit att majoritetsbefolkningen blivit mer medveten om minoritetsspråken. Enligt de finsktalande har finskan stärkts betydligt sedan de nya lagarna antogs. Verksamheten i språkorganisationerna har fått nytt liv. Enligt de

meänkielitalande finns tydliga tecken på att en attitydförändring skett på nationell nivå, medan det på kommunal nivå fortfarande finns brister. De samisktalande välkomnar de nya lagarna och den utvidgning av förvaltningsområdena för språkskydd som de medfört, men påpekar samtidigt att denna lagstiftning är svagare än den som finns i grannländerna Norge och Finland när det gäller myndigheternas skyldighet att använda samiska.

78. Expertkommittén vill ge en eloge för denna viktiga utveckling som skett sedan den förra övervakningsomgången och som visar att den svenska regeringen tar sitt åtagande att skydda och främja minoritetsspråken på allvar.

c) *behov av beslutsamma åtgärder för att främja landsdels- eller minoritetsspråk i syfte att skydda dem,*

79. Med riksdagens antagande i juni 2009 av propositionen "Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna" (prop. 2008/09:158) fick Sverige en strategi med åtgärder för att bl.a. främja minoritetsspråken. Förutom antagandet av minoritetslagen och inrättandet av ett kraftfullt uppföljningssystem har strategin även resulterat i en öronmärkt budget för minoritetspolitiken som 2010 ökades från 10 miljoner SEK till 80 miljoner SEK per år och 2011 till 85 miljoner SEK fram till 2012. Syftet med strategin är bland annat att se till att konventionen följs striktare, stödja minoritetsspråken, förbättra uppföljningen av hur minoritetspolitiken genomförs, stärka de nationella minoriteternas inflytande och bekämpa diskrimineringen av de nationella minoriteterna.

80. Av den totalsumma som nämns i föregående punkt går 8 miljoner SEK till Statens kulturråd för främjande av de nationella minoriteternas språk och kultur. Dessutom har det ekonomiska stödet till de nationella minoriteternas organisationer höjts med ytterligare 2 miljoner till 6 miljoner SEK per år.

81. Enligt information som presenteras i den fjärde periodiska rapporten (s. 13) tillsatte den svenska regeringen i maj 2010 en särskild referensgrupp inom regeringskansliet som ska bistå med sakkunskap och erfarenheter i frågor som rör en revitalisering av minoritetsspråken. Referensgruppen ska lägga fram en slutrapport i juni 2012. Expertkommittén ser fram emot att få ytterligare information om detta initiativ i nästa periodiska rapport.

82. Enligt den fjärde periodiska rapporten har de svenska myndigheterna dessutom avsatt finansiella medel till Institutet för språk och folkminnen för särskilda språkreitaliseringsinsatser som ska genomföras av olika organisationer. Under 2010 fördelades 3,4 miljoner SEK, varav 900 000 SEK gick till språkbevarande insatser. Enligt vad som anges på sidan 14 i den fjärde periodiska rapporten har ytterligare 700 000 SEK avsatts för språkvård (korpusarbete, inklusive utgivning av lexikon), revitaliseringsinsatser och åtgärder för att bevara minoritetsspråken. Enligt myndigheterna prioriteras i detta skede åtgärder för meänkieli.

83. Enligt uppgifter från Arbetsmarknadsdepartementet har regeringen anslagit ytterligare 397 000 SEK till Institutet för språk och folkminnen för åtgärder för jiddisch och minoritetsspråkigt ortnamnsarbete. Expertkommittén vill ge de svenska myndigheterna en eloge för den betydande ökningen när det gäller anslagen för att skydda och främja minoritetsspråken.

84. Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen fortsätter att stödja minoritetsspråken genom sitt forsknings- och rådgivningsarbete. Språkrådet har dock inte tillsatt någon tjänst där det krävs lingvistisk sakkunskap i jiddisch eller i den inhemska romanivarieteten kale. Detta gör att varken jiddisch eller romani kale omfattas fullt ut av

språkrådets verksamhet. Språkrådet är i princip redo att åta sig denna uppgift men hänvisar till att det saknas finansiella medel för detta.

Expertkommittén rekommenderar att de svenska myndigheterna ser till att jiddisch och romani kale fullt ut får del av det praktiska och ekonomiska stöd som Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen erbjuder.

85. Expertkommittén har inte kunnat fastställa i vilken utsträckning de olika minoritetsspråken som skyddas under konventionen i Sverige har gynnats av de insatser som anges i punkt 82 ovan. I samband med kontaktbesöket kritiserade företrädare för vissa språkgrupper det sätt på vilket anslagen till minoritetsspråkens organisationer fördelas. I synnerhet var det den kortsiktiga projektbaserade finansieringen, konkurrensen mellan de olika språkgrupperna om resurserna och den inadekvata finansieringsnivån som man hade invändningar mot. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla mer detaljerad och språkspecifik information om hur anslagen fördelas.

86. Enligt information som expertkommittén har planerar den svenska regeringen att se över sitt finansieringssystem för verksamhet, organisationer och mindre arkiv på kulturområdet. Sådana organ ska i framtiden finansieras endast på regional nivå. Expertkommittén är inte klar över vilka konsekvenser detta kan få för central- eller paraplyorganisationer för minoritetsspråken vars verksamhet för närvarande finansieras på nationell nivå. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att klargöra denna fråga i nästa periodiska rapport.

d) underlättande och/eller uppmuntran av användning av landsdels- eller minoritetsspråk i tal och skrift i det offentliga och privata livet,

Hälso- och sjukvård och social omsorg

87. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 30–34) rekommenderade expertkommittén att de svenska myndigheterna tar vederbörlig hänsyn till de minoritetsspråkstalandes allt större behov i samband med hälso- och sjukvård och äldreomsorg. De svenska myndigheterna uppmanades att i samarbete med de minoritetsspråkstalande utreda huruvida åtaganden på dessa områden skulle kunna ingå i ett utökat ratificeringsinstrument.

88. I 18 § minoritetsspråklagen anges följande: "En kommun i ett förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli respektive samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket". I 6 § lagen om ändring i socialtjänstlagen (2009:726) som ingår som bilaga till den fjärde periodiska rapporten (s. 99) anges dessutom att kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor. Denna bestämmelse gäller överallt i Sverige.

89. I samband med kontaktbesöket gjorde företrädare för myndigheterna expertkommittén uppmärksam på att verksamhet som "helt eller delvis" bedrivs på ett minoritetsspråk inte har definierats specifikt (detta gäller såväl förskoleverksamhet som äldreomsorg).

90. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 29) har Socialstyrelsen sammanställt ett informationsblad för anställda inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten om vad den nya minoritetsspråklagen kommer att innebära på detta område. Socialstyrelsen har även planer

på att ta fram en informationsfolder om lagen för att informera personer som tillhör någon nationell minoritet om deras rättigheter.

91. I samband med kontaktbesöket informerade företrädare för Socialdepartementet expertkommittén om att man tagit fram riktlinjer för samtliga lokala myndigheter i Sverige om den nya lagstiftningen när det gäller användandet av minoritetsspråken inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Socialdepartementet har även samrått med Länsstyrelsen i Stockholms län och de olika nationella minoriteterna om denna fråga.

92. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén av företrädare för de samisktalande om att Arvidsjaurs kommun erbjuder språkkurser för anställda inom vård och omsorg. Kiruna kommun erbjuder språkkurser för anställda inom äldreomsorgen. Personalen har rätt att ta en dag ledigt per vecka för utbildning.

93. Expertkommittén välkomnar denna positiva utveckling och ser fram emot att i nästa periodiska rapport få veta mer om hur dessa rättigheter och skyldigheter utövas i praktiken. När det gäller en eventuell utökning av ratificeringsinstrumentet till att även omfatta hälso- och sjukvårdstjänster meddelar de svenska myndigheterna i sin rapport att inga nyheter finns att rapportera avseende detta.

Synliggörande

94. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 14) ska statliga och kommunala myndigheter se till att det finns ortnamnsskyltning och annan utmärkning på minoritetsspråken, så att minoritetsspråken synliggörs bättre och deras bidrag till kulturarvet lyfts fram. Enligt information från olika företrädare för de minoritetsspråkstalande och för myndigheter har också sådan skyltning ökat stadigt under de senaste åren, framför allt på samiska, finska och meänkieli.

95. Ett annat initiativ för att öka medvetenheten om Sveriges minoritetsspråk och bättre synliggöra dem är webbplatsen Tema Modersmål¹⁰ där man kan hitta information på samtliga minoritetsspråk när det gäller modersmål och modersmålsundervisning. Enligt Sametinget uppdateras dock denna webbplats mycket sällan. Även flera lokala myndigheter och offentliga organ har flerspråkiga webbplatser.

96. I samband med kontaktbesöket fick expertkommittén information om flera olika projekt, främst när det gäller samiska och finska, där olika kulturorganisationer anordnat generationsövergripande kulturella och sociala evenemang i syfte att stärka överföringen och användningen av språken.

97. Ett initiativ för finska språket som blev särskilt lyckat är idéskriften "Ska vi tala finska?" som finns på både svenska och finska och som finansierats av Språkrådet och Sverigefinländarnas delegation.

98. Sveriges Radio har sänt och även gett ut en CD med moderna sagor på samtliga nationella minoritetsspråk.

99. Sametinget har i sina synpunkter framfört kritik mot att ingen av de 106 timmar som SVT sände på samiska under 2009 var på syd- eller lulesamiska.

Jiddisch

¹⁰ <http://modersmal.skolverket.se>

100. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 36–38) rekommenderade expertkommittén att de svenska myndigheterna undersöker möjligheterna att tillhandahålla radiosändningar på jiddisch.

101. Enligt den information som ges i den fjärde periodiska rapporten (s. 28) hade Sveriges radio (SR) under 2009 ett utökat uppdrag att så långt som möjligt behandla frågor med anknytning till jiddisch som en del av det dagliga programutbudet.

102. Utbildningsradion sänder en del program på svenska om jiddisch ur ett språkligt och kulturellt perspektiv, men utbudet av radioprogram på jiddisch är i princip lika med noll. Inga radioprogram på jiddisch sändes under 2010. När det gäller barnprogram har en TV-serie översatts till jiddisch.

Romani chib

103. Enligt information som framfördes av romanitalande i samband med kontaktbesöket sänds det 30 minuter radionyheter dagligen på romani kelderash. Programmet sänds inom ramen för internationella radioprogram och inte som ett program på ett av de nationella minoritetsspråken. Det finns fortfarande inte några TV-program på romani.

104. I samband med kontaktbesöket betonade företrädare för personer som talar den svenska kale-varieteteten vikten av att romani erkänns som ett språk som talats av hävd i Sverige. De inhemska kale- och resandegrupperna och deras respektive språk uppmärksammas inte i tillräckligt stor utsträckning i det offentliga livet. Detta gäller t.ex. i radiosändningar, på utbildningsområdet (bl.a. när det gäller att ta fram läromedel) och på myndigheternas webbplatser.

105. Expertkommittén har fått information om att det finns en stark önskan bland romerna i norra Sverige att få stöd från myndighetshåll för att kunna etablera ett nordligt romskt kulturcentrum med bl.a. språkfrämjande verksamhet. Denna önskan har även fått stöd i svaren i en enkätundersökning genomförd av företrädare för romska organisationer.

- e) ***upprätthållande och utveckling av förbindelser inom de områden som omfattas av denna stadga mellan grupper som använder ett landsdels- eller minoritetsspråk och andra grupper i samma stat som använder ett språk som brukas i identiskt samma eller liknande form, samt upprättande av kulturella förbindelser med andra grupper i staten som använder andra språk,***

106. I samband med den tredje granskningsrapporten (se punkterna 39–40) informerades expertkommittén om att SWEBLUL inte längre finansieras av de svenska myndigheterna, och expertkommittén anmodade då de svenska myndigheterna att tillhandahålla mer information i nästa periodiska rapport.

107. I den fjärde periodiska rapporten (s. 30) anges att SWEBLUL för närvarande inte uppbär några statsbidrag, och expertkommittén har inte fått någon information om att något annat organ skulle ha övertagit rollen som förbindelselänk mellan de olika minoritetsspråksgrupperna. Enligt företrädare för de meänkielitalande har den nya lagstiftningen inneburit att ett samarbete med andra nationella minoriteter etablerats via olika utvecklingsprojekt.

108. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att underlätta och stödja ett sådant samarbete mellan olika minoritetsspråksgrupper.

f) **tillhandahållande av lämpliga former och medel för undervisning i och studier av landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga nivåer,**

109. Situationen när det gäller undervisning i samiska, finska och meänkieli behandlas mer ingående i punkterna som rör del III nedan.

110. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 41–45) påpekade expertkommittén att undervisningen i minoritetsspråken så gott som uteslutande sker i enlighet med den modell för modersmålsundervisning som tagits fram i Sverige. I praktiken har detta inneburit att denna språkundervisning sker utanför läroplanen och endast omfattar mellan 20 minuter och två timmar per vecka. Tvåspråkig undervisning (som innebär att upp till 50 % av undervisningen sker på minoritetsspråket) har endast spelat en marginell roll. Expertkommittén hade inte fått ta del av någon statistik över antalet elever som deltar i modersmålsundervisning och saknade även detaljerad information när det gäller modersmålsstödet omfattning för samtliga minoritetsspråk. Expertkommittén anmodade därför de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla sådan information. Expertkommittén upprepade dessutom sin anmodan om att få information om minoritetsspråksundervisningen på förskoleklassnivå.

111. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska myndigheterna om att **”aktivt stärka undervisningen på minoritetsspråken, dels genom att anpassa modersmålsundervisningen till bestämmelserna i artikel 8 i konventionen och i tillämpliga fall anordna tvåspråkig undervisning, dels genom att utveckla lämplig grundutbildning och vidareutbildning för lärare” [RecChL(2009)3].**

112. Inga initiativ har tagits för att öka den tvåspråkiga undervisningen, som faktiskt uppvisar en oroväckande tillbakagång för såväl finska som samiska. Modersmålundervisning är fortfarande den modell som gäller. Företrädare för samtliga minoritetsspråk har framfört allvarlig kritik mot modersmålsmodellen som man ser som en fullständigt förkastlig metod för att bevara dessa språk och för att utveckla läs- och skrivkunnigheten hos de minoritetsspråkstalande. Huvudproblemet är att de svenska myndigheterna inte har lyckats etablera en samlad syn på undervisningens roll på alla olika nivåer där minoritetsspråken ska främjas, man har inte anslagit tillräckligt med finansiella medel och, det allra viktigaste, man har inte lyckats utveckla lärarutbildningen. Ett antal smärre justeringar för att förbättra modersmålsmodellen eller ambitiösa utfästelser när det gäller utbildningen av modersmålslärare uppväger inte det faktum att man inte lyckats ta itu med denna fråga på ett systematiskt sätt.

Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att införa en heltäckande och systematisk strategi för att stärka undervisningen och utbildningen när det gäller samtliga minoritetsspråk.

113. Enligt den information som expertkommittén förfogar över kan den rätt till tvåspråkig undervisning under grundskolans samtliga nio år som anges i 7 § grundskoleförordningen komma att utvidgas till att omfatta även övriga minoritetsspråk. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla mer information när det gäller utvecklingen på detta område.

114. Förutom att modersmålsundervisningen, på det sätt som den genomförs i Sverige, generellt sett är otillräcklig för att upprätthålla språkkompetensen har expertkommittén även uppmärksammat på följande problem: 1) Om ett barn är trespråkigt, dvs. i svenska, något annat språk och ett minoritetsspråk (t.ex. tyska och jiddisch) måste ett av dessa två väljas för modersmålsundervisningen, såvida inte ett av

dem är romani, 2) när det gäller de nya regler för finska och jiddisch som nämns i punkt 118 nedan, dvs. att språket inte längre behöver vara dagligt umgängesspråk i hemmet, har företrädare för flera språk rapporterat att en elev i praktiken måste ha åtminstone grundläggande kunskaper i språket, vilket innebär att det måste användas dagligen eller åtminstone regelbundet, och 3) det faktum att det saknas tillförlitlig statistik över modersmålsundervisningen försvårar den undervisningspolitiska planeringen.

115. Vissa minoritetsspråkstalande föredrar en annan beteckning än "modersmålsundervisning", t.ex. "kulturarvsspråksundervisning". En sådan terminologisk ändring skulle mycket väl kunna bidra till förbättringar när det gäller inläringen av och undervisningen i minoritetsspråken utifrån en syn där språk, tradition och kultur ses som en helhet.

Förskolan

116. När det gäller förskoleundervisningen anges det i den fjärde periodiska rapporten (s. 20) att Skolverket på sin nya webbplats (www.modersmal.net) samlat undervisnings- och metodmaterial och rekommendationer för modersmålsundervisning i förskolan.

117. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 31) finns det i dag inte någon reglering för modersmålsstöd i förskoleklassnivå och därför inte heller någon statistik över antalet barn.

118. I 9 kap. 10 § i den nya skollagen, som träder i kraft den 1 juli 2011, finns bestämmelser om modersmålsstöd i förskoleklass. I enlighet med 11 § i den ändrade grundskoleförordningen gäller dessutom samma regler för modersmålsundervisning i finska och jiddisch som för samiska, meänkieli och romani. På så sätt säkerställs att modersmålsundervisning i finska och jiddisch kan tillhandahållas även om det bara är en enda elev som efterfrågar det (jämfört med det tidigare kravet på minst fem elever) och även om språket inte är dagligt umgängesspråk i hemmet.

119. I den fjärde periodiska rapporten ges ingen information om minoritetsspråksundervisningen på förskoleklassnivå.

Grundskolan

120. I sin fjärde periodiska rapport (s. 30) presenterar nu de svenska myndigheterna statistik som rör enbart grundskolan. Enligt denna statistik deltog 3 576 elever i modersmålsundervisning i finska, 10 i jiddisch, 301 i samiska, 345 i romani chib och 71 i meänkieli under läsåret 2008/09. Jämfört med läsåret 2007/08 har antalet elever som deltar i modersmålsundervisning i finska och jiddisch ökat, medan det har minskat för övriga språk. Gapet är stort mellan antalet elever som är berättigade till modersmålsundervisning och antalet elever som faktiskt får sådan undervisning.

Utbildning av lärare

121. När det gäller utbildningen av lärare fick expertkommittén vid kontaktbesöket information från en företrädare för Utbildningsdepartementet om att utbildningen av minoritetsspråklärare inte får några öronmärkta anslag. I det nya system för lärarutbildning som träder i kraft hösten 2011 finns det inte någon högskola i Sverige som erbjuder lärarutbildning för minoritetsspråken (se även punkt 62 ovan). En företrädare för högskoleutbildningsområdet medgav att universiteten måste ges ett tydligare uppdrag och tilldelas anslag för att kunna erbjuda lärarutbildning i dessa språk.

122. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 49) innebär den planerade reform av lärarutbildningen som nämns i föregående punkt att modersmålslärare ska ha samma status

och ställning som andra lärare, vilket innebär att lärarutbildningen för modersmållärare kommer att integreras i ämneslärarutbildningen. Än så länge har det inte skapats några nya möjligheter att utbilda sig till minoritetsspråklärare eller att undervisa i dessa språk. Först måste Högskoleverket lägga fram sin rapport i denna fråga för efterföljande behandling av regeringen.

123. I samband med kontaktbesöket informerade Skolinspektionen expertkommittén om att Skolinspektionen under 2012 kommer att genomföra en studie om modersmålläraernas språkkompetens. En separat granskning av sameskolorna kommer göras samma år.

Romani chib

124. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 46–47) gav expertkommittén de svenska myndigheterna en eloge för att romska barn ges möjlighet att få modersmålsundervisning i två modersmål och bad då att få närmare information om hur detta har genomförts. När det gäller utbildningen av lärare gav dock inte den romanilärarkurs som anordnades vid Malmö högskola några resultat eftersom kursen inte fick några sökande. Expertkommittén anmodade starkt de svenska myndigheterna att i samarbete med de romanitalande hitta innovativa lösningar på bristen på romanilärare.

125. Expertkommittén har inte fått någon ytterligare information om genomförandet av undervisning i två modersmål för romska barn, men konstaterar med tillfredsställelse att detta nu finns inskrivet i lagstiftningen.

126. I den fjärde periodiska rapporten (s. 33) anges att Språkrådet inom Institutet för språk och folkminnen och Skolverket arbetar med att ta fram läromedel och en grundläggande skolgrammatik samt anordnar möten och seminarier. En särskild referensgrupp med företrädare för de olika romska varieteterna har inrättats. När det gäller den förskoleundervisning som omnämndes i den förra granskningsrapporten är det fortfarande 15 platser som erbjuds, personalen består av romer och svenskar och såväl romani som svenska används.

127. För närvarande finns det tre utexaminerade lärare i romani. Expertkommittén har inte fått någon information från de svenska myndigheterna om några nya innovativa lösningar för att råda bot på bristen på romanilärare. En möjlig lösning som föreslogs av företrädare för de romanitalande för att öka antalet romanilärare skulle kunna vara att åtminstone tillfälligtvis sänka inträdeskraven för högskolestudier för dem som vill utbilda sig till romanilärare. Utan några innovativa lösningar av detta slag riskerar problemet att kvarstå, vilket skulle leda till allvarliga negativa konsekvenser för romani i Sverige och till att romerna marginaliseras ytterligare. I ett mer långsiktigt perspektiv måste man se till att den allmänna utbildningsnivån bland romerna höjs och att andelen romska barn som lämnar skolan i förtid minskar.

128. Delegationen för romska frågor (se punkterna 148–150 nedan för mer information om denna organisation) föreslog att öronmärkta statsbidrag anslås för framtagande av läromedel.

Expertkommittén anmodar återigen starkt de svenska myndigheterna att i samarbete med de romanitalande hitta innovativa lösningar på bristen på romanilärare.

Jiddisch

129. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 50–51) anmodade expertkommittén de svenska myndigheterna att öka tillgängligheten när det gäller undervisning på eller i jiddisch, särskilt i Göteborg, Stockholm och Malmö.

130. Enligt vad som anges i den fjärde periodiska rapporten (s. 30 och 34) var uppskattningsvis 16 elever berättigade till modersmålsundervisning i jiddisch under läsåret 2008/09, medan 10 elever deltog i sådan undervisning. Jiddisch har nyligen införts som ett skolämne i Hillelskolan, en friskola i Stockholm. I samband med kontaktbesöket fick expertkommittén information om att det råder brist på lämpliga läromedel. Ingen lärarutbildning finns för närvarande för jiddisch.

Expertkommittén anmodar återigen de svenska myndigheterna att öka tillgängligheten när det gäller undervisning i eller på jiddisch, särskilt i Göteborg, Stockholm och Malmö.

h) främjande av studier och forskning om landsdels- eller minoritetsspråk vid universitet eller motsvarande läroanstalter,

131. Undervisning i samiska, finska och meänkieli vid högskolor och universitet behandlas mer ingående i de avsnitt som rör åtagandena under konventionens del III.

132. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 53–55) rekommenderade expertkommittén de svenska myndigheterna att i samarbete med de minoritetsspråkstalande vidta proaktiva åtgärder för att skapa en strukturerad politik för den högre undervisningen i minoritetsspråk.

Meänkieli

133. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén av företrädare för de meänkielitalande om behovet av korpus- och statusvård för meänkieli, som fortfarande inte betraktas som ett självständigt språk av alla som talar det. Det finns behov av ett språk- och forskningscentrum och för språkbevarande insatser, inklusive ökade kunskaper om meänkielis bakgrund och historia. En del kommuner behöver t.ex. hjälp från sakkunnighåll med ortografin för skyltning och i samband med offentlig användning i exempelvis skolor. Det språkvårdsarbete som utförs av Institutet för språk och folkminnen och som nämns i punkt 43 ovan torde vara relevant även i detta sammanhang. Det finns ingen särskilt språknämnd för meänkieli, men Institutet för språk och folkminnen planerar att tillsätta en ny referensgrupp för meänkieli med en tydligare språkvetenskaplig profil.

Romani

134. I sin fjärde periodiska rapport (s. 32) meddelar de svenska myndigheterna att regeringen gett Linköpings universitet i uppdrag att anordna kurser i romani chib. I sin årsredovisning för 2009 rapporterar Linköpings universitet att man haft få sökande till kursen i romani chib. Framför allt var det få romer som hade sökt, trots att man aktivt riktat sig till och informerat olika romska organisationer. Anledningen till detta kan vara att romer generellt sätt har lägre utbildning och få har behörighet till högskolestudier. Ett annat problem är att undervisningen mestadels gavs på svenska. Kursen skulle utvärderas av fakulteten under 2010.

135. Delegationen för romska frågor (se punkterna 148–150 nedan för ytterligare information om denna organisation) har föreslagit att Högskoleverket självt ska främja forskning i romani chib.

Jiddisch

136. Enligt vad som anges i den fjärde periodiska rapporten (s. 36) var det 159 sökande till de 120 platser som hade planerats för de sex nystartade kurserna i jiddisch vid Lunds universitet 2009. Expertkommittén är inte klar över hur många studerande som faktiskt läser dessa kurser totalt sett. För närvarande finns det en treårig lektorstjänst i jiddisch vid Lunds universitet.

Punkt 2

Parterna förbinder sig att, om så inte redan har skett, avskaffa alla ooberättigade åtskillnader, undantag, restriktioner eller preferenser som gäller användning av ett landsdels- eller minoritetsspråk och som syftar till att motverka eller äventyra dess fortbestånd eller utveckling. Vidtagande av särskilda åtgärder till förmån för landsdels- eller minoritetsspråk som syftar till att främja likhet mellan användarna av dessa språk och resten av befolkningen, eller som tar behörig hänsyn till deras särskilda förhållanden, skall inte betraktas som diskriminering mot dem som brukar mera allmänt använda språk.

137. Sverige har antagit en ny diskrimineringslag (2008:567) som trädde i kraft den 1 januari 2009 (se s. 7 och bilagan i den fjärde periodiska rapporten) och som ersatte de tidigare lagarna. Diskrimineringsombudsmannen har i uppdrag att följa upp genomförandet av denna lag och har intagit en proaktiv inställning till minoritetsspråken ur ett diskrimineringsperspektiv. I en skriftlig inlägga till expertkommittén har DO pekat på flera olika aspekter av svensk minoritetsspråkspolitik, praxis och lagstiftning där förbättringar behövs. Bland annat påtalas ett bristande samarbete mellan de minoritetsspråkstalande och myndigheterna, otillräckliga möjligheter till gottgörelse för den vars rättigheter kränkts, bristande möjligheter för de minoritetsspråkstalande att påverka sin situation samt att man misslyckats med att erbjuda tvåspråkig utbildning.

Punkt 3

Parterna förbinder sig att med lämpliga åtgärder främja ömsesidig förståelse mellan alla språkliga grupper i landet och särskilt verka för att respekt, förståelse och tolerans med avseende på landsdels- eller minoritetsspråk inkluderas bland målen för olika slag av undervisning och utbildning i sina länder samt att uppmuntra massmedia att sträva mot samma mål.

138. I den tredje granskningsrapporten (punkterna 60–61) anmodade expertkommittén de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att förbättra medvetenheten och förståelsen när det gäller minoritetsspråken i den allmänna utbildningen, i undervisningen på grundskole- och gymnasienivå och i det svenska samhället i stort.

139. I den fjärde periodiska rapporten (s. 36) informerar de svenska myndigheterna om undervisningsmaterial och läroböcker om Sveriges minoritetsspråk som tagits fram. De svenska myndigheterna meddelar även att kursplanerna för grundskolan håller på att ses över. Kursplanen för gymnasieskolan innebär att eleverna kan välja minoritetsspråksfrågan som ett delämne inom kärnämneskursen svenska B.

140. Enligt företrädare för de meänkielitalande ska alla lärarstuderande få en obligatorisk introduktionskurs om de nationella minoriteterna och deras språk.

141. De svenska myndigheterna hänvisar till den nya hemsidan www.minoritet.se som ett sätt att öka medvetenheten om minoritetsspråkens existens i Sverige. På denna webbplats finns information om de nationella minoriteterna och deras rättigheter (se s. 37 i den fjärde periodiska rapporten).

142. Expertkommittén kan konstatera att antagandet av språklagen och minoritetslagen har lett till ökad medvetenhet om minoritetsspråkens historiska närvaro i Sverige. Detta har i sin tur lett till att majoritetsbefolkningens acceptans och intresse för dessa språk har ökat.

Punkt 4

Vid fastläggande av sin politik i fråga om landsdels- eller minoritetsspråk skall parterna ta hänsyn till de behov och önskemål som uttrycks av de grupper som använder sådana språk. De uppmanas att i mån av behov upprätta organ för att ge råd till myndigheterna i alla frågor som sammanhänger med landsdels- eller minoritetsspråk.

143. I den tredje granskningsrapporten (punkt 62) konstaterade expertkommittén att företrädare för samtliga minoritetsspråk rapporterat om fortsatta brister när det gäller samrådet med företrädare för de minoritetsspråkstalande, även i samband med viktiga politiska förändringar som påverkar minoritetsspråken.

144. I enlighet med 5 § minoritetslagen av 2009 (se s. 69 i den fjärde periodiska rapporten) och i enlighet med den nya minoritetspolitiska strategin ska myndigheterna ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt möjligt samråda med dem. De svenska myndigheterna (s. 9–10) ser välfungerande samrådsmodeller som en prioriterad fråga i detta sammanhang. I detta ingår även att inleda en dialog med ungdomsförbunden.

145. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén om att samrådet och även samarbetet mellan myndigheterna och de minoritetsspråkstalandes representanter i regel fungerar bra, även om det inte verkar finnas någon egentlig samrådsmodell. Institutet för språk och folkminnen anordnar regelbundet möten med de olika språkgrupperna och har utsett språkvårdare för romani, meänkieli och finska. Än så länge finns det inte någon språkvårdare för jiddisch. Delegationen för romska frågor (se punkterna 148–150 nedan) har föreslagit två personer från den romska minoritetsgruppen som språkvårdare för romani.

146. Länsstyrelsen i Stockholms län samråder dessutom regelbundet med företrädare för de minoritetsspråkstalande och uppmanar lokala myndigheter att göra detsamma. Länsstyrelsen i Stockholms län har även identifierat ett gott samråd som en av nyckelfaktorerna för att de lokala myndigheternas genomförande av minoritetslagen ska bli framgångsrikt.

147. När det gäller samiskan har Sametingets roll stärkts tack vare ändringar i sametingslagen. Sametinget ska i framtiden även fastställa målen för den samiska språkpolitiken, inte bara leda det samiska språkarbetet.

Romani chib

148. I samband med den tredje granskningsrapporten (punkterna 63–64) hade expertkommittén informerats om Delegationen för romska frågor, vars uppgift var att sprida information om romerna i Sverige och bistå regeringen med råd om hur romernas situation kan förbättras. Expertkommittén anmodade de svenska myndigheterna att klargöra i vilken utsträckning delegationens uppgifter även omfattar insatser för att främja romani.

149. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 38) lade Delegationen för romska frågor i juli 2010 fram sitt slutbetänkande ("Romers rätt – en strategi för romer i Sverige") där en modell för en strategi för att säkerställa romernas rättigheter presenteras. Denna strategi omfattar bl.a. ett antal förslag som rör romani chib. Betänkandet¹¹ bereds för närvarande inom Regeringskansliet. De svenska myndigheterna påpekar att det i den minoritetspolitiska strategin konstateras att det arbete som Delegationen för romska frågor bedrivit måste fortsätta.

150. I samband med kontaktbesöket träffade expertkommittén en företrädare för Delegationen för romska frågor. Gruppen har bestått av fem romer och fem icke-romer. Resultatet av arbetet visar att romerna fortfarande är marginaliserade i samhället. I betänkande identifierades tre viktiga klyftor: makt-, välfärds- och förtroendeklyftan. Det brister i förtroendet gentemot myndigheterna. När det gäller utbildning är endast ett fåtal lokala myndigheter medvetna om rätten till modersmålsundervisning, och inte heller romerna är medvetna om sina rättigheter. Mycket få romer går färdigt skolan.

¹¹ <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/150025>

3.2 Bedömning med avseende på del III i konventionen

151. I detta avsnitt fokuserar expertkommittén på problemområden och nya utvecklingstrender när det gäller att skydda och främja samiska, finska och meänkieli. Kommittén kommer således inte att granska de åtaganden som behandlats i samband med den första, andra och/eller tredje övervakningsomgången och för vilka ingen ny relevant information kommit expertkommittén till del. Följande åtaganden kommer således inte att kommenteras:

Beträffande samiska:

- Artikel 8.1.f.iii och g
- Artikel 10.5
- Artikel 11.1.a.iii och artikel 11.2
- Artikel 12.1.a, b, c, d, e, f, h och artikel 12.2
- Artikel 13.1.a
- Artikel 14.a, b.

Beträffande finska:

- Artikel 8.1.f.iii
- Beträffande förvaltningsområdet för finska:
 - Artikel 10.2.b, artikel 10.4 och artikel 10.5
- Artikel 11.1.c.i, e.i och artikel 11.2
- Artikel 12.1.a, b, c, d, f, h och artikel 12.2
- Artikel 13.1.a
- Artikel 14.a, b

Beträffande meänkieli:

- Artikel 8.1.f.iii
- Artikel 9.1.a.iii, b.iii, d och artikel 9.2 a
- Artikel 10.4.a och artikel 10.5
- Artikel 11.2
- Artikel 12.1.a, d, f och artikel 12.2
- Artikel 13.1.a
- Artikel 14.a, b

152. När det gäller dessa åtaganden hänvisar expertkommittén till slutsatserna i kommitténs första, andra och tredje rapport men förbehåller sig rätten att göra en ny bedömning av situationen vid ett senare tillfälle.

153. De punkter eller stycken som återges i fetkursiverad stil är de åtaganden som valts ut av Sverige.

3.2.1 Samiska

Artikel 8 – Utbildning

Allmänna frågor

Det svenska skolsystemet

154. Den svenska grundskolan omfattar upp till och med årskurs 9 (16 års ålder), och detta utgör också den obligatoriska skolan. Utbildningen efter grundskolan (16–19 års ålder) sker inom gymnasieskolan. Andra former av utbildning efter grundskolan erbjuds av folkhögskolorna. I sina rapporter om Sverige använder sig expertkommittén av denna klassificering i samband med granskningen, dvs. grundskola (*primary education*) och gymnasieskola (*secondary education*).

Sydsamiska

155. I samband med den tredje granskningsrapporten (punkterna 70–71) hade expertkommittén informerats om att det inte fanns någon strukturerad politik för sydsamisk undervisning för att hantera den prekära situation som råder när det gäller detta språk. De svenska myndigheterna anmodades att vidta resoluta åtgärder på undervisningsområdet för att upprätthålla det sydsamiska språket.

156. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska myndigheterna om **"att som prioritet anta flexibla och innovativa åtgärder för att upprätthålla sydsamiskan" [RecChL(2009)3].**

157. Enligt den information som presenteras i den fjärde periodiska rapporten (s. 40) ges undervisning i sydsamiska vid sameskolorna i Karesuando, Kiruna, Gällivare och Tärnaby. Dessutom erbjuder Vilhelmina och Härjedalens kommuner sydsamiska i den integrerade samiska undervisningen (dvs. undervisning i samisk kultur som kan men inte behöver vara tvåspråkig och som erbjuds inom ramen för den kommunala grundskolan). Sedan hösten 2009 erbjuds undervisning på sydsamiska i skolor i Bergs och Krokums kommuner. Sameskolan i Tärnaby erbjuder tvåspråkig sydsamisk undervisning. Andra skolor erbjuder modersmålsundervisning i sydsamiska.

158. Enligt den information som ges i den fjärde periodiska rapporten (s. 51) har elever som läser sydsamiska i skolan möjlighet att delta i ett språkbadsprojekt som drivs i samarbete med Fylkesmannen i Nordland i Norge. Under 2010 deltog 80 elever i detta projekt.

159. När det gäller undervisning i sydsamiska för vuxna informerades de samisktalande vid kontaktbesöket om att Samernas utbildningscentrum tillsammans med Umeå universitet har tillsatt en språkmentor för sydsamiska. Denna modell har redan varit framgångsrik i Norge. Ett annat projekt har som målgrupp personer som kan tala språket men som ändå inte använder det. Samernas utbildningscentrum i Jokkmokk erbjuder kurser i sydsamiska. Man försöker där utvidga den nätbaserade distansundervisningen.

160. De svenska myndigheterna anslog 1 miljon SEK till Sameskolstyrelsen 2010 för att förbättra tillgången till integrerad samisk undervisning. Sameskolstyrelsen har gett stöd till skolorna i de ovan nämnda kommunerna. Tillsammans med Skolverket har Sameskolstyrelsen haft regeringens uppdrag att ta fram läromedel på samiska, inklusive sydsamiska.

161. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla närmare information om 1) i vilken utsträckning som undervisning i samiska erbjuds inom ramen för "integrerad samisk undervisning", 2) huruvida sådan undervisning är tvåspråkig och 3) om undervisningen omfattar de olika samiska varieteterna.

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning inom det territorium där sådana språk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:

- a) i) att tillhandahålla förskoleundervisning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- iii) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i) och ii) ovan, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt, eller,

162. I den tredje granskningsrapporten (punkterna 72–74) välkomnade expertkommittén att antalet barn som deltar i förskoleundervisning på samiska ökat och konstaterade att åtagandet fullgjordes delvis, samtidigt som de svenska myndigheterna starkt anmodades att vidta åtgärder för att främja förskoleundervisning på samiska.

163. Förutom att förvaltningsområdet för samiska har utvidgats slås nu även rätten till förskoleundervisning på samiska fast i 17 § minoritetslagen. De svenska myndigheterna meddelar i sin fjärde periodiska rapport (s. 41) att de nya kommunerna i det utvidgade förvaltningsområdet för samiska har fått statsbidrag för att kunna tillgodose behovet av förskoleverksamhet på samiska.

164. Som nämnts i punkt 118 ovan innehåller den nya skollagen bestämmelser om modersmålsstöd i förskolan. Även om fler barn nu teoretiskt sett har tillgång till förskoleverksamhet på samiska tack vare det nya rättsliga ramverket ser de minoritetsspråkstalande med oro på att barnens språkkunskaper är sämre nu än för 20 år sedan.

165. Enligt information som meddelades vid kontaktbesöket erbjuder fem förskolor undervisning i samiska, nämligen de fem samiska grundskolor som ingår i sameskolans skolsystem. Dessutom har en förskola öppnats i det sydsamiska området där den äldre generationen talar sydsamiska med barnen. Enligt företrädare för samerna är utbildningen av lärare fortfarande ett problem. Det råder stor brist på förskollärare och barnskötare och det finns behov av språkutbildning med tanke på förskollärarnas bristande språkkunskaper.

166. Expertkommittén välkomnar utvidgningen av det område där förskoleundervisning på samiska måste erbjudas men kan samtidigt konstatera att dessa insatser endast verkar

göras inom ramen för sameskolan, under sameskolstyrelsens överinseende, och av frivilliggrupper. Det verkar inte finnas någon förskoleundervisning på samiska inom det kommunala förskolesystemet. Det råder även brist på behöriga förskollärare och annan personal som även har kunskaper i samiska och samisk kultur, och även läromedel saknas.

167. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fortfarande fullgörs delvis.

Expertkommittén anmodar återigen starkt de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att främja förskoleundervisning på samiska.

- b) i) *att tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna i grundskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iii) *att tillse att i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt,**

168. I sin första granskningsrapport kunde expertkommittén konstatera att åtagandet fullgjordes, eftersom sameskolan verkade kunna svara mot behoven när det gäller det samiska språket.

169. Vid tidpunkten för den första rapporten fanns det sameskolor i Karesuando (nordsamiska), Kiruna (nordsamiska), Lannavaara (nordsamiska), Gällivare (nord- och lulesamiska), Jokkmokk (nord- och lulesamiska) och Tärnaby (nord-, lule- och sydsamiska). Dessa skolor erbjöd tvåspråkig undervisning, åtminstone i årskurserna 1–3.

170. I samband med innevarande övervakningsomgång har dock ett antal allvarliga strukturella problem påvisats. Det har även skett en oroväckande försämring när det gäller den samiska språkundervisningens omfattning och kvalitet.

171. Denna tillbakagång visar sig generellt genom att undervisning som bedrivs på samiska allt mer får ge vika för undervisning i samiska som ett skolämne, som i sin tur allt mer sker i form av modersmålsundervisning, som i praktiken även kan ske på svenska.

172. Enligt information från de samisktalande är det endast i skolorna i Tärnaby och Karesuando som det erbjuds tvåspråkig undervisning. Övriga sameskolor har nu gått över till modersmålsundervisning, vilket verkar bero på att det saknas lärare som behärskar samiska. I Jokkmokk t.ex. är det tydligen så att man har undervisning på samiska endast upp till fyra timmar per vecka, trots de samisktalandes uttryckliga önskan om en modell med tvåspråkig undervisning.

173. Några investeringar i nya och adekvata läromedel har heller inte gjorts.

174. Expertkommittén fruktar att tillbakagången när det gäller undervisning på samiska kommer att fortsätta om inte de svenska myndigheterna vidtar proaktiva åtgärder för att vända denna utveckling. Bland annat bör man anlägga en helhetssyn på samiskundervisningen och se till att det finns tillräckligt med kompetenta lärare och tillräckligt med läromedel.

175. Med tanke på denna oroväckande tillbakagång ser sig expertkommittén tvungen att revidera sin tidigare bedömning och istället konstatera att åtagandet endast fullgörs delvis.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att vidta proaktiva åtgärder för att stärka undervisning på samiska i grundskolan.

- c)
- i) att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
 - ii) att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
 - iii) att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
 - iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever som så önskar, eller, i förekommande fall, för dem vars anhöriga så önskar och vars antal bedöms vara tillräckligt,

176. I den tredje granskningsrapporten (punkterna 75–77) noterade expertkommittén att Bokensskolan i Jokkmokk fortfarande var den enda gymnasieskola där det undervisas i samiska som ämne. Det fanns dock ingen undervisning på samiska i gymnasieskolan och inga läromedel. Samernas utbildningscentrum erbjuder distansundervisning på samiska för elever i grund- och gymnasieskolan, men de svenska myndigheterna kunde inte presentera några siffror över antalet elever som utnyttjade denna möjlighet. Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes delvis och rekommenderade att de svenska myndigheterna inför samiska på gymnasienivå i andra kommuner där samiska användes.

177. Enligt information från Sametinget är Bokensskolan den enda gymnasieskola där man erbjuder undervisning i samtliga samiska språk. Endast ett litet fåtal andra skolor erbjuder samiska som ett alternativ inom den reguljära språkundervisningen eller inom ramen för modersmålsundervisningen.

178. Dessa uppgifter bekräftades av företrädare för de samisktalande i samband med kontaktbesöket. Expertkommittén har inte informerats om att de svenska myndigheterna skulle ha vidtagit några åtgärder för att främja att samiska införs på gymnasiet i övriga kommuner där samiska används, inklusive de kommuner som nyligen anslutit sig till förvaltningsområdet för samiska.

179. Expertkommittén måste därför dra slutsatsen att detta åtagande fortfarande fullgörs delvis.

Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att införa samiska på gymnasiet i övriga kommuner där samiska används.

- d)
- i) att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
 - ii) att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
 - iii) att tillse att i den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller

- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever som så önskar, eller, i förekommande fall, för dem vars anhöriga så önskar och vars antal bedöms vara tillräckligt,*

180. I samband med den tredje granskningsrapporten (se punkterna 78–80) hade expertkommittén blivit informerad om att Bokskolan i Jokkmokk erbjuder yrkesutbildning på samiska. Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes delvis och rekommenderade att de svenska myndigheterna ökar utbudet av samiska inom tekniska utbildningar eller yrkesutbildningar.

181. I sin fjärde periodiska rapport (s. 44) hänvisar de svenska myndigheterna till att Samernas utbildningscentrum bland annat bedriver yrkesutbildningar på och språkkurser i samiska, en verksamhet som man mottar årliga statsbidrag för.

182. Enligt information som meddelats av de samisktalande i samband med kontaktbesöket har yrkesutbildning på samiska erbjudits på områdena rennäring och sameslöjd. Av 800 sökande antogs 200. Kurser ges även i tolkning mellan samiska och svenska, där efterfrågan är stor. Kurserna i matkultur har mellan sex och åtta deltagare. Enligt de samisktalande är det dock i allmänhet svårt att få en yrkesutbildning på samiska godkänd av Myndigheten för yrkeshögskolan. Anledningen till detta är att man endast kan räkna med ett litet antal sökande eftersom man har svårt att konkurrera med andra yrkesutbildningar.

183. Expertkommittén noterar att om de ekonomiska principer som tillämpas för allmänna yrkesutbildningar även tillämpas för yrkesutbildningar på samiska innebär detta i många fall att finansiering helt och hållet saknas. Expertkommittén är medveten om att det på utbildningsområdet ofta är nödvändigt att vidta särskilda åtgärder för minoritetsspråken. Myndigheterna kan behöva ingripa, exempelvis genom att vid behov subventionera minoritetsspråkskurser. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att agera mer proaktivt genom att utöka och stärka utbudet av yrkesutbildning på samiska.

184. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs delvis.

- e)**
- i) att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
 - ii) att tillhandahålla resurser för studier av dessa språk som ämnen i universitetsutbildningen och den högre utbildningen, eller*
 - iii) att, om till följd av statens roll i förhållande till institutioner för högre utbildning, stycke i) och ii) ovan inte kan tillämpas, uppmuntra och/eller tillåta tillhandahållande av universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning på landsdels- eller minoritetsspråk eller av resurser för studier av dessa språk som studieämnen vid universitet eller högre utbildningsanstalter,**

185. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 81–84) konstaterade expertkommittén att Umeå universitet fått i uppdrag av staten att varje läsår erbjuda kurser i samiska. På grund av att break-even för att anordna en kurs ligger högt (30–35 deltagare) hotades undervisningen i samiska vid Uppsala universitet av nedläggning. Inga öronmärkta anslag fanns tillgängliga för högskoleundervisning i sådana språk. Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes delvis och rekommenderade att de svenska myndigheterna anpassar sitt system för finansiering av högskoleundervisning till de behov som finns av undervisning i samtliga samespråk och tillhandahåller tillräckligt med öronmärkta medel.

186. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska

myndigheterna om att **"inrätta en strukturerad politik för att uppmuntra tillhandahållandet av universitetsundervisning eller annan form av högre undervisning i samiska, finska och meänkieli"** [RecChL(2009)3].

187. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 51) erbjuds kurserna i samiska (lule-, nord- och sydsamiska) vid Umeå universitet enbart som distanskurser med nätstöd. Samiska (som modersmål) och studier i samisk kultur kan utgöra huvudämne i en kandidat-/magisterexamen. Sommaren 2009 anordnade universitetet även en kurs i praktisk nordsamiska.

188. Enligt information som meddelades av företrädare för Umeå universitet i samband med kontaktbesöket kommer man att fortsätta med kurser i sydsamiska, nordsamiska och lulesamiska från hösten 2011. Samtliga dessa kurser ges som deltid- och distansundervisning, där kurserna på grundnivå anordnas i antingen Kiruna eller Gällivare när det gäller nordsamiska, i Östersund när det gäller sydsamiska och fr.o.m. hösten 2011 i Jokkmokk när det gäller lulesamiska. Även kurserna på forskarnivå följer en tvåårig kursplan där kurser i samisk lingvistik och språkrevitaliseringsstudier ingår. Umeå universitet får för närvarande 450 000 SEK i öronmärkta medel från Utbildningsdepartementet, ett belopp som universitetet anser är alltför blygsamt med tanke på att man måste erbjuda kurser i flera olika samiska varieteter.

189. Enligt kompletterande information från Umeå universitet ligger break-even för minsta antalet studerande för att en högskolekurs ska anordnas fortfarande på 30–35, dvs. samma som för all humaniora. Expertkommittén inser att detta har att göra med kostnaderna för att anställa tillräckligt med undervisningspersonal. Om antalet studerande minskar finns risk för att universitetet inte längre kan anordna kursen eftersom det inte skulle vara ekonomiskt försvarbart. Expertkommittén anser inte att det är lämpligt att endast låta marknadsregler styra när det gäller anordnandet av minoritetsspråksundervisning. Detta gäller särskilt på universitets- och högskolenivå, med tanke dels på att det endast är ett fåtal som är behöriga att söka till högre utbildning, dels med tanke på hur viktig den högre utbildningen är för utbildningen av lärare. Högskolor och universitet bör ges incitament, t.ex. i form av spårbara öronmärkta bidrag.

190. Enligt samma informationskälla lämnade den ende professorn i samiska Umeå universitet 2008, vilket innebär att det i nuläget inte ges några samiska kurser på doktorandnivå. Professuren i samiska är fortfarande otillsatt. Uppsala universitet erbjuder inte längre några kurser i samiska på reguljär basis.

191. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fortfarande endast fullgörs delvis. Expertkommittén rekommenderar de svenska myndigheterna att vidta aktiva åtgärder för att göra det möjligt för högskolor och universitet att erbjuda kurser i samiska utan att trösklar tillämpas som kan göra att sådana kurser inte kan anordnas.

h) att tillhandahålla grundutbildning och fortbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har accepterats av en part,

192. I samband med den tredje granskningsrapporten (se punkterna 85–87) informerades expertkommittén om att Luleå tekniska universitet var förpliktigt att erbjuda utbildning för lärare i samiska på grundskole- och gymnasienivå. Generellt kunde expertkommittén notera att de strukturella problemen när det gäller utbildningen av minoritetsspråklärare kvarstod. Särskilt akut var bristen på lärare i lule- och sydsamiska. Expertkommittén bedömde att åtagandet fullgjordes delvis och anmodade starkt de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att ta fram ett program för utbildning av samisklärare.

inklusive tvåspråkig undervisning, och att tillhandahålla incitament för studerande att utbilda sig till lärare i samiska.

193. Som nämnts i punkterna 62 och 121–122 ovan har regeringen för avsikt att senast hösten 2011 införa en reformerad lärarutbildning. Expertkommittén kan dock konstatera att denna reform inte kommer att beröra utbildningen när det gäller minoritetsspråken. I sin proposition "Bäst i klassen – en ny lärarutbildning" anger regeringen att det bör finnas utbildningsprogram för gymnasielärare. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 49) fick Luleå tekniska universitet 2009 ställa in kurserna för lärare i samiska på grund av att det inte fanns några sökande. Regeringen har gett universitetet i uppdrag att se till att antalet sökande till kurserna för minoritetsspråklärare ökar. Enligt Sametinget har inte Luleå tekniska universitet följt myndigheternas rekommendationer, vilket är en av anledningarna till att inte några öronmärkta anslag för utbildning av samisklärare har beviljats.

194. Några av de innovativa förslag som fördes fram av företrädare för de minoritetsspråkstalande var 1) en ettårig språkutbildning för de cirka 70 % av lärarna som redan talar samiska men som saknar den kompetens som krävs för att kunna undervisa i eller på samiska och 2) ett system med stipendier som öronmärks för studier i samiska på högskolenivå.

195. Enligt företrädare för Umeå universitet utgör bristen på utbildade lärare i sydsamiska fortfarande ett problem. Expertkommittén anser dock att detta är ett problem som gäller samtliga samiska språk. Expertkommittén bedömer att situationen är mycket allvarlig. Problemet måste åtgärdas omedelbart, annars kan det innebära slutet för en meningsfull samiskundervisning i Sverige.

196. Expertkommittén bedömer att detta åtagande inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar återigen starkt de svenska myndigheterna att ta fram ett program för utbildning av samisklärare, inklusive tvåspråkig undervisning, och att tillhandahålla incitament för studerande att bli lärare i samiska.

- i) **att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg i fråga om upprättande eller utveckling av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk, och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, som skall offentliggöras.**

197. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 88–90) välkomnade expertkommittén att Skolverket, som är en oberoende myndighet under utbildningsdepartementet och som då utgjorde tillsynsmyndighet för skolorna, höll på att se över sina metoder för statistikinsamling för att kunna redovisa antalet minoritetsspråkstalande som deltar i modersmålsundervisning. Expertkommittén ansåg emellertid att det även borde vara Skolverkets uppgift att ingående övervaka minoritetsspråksundervisningen och sammanställa resultaten i periodiska rapporter. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis.

198. När det gäller statistikinsamlingen anger emellertid de svenska myndigheterna i den fjärde periodiska rapporten (s. 50) att detta inte görs eftersom det skulle strida mot personuppgiftslagen.

199. När det gäller övervakningen av minoritetsspråksundervisningen inrättades Statens skolinspektion den 1 oktober 2008 som en ny oberoende myndighet för tillsyn och kvalitetsgranskning av skolan. Det är således Skolinspektionen som ansvarar för utvärdering och tillsyn på utbildningsområdet, medan Skolverket ansvarar för styrning och stöd.

200. En av de frågor som Skolinspektionen granskat är språk- och kunskapsutvecklingen hos barn och elever med ett annat modersmål än svenska. I den regelbundna tillsynsverksamheten ingår att bedöma om modersmålsundervisning erbjuds i enlighet med bestämmelserna.

201. Skolverket har lagt fram ett antal rapporter¹² om minoritetsspråksundervisningen. De är dock inte tillräckligt omfattande eller regelbundna för att åtagandet ska anses fullgjort. Bland annat tar man i rapporterna inte upp minoritetsspråksundervisningens innehåll, utan begränsar sig till att kommentera modersmålsundervisningen.

202. Enligt kompletterande uppgifter från Skolinspektionen genomför Skolinspektionen under 2011 dels en särskild granskning av sameskolorna, dels en mer allmän granskning av frågor som har att göra med minoritetsspråksundervisning.

203. Expertkommittén har inte fått någon information om något eller några tillsynsorgan med särskilt ansvar för att granska vidtagna åtgärder och framstegen när det gäller att få till stånd eller utveckla minoritetsspråksundervisning, och inte heller om huruvida det är den nyligen inrättade Skolinspektionen som kommer att ha denna roll. Expertkommittén har inte heller fått någon information om att några periodiska rapporter om resultatet av sådan granskning skulle ha offentliggjorts.

204. Expertkommittén vill påpeka att detta åtagande inte nödvändigtvis förutsätter att ett nytt organ inrättas för det granskningsarbete som föreskrivs inom ramen för åtagandet. En möjlighet är t.ex. att de befintliga tillsynsorganen utför dessa uppgifter och ingår i de befintliga administrativa strukturerna. I så fall skulle man behöva ett enda organ som samordnar, analyserar och redovisar det arbete som utförs av de olika övriga organen. Denna roll skulle i och för sig kunna innehas av ett av de redan befintliga organen.

205. Detta åtagande innebär mer än bara tillsyn och rapportering om det ordinära utbildningssystemet. Det förutsätter att de åtgärder som vidtas och de framsteg som görs när det gäller minoritetsspråksundervisningen utvärderas och analyseras. Rapporterna ska bland annat innehålla information om samiskundervisningens omfattning och tillgänglighet och om utvecklingen när det gäller språkkunskaper och tillgång till lärare och läromedel.

206. Arbetet med att ta fram en samlad periodisk rapport behöver inte kräva några betydande resurser om det redan görs ett omfattande tillsynsarbete ute på fältet. En samlad rapport skulle utgöra en logisk och konkret följd av resultaten från ett samordnat tillsynsarbete. Slutligen ska dessa periodiska rapporter offentliggöras (se tredje granskningsrapporten om Tyskland, punkterna 75–80, ECRML (2008) 4).

207. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs delvis.

Punkt 2

I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de där landsdels- eller minoritetsspråk av hävd används, förbinder sig parterna, om antalet användare av ett landsdels- eller minoritetsspråk motiverar det, att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga utbildningsnivåer.

¹² <http://www.skolverket.se/sb/d/190>

208. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 91–93) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes delvis. Expertkommittén gav de svenska myndigheterna en eloge för webbplatsen Tema Modersmål men påpekade samtidigt att det inte räcker med att bara tillhandahålla nätbaserade läromedel för att fullgöra detta åtagande. Expertkommittén rekommenderade de svenska myndigheterna att vidta ytterligare åtgärder för att göra modersmålsundervisning i samiska tillgängligt på ett mer systematiskt sätt, bl.a. genom att informera föräldrarna om denna möjlighet och ge tydliga anvisningar till skolor och lokala myndigheter. Expertkommittén rekommenderade dessutom att de svenska myndigheterna tar fram eller stöder alternativa modeller för samiskundervisning.

209. De svenska myndigheterna verkar inte ha följt de rekommendationer som expertkommittén utfärdade i den förra rapporten.

210. Formuleringen i 14 § språklagen att den som tillhör en nationell minoritet ska ges "möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket" bekräftar den allmänna rätten för personer som tillhör den samiska nationella minoriteten att lära sig samiska inom ramen för det allmänna utbildningssystemet överallt i Sverige. Expertkommittén har inte fått någon information om hur denna bestämmelse tillämpas i praktiken utanför förvaltningsområdet för samiska. Expertkommittén har visserligen uppmärksamats på att distanskurser i samtliga tre samiska varieteter tillhandahålls på alla utbildningsnivåer men saknar detaljerad information om hur dessa kurser genomförs i praktiken och vilken effekt de har.

211. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fortfarande fullgörs delvis.

Artikel 9 – Rättsväsendet

212. I samband med tidigare övervakningsomgångar har expertkommittén gjort bedömningen att åtagandena i enlighet med artikel 9.1.a.iii, b.iii, c.iii och artikel 9.2.a fullgjordes inom det samiska förvaltningsområdet som det såg ut innan minoritetslagen trädde i kraft. I sin första granskningsrapport avseende Sverige (ECRML (2003) 1, punkt 29) pekade expertkommittén på det faktum att sydsamiska inte omfattades av förvaltningsområdet för samiska och följaktligen inte heller omfattades av lagstiftningen som garanterar rätten att använda samiska i domstol. Genom minoritetslagen har förvaltningsområdet för samiska utvidgats. Rätten att använda samiska vid domstol har dock inte utvidgats på motsvarande sätt. Som nämnts i punkt 32 ovan ser inte de svenska myndigheterna detta som en prioriterad fråga i detta skede. Expertkommittén uppmanar trots detta de svenska myndigheterna att analysera situationen och i nästa periodiska rapport informera om hur artikel 9 tillämpas med avseende på samiska i det utvidgade förvaltningsområdet. Med tanke på omständigheterna har expertkommittén inte dragit några slutsatser i denna fråga i samband med den senaste övervakningsomgången.

213. I sin tredje granskningsrapport anmodade expertkommittén de svenska myndigheterna starkt att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att samiska kan användas i brottmål, civilmål och förvaltningsmål.

214. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 53) regleras rätten att använda samiska (och även finska och meänkieli) vid domstolar i 2009 års minoritetslag. Dessa språk kan användas vid en förvaltningsrätt, en tingsrätt, en fastighetsdomstol, en miljödomstol, en sjörättsdomstol eller en hyres- och arrendenämnd som har en domkrets som helt eller delvis omfattar de sju ursprungliga kommuner i respektive förvaltningsområde. Rätten att använda

språket förutsätter att målet eller ärendet har anknytning till en av kommunerna i det ursprungliga förvaltningsområdet.

215. Enligt den information som ges i den fjärde periodiska rapporten (s. 53) har Domstolsverket och Åklagarmyndigheten översatt informationsmaterial om rätten att använda samiska, finska och meänkieli i domstol till dessa språk.

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i de domsagor där antalet bosatta personer som använder sådana landsdels- eller minoritetsspråk som berättigar till de åtgärder som anges här nedan, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och på villkor att utnyttjandet av de möjligheter som tillhandahålls enligt denna punkt av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning:

a) i brottmål:

...

ii) att ge en anklagad rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk,

vid behov med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför någon extra kostnad för de berörda,

216. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 94–97) konstaterade expertkommittén att det fortfarande fanns praktiska och organisatoriska hinder för att rätten att använda samiska i brottmål skulle kunna utövas, t.ex. brist på samisktalande domstolspersonal. Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes formellt.

217. I samband med kontaktbesöket informerade företrädare för de samisktalande och Gällivare tingsrätt expertkommittén om att samiska använts vid domstolsförhandlingar endast i ett fåtal mål.

218. Det finns fortfarande ingen statistik över hur ofta samiska används vid brottmålsförhandlingar.

219. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fortfarande fullgörs formellt.

a) iv) att på begäran tillhandahålla handlingar hänförliga till ett rättsligt förfarande på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,

vid behov med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför någon extra kostnad för de berörda,

220. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 98–100) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom det inte fanns något rättsligt krav på myndigheterna att utfärda skriftliga handlingar på samiska.

221. I enlighet med 14 § minoritetslagen (2009) omfattar rätten att använda finska, meänkieli eller samiska i domstol rätt att ge in handlingar och skriftlig bevisning på dessa språk, rätt att få handlingar översätta muntligen och rätt att tala dessa språk vid muntlig förhandling inför domstolen. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 12) har part eller ställföreträdare för part som saknar juridiskt biträde rätt att på begäran få domstolens beslut och beslutsmotivering skriftligen översätta till något av dessa språk.

Förutom detta undantag utfärdas dock inga domstolshandlingar på samiska (t.ex. ursprungsdokument, vittnesinkallelser, skriftliga vittnesmål, interimistiska beslut etc.)

222. I samband med kontaktbesöket bekräftade en företrädare för Gällivare tingsrätt att domslut översätts till samiska på begäran.

223. Expertkommittén måste dra slutsatsen att detta åtagande fullgörs delvis.

b) i tvistemål:

...

- ii) att när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk utan att detta medför extra kostnader,**

om nödvändigt med hjälp av tolkar och översättningar;

224. I samband med den tredje övervakningsrapporten (se punkterna 101–103) hade expertkommittén inte fått någon information om att de svenska myndigheterna skulle ha vidtagit några praktiska eller organisatoriska åtgärder för att se till att samiska kan användas i civilmål. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes formellt.

225. Expertkommittén har inte fått någon ytterligare information med avseende på genomförandet av detta åtagande och drar därför slutsatsen att åtagandet fortfarande fullgörs formellt.

c) i förvaltningsmål inför domstol:

...

- ii) att när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk utan att detta medför extra kostnader,**

om nödvändigt med hjälp av tolkar och översättningar;

226. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 104–106) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes formellt.

227. Expertkommittén har inte fått någon ytterligare information med avseende på genomförandet av detta åtagande och drar därför slutsatsen att åtagandet fortfarande fullgörs formellt.

Punkt 3

Parterna förbinder sig att på landsdels- eller minoritetsspråken tillhandahålla de viktigaste lagtexterna och de texter som särskilt hänför sig till de personer som använder dessa språk, såvida dessa inte tillhandahålls på annat sätt.

228. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 107–109) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till samisktalande tillhandhålls även på samiska.

229. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 56) har minoritetslagen (2009) och språklagen (2009) översatts till nord-, syd- och lulesamiska och finns tillgängliga på regeringens webbplats.

230. De svenska myndigheterna överväger dessutom att översätta en sammanfattning av den nya skollagen till minoritetsspråken. FN:s konvention om barnets rättigheter och en barnanpassad version av denna konvention skulle ha översatts till samiska senast den 31 december 2010.

231. Expertkommittén välkomnar detta och uppmanar de svenska myndigheterna att samråda med de samisktalande om det eventuellt finns ytterligare lagtexter som behöver översättas. Expertkommittén bedömer att detta åtagande för närvarande fullgörs delvis.

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

232. Genom minoritetslagen har den rättsliga grunden för genomförandet av konventionens artikel 10 i Sverige ändrats. Förutom de specifika bestämmelser som nämns nedan innebär 10 § minoritetslagen att samisktalande alltid har rätt att använda sitt språk vid muntliga och skriftliga kontakter med företrädare för följande nationella myndigheter: Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen.

Punkt 1

Inom de administrativa områden i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning

...

- a) *iii) att tillse att personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i muntlig eller skriftlig form och få svar på dessa språk,*

...

- c) *att tillåta förvaltningsmyndigheterna att upprätta handlingar på ett landsdels- eller minoritetsspråk.*

233. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 110–112) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes formellt. Expertkommittén uppmanade de svenska myndigheterna att öka andelen samisktalande personal på de relevanta statsförvaltningskontoren, att ta fram adekvata utbildningsplaner och förse befintlig personal med incitament för att förbättra sina kunskaper i samiska.

234. Enligt de svenska myndigheterna (s. 58 i den fjärde periodiska rapporten) anges det i 2009 års minoritetslag att förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i samiska där detta behövs i kontakter med myndigheten. Enligt de svenska myndigheterna är det ännu för tidigt att avgöra om den nya bestämmelsen har haft någon positiv effekt för användningen av samiska i praktiken i detta avseende och nämner problemet med att rekrytera samisktalande personal.

235. Expertkommittén ser positivt på den information man vid kontaktbesöket fick från Länsstyrelsen i Norrbottens län om att kunskaper i samiska ses som en merit när nya tjänster tillsätts inom myndigheten, även om det är inte något krav. För närvarande finns

det dock ingen samisktalande bland personalen. Länsstyrelsen har ingen minoritetsspråkspolicy, och inga handlingar skrivs på något minoritetsspråk.

236. I samband med kontaktbesöket meddelade företrädare för Skatteverket att samiska inte används vid de lokala skattekontoren.

237. Med tanke på att det i artikel 10.1.a.iii föreskrivs att myndigheterna ska *tillse* att personer som använder samiska får göra muntliga eller skriftliga framställningar och få svar på samiska bedömer expertkommittén att artikel 10.1.a.iii inte fullgörs. Artikel 10.1.c fullgörs formellt.

Expertkommittén anmodar starkt de svenska myndigheterna att öka andelen samisktalande personal på de relevanta statsförvaltningskontoren, att ta fram adekvata utbildningsplaner och förse personal med incitament för att förbättra sina kunskaper i samiska.

Punkt 2

I fråga om lokala och regionala myndigheter, inom vilkas territorier de invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt många för att motivera de nedan angivna åtgärderna, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra

...

- b) möjlighet för användare av landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar i muntlig eller skriftlig form på dessa språk,***
- c) att regionala myndigheter ger ut sina officiella dokument jämväl på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***
- d) att lokala myndigheter ger ut sina officiella dokument jämväl på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***

238. I samband med den tredje granskningsrapporten (punkterna 113–115) informerades expertkommittén om att Arjeplogs, Gällivare, Övertorneå och Haparanda kommuner hade antagit handlingsplaner för minoritetsspråken för att uppmuntra muntlig och skriftlig användning av samiska, finska och meänkieli. Expertkommittén ansåg att artikel 10.2.b delvis fullgjordes, medan artikel 10.2.c och artikel 10.2.d inte fullgjordes. Expertkommittén anmodade starkt de svenska myndigheterna att i samarbete med de samisktalande vidta ytterligare konkreta åtgärder för att fullgöra sina åtaganden.

239. Expertkommittén har fått information om att vissa kommuner tillsatt språksamordnare. Deras roll är inte att tillhandahålla tjänsterna själva, utan att underlätta tillhandahållandet av sådana tjänster. De ska dessutom öka medvetenheten om minoritetslagen internt inom den lokala myndigheten. Enligt de minoritetsspråkstalande har genomförandet av minoritetsstrategierna förbättrats i de kommuner där sådana språksamordnare har tillsatts. Även Länsstyrelsen i Stockholms län har identifierat detta som en av tre nyckelfaktorer för ett framgångsrikt genomförande av minoritetslagen.

240. Vissa kommuner, bl.a. några som nyligen anslutit sig till förvaltningsområdet, har översatt delar av sina hemsidor till samiska, tagit fram vissa dokument och blanketter på samiska och/eller tillhandahåller grundläggande information om de språkliga rättigheter som de nya lagarna ger de samisktalande. Flera kommuner har antagit språkstrategier och tillhandahåller information om kontaktpersoner för språkfrågor. Företrädare för de samisktalande har dock rapporterat att det verkar som att endast ett fåtal samisktalande

använder samiska på kommunnivå eftersom de inte vill framstå som besvärliga. Detta tyder på att ytterligare medvetandehöjande och förtroendestärkande åtgärder behövs.

241. När det gäller de regionala myndigheterna tillhandahåller länsstyrelserna viss information på och om samiska, och ett mindre antal handlingar har skrivits på samiska. Generellt sett är dock samiskan mycket mindre synlig här än på kommunal nivå.

242. På grundval av denna information gör expertkommittén bedömningen att artikel 10.2.b fullgörs delvis, att artikel 10.2.c fortfarande inte fullgörs och att artikel 10.2.d fullgörs delvis.

- g) att traditionella och korrekta former av Ortsnamn på landsdels- eller minoritetsspråk används eller införs, vid behov jämsides med namnen på det eller de officiella språken.**

243. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 116–118) fällde inte expertkommittén något avgörande när det gäller detta åtagande, utan bad om mer information om hur många orter/kommuner det finns där ortnamn används på minoritetsspråken.

244. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 59) finns det ingen statistik över detta. I den fjärde periodiska rapporten anges vidare att Institutet för språk och folkminnen, Lantmäteriet och Trafikverket i juni 2010 anordnade en konferens i Kiruna i syfte att öka kommunernas medvetenhet när det gäller vikten av tvåspråkiga ortnamn.

245. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén om att utmärkning av ortnamn på minoritetsspråken har ökat på kartor och vägs skyltar under de senaste åren. Kommittén fick dock inte ta del av några konkreta siffror eller uppgifter om hur många orter/kommuner det är som anger ortnamn på samiska.

246. Expertkommittén bedömer att åtagandet fullgörs delvis och uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport lämna mer detaljerad information när det gäller användningen av ortnamn på samiska.

Punkt 4

Parterna förbinder sig att vidta en eller flera av följande åtgärder för att uppfylla de åtaganden i punkterna 1, 2 och 3 som de har antagit:

- a) tolkning eller översättning vid behov,**

247. I samband med den tredje granskningsrapporten (punkterna 119–121) hade expertkommittén fått information om att förvaltningsmyndigheterna inte hade några egna översättare eller tolkar för samiska, utan måste anlita sådana om och när behov uppstår. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis.

248. Den information som expertkommittén har tillgång till rör den region och det förvaltningsområde som gällde innan minoritetslagen trädde i kraft. För att expertkommittén ska kunna bedöma detta åtagande behöver expertkommittén uppdaterad information om situationen för hela det utvidgade förvaltningsområdet och för samtliga myndighetsorgan som omfattas av minoritetslagen. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla de relevanta uppgifterna.

Artikel 11 – Massmedia

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk inom de territorier där dessa språk brukas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga, har befogenhet eller inflytande härvidlag och under respekterande av principen om massmedias oberoende och självständighet,

...

- d) att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,**

249. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 122–124) framhöll expertkommittén återigen att detta åtagande förutsätter att de svenska myndigheterna vidtar proaktiva åtgärder, t.ex. i form av tekniskt och ekonomiskt stöd. Expertkommittén gjorde bedömningen att åtagandet inte fullgjordes och anmodade de svenska myndigheterna att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på samiska.

250. I den fjärde periodiska rapporten ges ingen information med relevans för detta åtagande.

251. Enligt information som expertkommittén har tillgång till har emellertid Filmpool Nord (ett regionalt resurscentrum för film- och TV-produktion som finansieras via regionalt stöd och via Svenska filminstitutet) varit med och producerat några filmer som delvis är på samiska. Sveriges Utbildningsradio (UR) producerar utbildningsprogram för radio och TV som man tillhandahåller via webbplatser med begränsad användarbehörighet. UR har även producerat en CD för barn på samiska och andra minoritetsspråk.

252. Mot bakgrund av denna nya information bedömer expertkommittén att åtagandet fullgörs och ser fram emot att få ta del av ytterligare exempel i samband med nästa periodiska rapport.

- e) i) att uppmuntra och/eller underlätta att minst en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk,**

253. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 125–127) bedömde expertkommittén att detta åtagande fortfarande inte fullgjordes och anmodade starkt de svenska myndigheterna att vidta konkreta åtgärder för att uppmuntra och/eller underlätta grundandet av en dagstidning på samiska.

254. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska myndigheterna om **"att underlätta grundandet av dagstidningar på samiska och meänkieli" [RecChL(2009)3].**

255. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 61–62) beslutade regeringen i december 2008 om ändringar i presstödsvillkoren på grundval av de förslag som Presskommittén lagt fram. Bland annat sänktes den lägsta prenumerationsupplaga som krävs för att en tidning ska kunna beviljas stöd från 2 000 till 1 500. I juni 2010 antog riksdagen de nya villkoren för stödet till dagspressen baserat på regeringens proposition. Myndigheterna menar att detta lägger grunden för ett initiativ till samarbete mellan berörda myndigheter och aktörer i Norge och Finland för att underlätta utgivningen av gränsöverskridande dagstidningar på samiska och meänkieli.

256. Enligt kompletterande information från de svenska myndigheterna har Sametinget fått i uppdrag att i samarbete med den icke-statliga intresseföreningen för meänkieli, Svenska Tornedalings Riksförbund (STR-T), undersöka möjligheterna för ett sådant

gränsöverskridande tidningssamarbete på samiska och meänkieli. Sametinget har fått 130 000 SEK för detta specifika arbete.

257. Expertkommittén välkomnar de initiativ som den svenska regeringen tagit och ser fram emot att i samband med nästa periodiska rapport få ytterligare information om resultatet. I samband med kontaktbesöket fick expertkommittén information om att det råder brist på utbildade journalister som kan samiska.

258. Expertkommittén måste dra slutsatsen att detta åtagande än så länge inte fullgörs.

f) ii) att tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,

259. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 128–130) bedömde expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt, med hänvisning till att inget ekonomiskt stöd anslagits för produktion av TV-program eller andra audiovisuella produkter på samiska.

260. I sin fjärde periodiska rapport (s. 62) anger de svenska myndigheterna att inget särskilt statligt stöd gått till TV-produktioner. Enligt Sametinget ställer Svenska filminstitutet inte heller några språkrav i samband med finansiering av filmer på samiska. I princip är det möjligt att ansöka om produktionsstöd för filmer på vilket språk som helst, men i praktiken är det mycket få som utnyttjar detta.

261. Enligt information som expertkommittén har tillgång till har det regionala centrumet för film- och TV-produktion Film pool Nord varit med och producerat filmer som delvis är på samiska. Även utan hjälp av särskilda åtgärder verkar det i praktiken vara möjligt med audiovisuella produktioner på samiska.

262. Expertkommittén välkomnar denna information och bedömer att åtagandet för närvarande fullgörs delvis.

3.2.3 Finska

Artikel 8 – Utbildning

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning inom det territorium där sådana språk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:

- a) i) *att tillhandahålla förskoleundervisning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iii) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i) och ii) ovan, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt, eller,**

263. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 137–139) konstaterade expertkommittén att det varken fanns någon lagstadgad rätt till eller öronmärkt finansiering för modersmålsundervisning i förskolan. Detta hade lett till att många finsktalande förskolor och finsktalande grupper inom den ordinarie förskolan hade tvingats stänga. Ingen statistik fanns över det aktuella antalet förskolor med undervisning helt eller delvis på finska. Expertkommittén anmodade de svenska myndigheterna att nästa periodiska rapport tillhandahålla specifik information, däribland information om särskild utbildning för finsktalande förskolepersonal. Expertkommittén ansåg att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade starkt de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att främja förskoleundervisning på finska.

264. Som nämnts i punkt 118 ovan finns det i den nya skollag som träder i kraft den 1 juli 2011 bestämmelser om modersmålsstöd i förskoleklass (9 kap. 10 §). I den ändrade grundskoleförordningen anges dessutom att samma regler ska gälla för modersmålsundervisning i finska (och jiddisch) som för samiska, meänkieli och romani. På så sätt säkerställer man att modersmålsundervisning i finska (och jiddisch) kan tillhandahållas även om endast en elev efterfrågar det (jämfört med tidigare krav om minst fem elever) och även om språket inte är dagligt umgängesspråk i hemmet.

265. De svenska myndigheterna meddelar i sin fjärde periodiska rapport (s. 41–42) att de nya kommunerna i det utvidgade förvaltningsområdet för finska har fått statsbidrag för att kunna tillgodose behovet av förskoleverksamhet på finska.

266. Enligt de företrädare för de finsktalande som expertkommittén träffade vid kontaktbesöket verkar det som att situationen när det gäller förskoleverksamheten generellt sett har förbättrats. Inom förvaltningsområdet för finska har nya förskolor etablerats där det finns tvåspråkiga fristående grundskolor. Enligt de finsktalande har försök gjorts för att starta nya förskolor i exempelvis Södertälje, men utan framgång.

267. Expertkommittén har även uppmärksammat på fallet med en kommun där kostnaderna för förskoleverksamhet på finska ställdes mot kostnaderna för äldreomsorg på finska.

268. Några företrädare för de finsktalande är missnöjda med den nya skollagen eftersom den inte säger något om adekvat utbildning för förskollärare. Förskollärarnas bristande finskkunskaper och bristen på läromedel börjar också bli ett problem. Ett annat problem är att varken lärare eller föräldrar är tillräckligt informerade om den nya lagstiftningen.

269. Ingen statistik finns över antalet barn som får förskoleundervisning på finska.

270. Samtidigt som expertkommittén välkomnar att nya förskolor har startats gör expertkommittén bedömningen att åtagandet fortfarande fullgörs delvis och rekommenderar att de svenska myndigheterna ser till att medvetenheten om rätten till förskoleundervisning på finska ökar, särskilt i de nya kommuner som anslutits till förvaltningsområdet för finska.

- b)** i) *att tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna i grundskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iii) *att tillse att i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt,**

271. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 140–142) noterade expertkommittén att undervisning på finska erbjöds vid åtta svenskfinska fristående grundskolor. Undervisning i finska tillhandahölls fortfarande främst inom ramen för modersmålsundervisningen. Det fanns fortfarande inte heller några läromedel som tagits fram specifikt för undervisning i eller på finska som minoritetsspråk. Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes delvis.

272. Expertkommittén har fått information om att det nu finns endast sju friskolor som bedriver undervisning delvis på finska. Lagen föreskriver att en del av läroplanens undervisning bör ske på finska, något som i praktiken sker i mycket varierande utsträckning. Lagen föreskriver endast att den undervisning som sker på finska (eller något annat språk) inte får överstiga 50 % av undervisningstiden under hela grundskolan och att andelen undervisning som sker på svenska successivt ska öka fram till slutet av grundskolan.

273. Det finns fem kommuner där man har tvåspråkig undervisning i skolan. Expertkommittén uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information om dessa skolor och var de finns. De tvåspråkiga klasserna (i årskurserna 1–9) i Umeå har upphört på grund av för få elever.

274. I den fjärde periodiska rapporten (s. 42) uppger de svenska myndigheterna att man gett Skolverket i uppdrag att ta fram läromedel på finska i samarbete med Sverigefinländarnas delegation och Sveriges finska lärarförbund och modersmåls lärare. Tre högkvalitativa läroböcker i finska för årskurserna 1–5 i sverigefinsk miljö har nyligen getts ut och finns även tillgängliga på nätet.

275. Enligt de finsktalande finns det fortfarande många föräldrar som inte är medvetna om rätten att begära finskundervisning för sina barn.

276. Enligt företrädare för de finsktalande är det 42 % av de elever som har rätt till modersmålsundervisning som får sådan undervisning.

277. Ett generellt tecken på denna tillbakagång är att undervisningen på finska under lång tid fått ge vika för undervisning i finska som ett skolämne. Detta sker i allt större utsträckning i form av modersmålsundervisning, vilket innebär att undervisningen i praktiken även kan ske på svenska.

278. Expertkommittén ser med oro på att tillbakagången kan komma att fortsätta när det gäller undervisning på och i finska i det svenska skolsystemet om inte åtgärder omedelbart vidtas av de svenska myndigheterna. Sådana åtgärder kan vara att man anlägger en helhetssyn på finskundervisningen och se till att det finns tillräckligt med kompetenta lärare och tillräckligt med läromedel (se även punkt 174 ovan om samiska).

279. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fortfarande fullgörs endast delvis.

- c) i) *att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iii) *att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever som så önskar, eller, i förekommande fall, för dem vars anhöriga så önskar och vars antal bedöms vara tillräckligt,**

280. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 143–145) kunde expertkommittén konstatera att inga åtgärder vidtagits för att utveckla den tvåspråkiga undervisningen i gymnasieskolan som ett alternativ till modersmålsundervisning samt att det inte heller fanns någon uppdaterad statistik över finskundervisning i gymnasieskolan.

Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes delvis. Expertkommittén anmodade starkt de svenska myndigheterna att vidta åtgärder, både på grundskole- och gymnasienivå, för att utveckla tvåspråkig finskundervisning som alternativ till modersmålsundervisning.

281. På grund av ett vikande elevunderlag kommer den enda gymnasieskolan som bedrivit svenskfinsk tvåspråkig undervisning att upphöra med denna undervisning, vilket innebär att ingen sådan tvåspråkig undervisning kommer att finnas på gymnasienivå i Sverige från och med höstterminen 2010.

282. Mot bakgrund av denna utveckling bedömer expertkommittén att åtagandet inte fullgörs.

- d) i) *att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iii) *att tillse att i den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*

- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever som så önskar, eller, i förekommande fall, för dem vars anhöriga så önskar och vars antal bedöms vara tillräckligt,**

283. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 146–148) kunde expertkommittén konstatera att det på Axevalla folkhögskola fanns program för teknisk utbildning och yrkesutbildning för fritidsledare och tvåspråkiga skolassistenter. Expertkommittén anmodade de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla specifik information om innehållet i dessa program, om antalet personer som går dem och även i vilken utsträckning undervisningen sker på finska. Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes delvis.

284. I den fjärde periodiska rapporten (s. 44–45) anges att Axevalla folkhögskolas filial i Stockholm erbjuder kurser på finska med cirka 35–40 deltagare. I rapporten anges även att kurser på finska erbjuds av Sverigefinska folkhögskolan i Haparanda. Vid denna folkhögskola kände man dock inte till att någon yrkesutbildning på finska skulle erbjudas.

285. Expertkommittén har fått motstridiga uppgifter om huruvida det faktiskt bedrivs någon undervisning på eller i finska vid Axevalla folkhögskolas filial i Stockholm eller ens vid själva folkhögskolan. Expertkommittén kan därför inte göra någon bedömning med avseende på detta åtagande och uppmanar de svenska myndigheterna att tillhandahålla detaljerad information om huruvida någon undervisning bedrivs på eller i finska vid någon av de nämnda folkhögskolorna eller vid någon annan utbildningsanstalt som erbjuder yrkesutbildning.

- e) i) *att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på ifrågakvarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla resurser för studier av dessa språk som ämnen i universitetsutbildningen och den högre utbildningen, eller*
- iii) **att, om till följd av statens roll i förhållande till institutioner för högre utbildning, stycke i) och ii) ovan inte kan tillämpas, uppmuntra och/eller tillåta tillhandahållande av universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning på landsdels- eller minoritetsspråk eller av resurser för studier av dessa språk som studieämnen vid universitet eller högre utbildningsanstalter,**

286. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 149–151) kunde expertkommittén konstatera att studier i finska erbjuds vid Uppsala, Umeå och Stockholms universitet, samt vid Mälardalens universitet som ligger i den del av landet där de flesta finsktalande bor. Expertkommittén ansåg att åtagandet fullgjordes men rekommenderade de svenska myndigheterna att utveckla och tillämpa en strukturerad politik för högre utbildning i finska.

287. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska myndigheterna om att **”inrätta en strukturerad politik för att uppmuntra tillhandahållandet av universitetsundervisning eller annan form av högre undervisning i samiska, finska och meänkieli” [RecChL(2009)3].**

288. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 46) har Uppsala och Stockholms universitet fått i uppdrag att varje år erbjuda utbildning i finska.

289. Cirka 100 studenter läser finska vid Uppsala universitet, främst på grundnivå. Det finns endast en universitetslektor som ansvarar för hela studieprogrammet för finska.

290. Vid Stockholms universitet erbjuds såväl nybörjarkurser i finska som kurser där undervisningsspråket är finska, bl. a. en kurs i finsk kultur och litteratur. Man har fyra heltidsanställda och cirka 150 studenter. Avdelningen för finska vid Stockholms universitet är för närvarande den enda institution i Sverige som erbjuder forskarutbildning i finska. Regeringen har visserligen gett Uppsala och Stockholms universitet i uppdrag att erbjuda finska som studieämne men har inte anslagit några extra medel för detta uppdrag. Stockholms och Umeå universitet fördelar en del av sina anslag så att vissa språk kan stödjas, däribland finska.

291. Enligt information som i samband med kontaktbesöket meddelades av en företrädare för Umeå universitet erbjuder Umeå universitet kvalifikationskurser i finska för nybörjare för att möjliggöra studier på finska samt kurser på magisternivå. Ett litet men stabilt antal studerande finns inskrivna på dessa kurser. Även Mälardalens universitet erbjuder kurser i finska, som för närvarande nästan uteslutande sker i form av distanskurser. Från och med läsåret 2011/12 dras professuren i finska in, och tjänsten som universitetslektor är inte tillsatt.

292. Trösklar för minsta antal studerande som krävs för att en kurs ska kunna anordnas fortsätter att utgöra ett problem inom den högre utbildningen, även för finska (se punkt 189 ovan och 390 nedan).

293. Expertkommittén ser med oro på den allmänna tillbakagången i antalet universitetstjänster i finska vid högskolor och universitet. Expertkommittén har fått information om att hälften av universitetstjänsterna har dragits in eller inte blivit tillsatta under de senaste tio åren. Det har även skett en tydlig nedgång i antalet studenter som läser finska på högskolenivå. Expertkommittén anser att om en utbildningsanstalt har fått i uppdrag att anordna högskolekurser i ett av minoritetsspråken måste ett sådant uppdrag kopplas till adekvat finansiering.

294. Trots den tydliga negativa trenden för finska på högskolenivå i Sverige anser expertkommittén att åtagandet ändå fullgörs för närvarande. Expertkommittén rekommenderar de svenska myndigheterna att vidta aktiva åtgärder för att göra det möjligt för högskolor och universitet att erbjuda kurser i finska utan att trösklar införs som kan äventyra utbudet av sådana kurser.

g) att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till ifrågasvarande landsdels- eller minoritetsspråk,

295. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 152–154) kunde expertkommittén konstatera att undervisningen i ett minoritetsspråks historia och kultur är beroende av enskilda lärares initiativ och säkerställs inte på något systematiskt sätt. Expertkommittén ansåg att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla ytterligare information om hur detta åtagande fullgörs i praktiken.

296. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 48) håller kursplanerna för den nioåriga obligatoriska grundskolan på att ses över. Som nämnts i punkt 139 ovan kan gymnasieelever välja minoritetsspråksfrågan som ett delämne inom kärnämneskursen svenska B. Skolverket har dessutom gett ut en antologi med alla minoritetsspråk som är tänkt att användas i grundskolan för att ge eleverna ökade kunskaper om de nationella minoriteterna och deras språk.

297. Expertkommittén har inte fått någon information om fullgörandet av detta åtagande när det gäller elever i det allmänna utbildningssystemet och uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla relevant information om detta.

298. Fram till dess gör expertkommittén bedömningen att åtagandet fullgörs delvis.

h) att tillhandahålla grundutbildning och fortbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har accepterats av en part,

299. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 155–157) kunde expertkommittén konstatera att antalet studenter registrerade på lärarutbildningens kurs i finska vid Luleå tekniska universitet visserligen hade ökat, men att möjligheten att erbjuda adekvat lärarutbildning i finska samtidigt hade försämrats på grund av drastiska personalnedskärningar. Expertkommittén bedömde att grundutbildningen för lärare i finska var otillräcklig och att det inte verkade finnas någon systematisk vidareutbildning för lärare i finska. Expertkommittén ansåg att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att i samarbete med de finsktalande skapa en strukturerad politik för lärarutbildning på finska och i finska som ämne.

300. Som nämnts i punkterna 62 och 121–122 ovan har Luleå tekniska universitet haft regeringens uppdrag att anordna lärarutbildning i finska. Regeringen har för avsikt att se över lärarutbildningen i stort, och en ny lärarutbildning ska införas hösten 2011. Denna reform kommer dock inte att omfatta utbildningen för minoritetsspråklärare eftersom man när det gäller detta område måste invänta den rapport med förslag till hur man ska kunna öka antalet minoritetsspråklärare som Högskoleverket fått i uppdrag av regeringen att lägga fram senast den 30 april 2011. Rapporten har ännu inte lagts fram.

301. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 49) låg antalet sökande till finsklärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet 2009 i nivå med tidigare år (dvs. cirka 15 sökande).

302. Enligt information som presenterades vid kontaktbesöket är lärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet inte anpassad efter behoven när det gäller finskundervisning. Företrädare för de finsktalande uttryckte oro över de utexaminerade lärarnas språkkunskaper. Enligt uppgift verkar även det faktum att utbildningen förlagts till Luleå avskräckande på potentiella sökande från Mellan- eller Sydsverige.

303. Med tanke på att antalet utexaminerade finsklärare är mycket lågt anser expertkommittén att åtagandet fullgörs endast delvis.

i) att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg i fråga om upprättande eller utveckling av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk, och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, som skall offentliggöras.

304. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 88–90) välkomnade expertkommittén att Skolverket (den oberoende myndighet under utbildningsdepartementet som då utgjorde tillsynsmyndighet för skolorna) höll på att se över sina metoder för statistikinsamling för att kunna redovisa antalet minoritetsspråkstalande som deltar i modersmålsundervisning. Expertkommittén ansåg emellertid att Skolverket även borde ges i uppgift att ingående övervaka minoritetsspråksundervisningen och sammanställa sina resultat i periodiska rapporter. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis.

305. När det gäller insamling av statistik anger emellertid de svenska myndigheterna i den fjärde periodiska rapporten (s. 50) att detta inte görs eftersom det skulle strida mot personuppgiftslagen.

306. När det gäller övervakningen av minoritetsspråksundervisningen inrättades Statens skolinspektion den 1 oktober 2008 som en ny oberoende myndighet för tillsyn och kvalitetsgranskning av skolan. Det är således Skolinspektionen som ansvarar för utvärdering och tillsyn på utbildningsområdet, medan Skolverket ansvarar för styrning och stöd.

307. En av de frågor som Skolinspektionen granskat är språk- och kunskapsutvecklingen hos barn och elever med ett annat modersmål än svenska. I den regelbundna tillsynsverksamheten ingår att bedöma om modersmålsundervisning erbjuds i enlighet med bestämmelserna.

308. Skolverket har lagt fram ett antal rapporter¹³ om minoritetsspråksundervisningen. De är inte tillräckligt omfattande eller regelbundna för att åtagandet ska anses fullgjort. Bland annat tar man i rapporterna inte upp innehållet i minoritetsspråksutbildningen, utan begränsar sig till att kommentera modersmålsundervisningen.

309. Enligt kompletterande uppgifter från Skolinspektionen genomför Skolinspektionen under 2011 dels en särskild granskning av sameskolorna, dels en mer allmän granskning av frågor som har att göra med minoritetsspråksundervisningen.

310. Expertkommittén har inte fått någon information om något eller några tillsynsorgan med särskilt ansvar för att granska vidtagna åtgärder och framstegen när det gäller att få till stånd eller utveckla minoritetsspråksundervisningen, och inte heller om huruvida det är den nyligen inrättade Skolinspektionen som kommer att ha denna roll. Expertkommittén har inte heller fått någon information om att några periodiska rapporter om resultatet av en sådan granskning skulle ha offentliggjorts.

311. Expertkommittén vill påpeka att detta åtagande inte nödvändigtvis förutsätter att ett nytt organ inrättas för att genomföra det granskningsarbete som föreskrivs inom ramen för åtagandet. En möjlighet är t.ex. att de befintliga tillsynsorganen utför dessa uppgifter och ingår i de befintliga administrativa strukturerna. I så fall skulle man behöva ett enda organ som samordnar, analyserar och redovisar det arbete som utförs av de olika övriga organen. Denna roll skulle i och för sig kunna innehas av ett av de redan befintliga organen.

312. Detta åtagande innebär mer än bara tillsyn och rapportering om det ordinära utbildningssystemet. Det förutsätter utvärdering och analys av de åtgärder som vidtas och de framsteg som görs när det gäller minoritetsspråksundervisningen. Rapporterna ska bland annat innehålla information om omfattning och tillgänglighet för finskundervisningen och om utvecklingen när det gäller språkkunskaperna och tillgången till lärare och läromedel.

313. Arbetet med att utarbeta en samlad periodisk rapport behöver inte kräva några betydande resurser om det redan görs ett omfattande tillsynsarbete ute på fältet. En samlad rapport skulle utgöra en logisk och konkret följd av resultaten från ett samordnat tillsynsarbete. Slutligen ska dessa periodiska rapporter offentliggöras (se tredje granskningsrapporten om Tyskland, punkterna 75–80, ECRML (2008) 4).

314. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs delvis.

¹³ <http://www.skolverket.se/sb/d/190>

Punkt 2

I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de där landsdels- eller minoritetsspråk av hävd används, förbinder sig parterna, om antalet användare av ett landsdels- eller minoritetsspråk motiverar det, att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga utbildningsnivåer.

315. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 161–163) kunde expertkommittén konstatera att modersmålsundervisning i finska erbjuds utanför förvaltningsområdena. Möjlighet fanns även att läsa finska vid Axevalla folkhögskola och Göteborgs folkhögskola. Expertkommittén påpekade att de farhågor som kommittén hyst beträffande modersmålsundervisningens begränsade effektivitet och den nära nog fullständiga avsaknaden av tvåspråkig undervisning på finska även gällde de regioner där finska inte talas av hävd. Expertkommittén rekommenderade att de svenska myndigheterna utvecklar ett system för att denna rätt till undervisning ska kunna utövas i praktiken. Expertkommittén ansåg att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla ytterligare information.

316. I den fjärde periodiska rapporten (s. 52) hänvisar de svenska myndigheterna till den nyinrättade myndigheten Statens skolinspektion och dess uppgift att se till att behovet av modersmålsundervisning tillgodoses.

317. Formuleringen i 14 § språklagen att den som tillhör en nationell minoritet ska ges "möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket" bekräftar den allmänna rätten för personer som tillhör den finskspråkiga nationella minoriteten att lära sig finska inom ramen för det allmänna utbildningssystemet överallt i Sverige. Expertkommittén har inte fått någon information om hur denna bestämmelse tillämpas i praktiken utanför förvaltningsområdet för finska.

318. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fortfarande fullgörs delvis.

Artikel 9 – Rättsväsendet

319. I samband med tidigare övervakningsomgångar har expertkommittén gjort bedömningen att åtagandena i enlighet med artikel 9.1.a.ii, a.iii, b.ii, b.iii, c.ii, c.iii, d och artikel 9.2.a fullgjordes inom det finska förvaltningsområdet som det såg ut innan minoritetslagen trädde i kraft. Genom minoritetslagen har förvaltningsområdet för finska utvidgats. Rätten att använda finska vid domstol har dock inte utvidgats på motsvarande sätt. Som nämnts i punkt 32 ovan ser inte de svenska myndigheterna detta som en prioriterad fråga i detta skede. Expertkommittén uppmanar trots detta de svenska myndigheterna att analysera situationen och i nästa periodiska rapport informera om hur artikel 9 tillämpas med avseende på finska i det utvidgade förvaltningsområdet. Med tanke på omständigheterna har expertkommittén inte dragit några slutsatser i denna fråga i samband med den senaste övervakningsomgången.

320. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén om att det finns finskspråkiga domare, men att de börjar närma sig pensionsåldern. I Haparanda har det faktum att domaren pensionerats inneburit att det inte längre är möjligt att använda finska vid domstolen i en stad där finska är det dagliga umgängesspråket för en betydande del av befolkningen.

321. Enligt en företrädare för Justitiedepartementet finns det inte någon rekryteringspolitik för att se till att pensionerade domares tjänster tillsätts med domare med kunskaper i finska. Under de senaste åren har dock rekryteringen av domare skett utifrån ett bredare perspektiv. I enlighet med Sveriges grundlag kan begreppet kvalifikationer omfatta flera olika objektiva kriterier, och där skulle även kunskaper i ett minoritetsspråk kunna ingå.

322. Vid Gällivare tingsrätt anger man vid utlysning av lediga tjänster inom förvaltningen att språkkunskaper ses som en merit. Någon juridisk minoritetsspråksutbildning för domare eller advokater finns inte i Sverige.

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i de domsagor där antalet bosatta personer som använder sådana landsdels- eller minoritetsspråk som berättigar till de åtgärder som anges här nedan, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och på villkor att utnyttjandet av de möjligheter som tillhandahålls enligt denna punkt av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning:

a) i brottmål:

...

iv) att på begäran tillhandahålla handlingar hänförliga till ett rättsligt förfarande på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,

vid behov med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför någon extra kostnad för de berörda,

323. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 164–166) konstaterade expertkommittén att detta åtagande fortfarande inte fullgjordes och anmodade starkt de svenska myndigheterna att, om nödvändigt genom lagändring, se till att rättsmyndigheterna på begäran tar fram dokument på finska som hör till ett visst mål.

324. I enlighet med 14 § minoritetslagen (2009) omfattar rätten att använda finska, meänkieli eller samiska i domstol rätt att ge in handlingar och skriftlig bevisning på dessa språk, rätt att få handlingar översatta muntligen och rätt att tala dessa språk vid muntlig förhandling inför domstolen. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 12) har part eller ställföreträdare för part som saknar juridiskt biträde rätt att på begäran få domstolens domslut och domskäl skriftligen översatta till något av dessa språk.

325. I samband med kontaktbesöket bekräftade en företrädare för Gällivare tingsrätt att domslut översätts till finska endast på begäran. Vid Haparanda tingsrätt verkar det som att handlingar översätts till finska.

326. På grundval av den information som expertkommittén delgetts gör expertkommittén nu bedömningen att åtagandet fullgörs delvis.

Punkt 3

Parterna förbinder sig att på landsdels- eller minoritetsspråken tillhandahålla de viktigaste lagtexterna och de texter som särskilt hänför sig till de personer som använder dessa språk, såvida dessa inte tillhandahålls på annat sätt.

327. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 167–169) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till finsktalande tillhandhålls även på finska.

328. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 56) har minoritetslagen (2009) och språklagen (2009) översatts till finska och finns tillgängliga på regeringens webbplats.

329. De svenska myndigheterna överväger dessutom att översätta en sammanfattning av den nya skollagen till minoritetsspråken. FN:s konvention om barnets rättigheter och en

barnanpassad version av denna konvention skulle ha översatts till samiska senast den 31 december 2010.

330. Expertkommittén välkomnar detta och uppmanar de svenska myndigheterna att samråda med de finsktalande om vilka ytterligare lagtexter som eventuellt behöver översättas.

331. Fram till dess gör expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgörs delvis.

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

332. Genom minoritetslagen har den rättsliga grunden för genomförandet av konventionens artikel 10 i Sverige ändrats. Förutom de specifika bestämmelser som nämns nedan innebär 10 § minoritetslagen att finsktalande alltid har rätt att använda sitt språk vid muntliga och skriftliga kontakter med företrädare för följande nationella myndigheter: Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket och Diskrimineringsombudsmannen.

Punkt 1

Inom de administrativa områden i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning

...

a) *iii) att tillse att personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i muntlig eller skriftlig form och få svar på dessa språk,*

...

c) *att tillåta förvaltningsmyndigheterna att upprätta handlingar på ett landsdels- eller minoritetsspråk.*

333. I samband med den tredje granskningsrapporten (se punkterna 170–172) saknade expertkommittén information om användningen av finska, särskilt i skrift, inom andra förvaltningsmyndigheter än Arbetsförmedlingen i Norrbotten, och ansåg att dessa åtaganden fortfarande fullgjordes delvis.

334. Enligt de svenska myndigheterna (s. 58 i den fjärde periodiska rapporten) anges det i 2009 års minoritetslag att förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska där detta behövs i kontakter med myndigheten.

335. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 58) kommer förvaltningsområdet för finska att i maj 2010 ha utvidgats med 21 kommuner (se punkterna 23–24 ovan). När det gäller användningen av finska utanför det utvidgade förvaltningsområdet gör de svenska myndigheter bedömningen att finska används i mycket liten omfattning i kontakter med myndigheter.

336. I samband med kontaktbesöket meddelade företrädare för Skatteverket att finska inte används vid de lokala skattekontoren.

337. Med tanke på att genomförandet av minoritetslagen ännu befinner sig i ett inledningsskede har det inte varit möjligt för expertkommittén att dra några slutsatser när det gäller möjligheterna att använda finska i kontakter med förvaltningsmyndigheter. Expertkommittén anmodar därför de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information om denna fråga.

338. Fram till dess gör expertkommittén bedömningen att åtagandena fullgörs delvis.

Punkt 2

I fråga om lokala och regionala myndigheter, inom vilkas territorier de invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt många för att motivera de nedan angivna åtgärderna, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra

...

- c) att regionala myndigheter ger ut sina officiella dokument jämväl på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***
- d) att lokala myndigheter ger ut sina officiella dokument jämväl på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***

339. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 173–175) gjorde expertkommittén bedömningen att artikel 10.2.c och 10.2.d fortfarande inte fullgjordes. Expertkommittén anmodade starkt de svenska myndigheterna att vidta ytterligare konkreta åtgärder för att fullgöra sina åtaganden.

340. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén om att flera lokala myndigheter har översatt sina hemsidor till finska. Detta utgör en ny utvecklingstrend.

341. Vissa kommuner, bl.a. några som nyligen anslutit sig till förvaltningsområdet, har översatt delar av sina hemsidor till finska, tagit fram vissa dokument och blanketter på finska och/eller tillhandahåller information om de språkliga rättigheter som de nya lagarna ger de finsktalande. Flera kommuner har antagit språkstrategier och tillhandahåller information om kontaktpersoner för språkfrågor.

342. När det gäller de regionala myndigheterna tillhandahåller länsstyrelserna viss information på och om finska, och ett litet antal handlingar har skrivits på finska. Generellt sett är dock finskan mycket mindre synlig här än på kommunal nivå.

343. På grundval av denna information gör expertkommittén bedömningen att artikel 10.2.c fortfarande inte fullgörs och att artikel 10.2.d fullgörs delvis.

- g) att traditionella och korrekta former av ortnamn på landsdels- eller minoritetsspråk används eller införs, vid behov jämsides med namnen på det eller de officiella språken.***

344. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 176–177) hänvisade expertkommittén till sin bedömning med avseende på artikel 10.2.g för samiska såsom tillämplig även i detta sammanhang och efterfrågade ytterligare information i nästa periodiska rapport.

345. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 59) finns det ingen statistik över detta. I den fjärde periodiska rapporten anges vidare att Institutet för språk och folkminnen, Lantmäteriet och Trafikverket i juni 2010 anordnade en konferens i Kiruna i syfte att öka kommunernas medvetenhet när det gäller vikten av tvåspråkiga ortnamn.

346. I samband med kontaktbesöket informerades expertkommittén om att utmärkningen av minoritetsspråkiga ortnamn på kartor och vägs skyltar har ökat under de senaste åren. Kommittén fick dock inte ta del av några konkreta siffror eller uppgifter om hur många orter/kommuner det är som anger ortnamn på finska.

347. Expertkommittén bedömer att åtagandet fullgörs delvis och uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport lämna mer detaljerad information när det gäller användningen av ortnamn på finska.

Artikel 11 – Massmedia

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk inom de territorier där dessa språk brukas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga, har befogenhet eller inflytande härvidlag och under respekterande av principen om massmedias oberoende och självständighet,

a) i den mån radio och TV står i det offentligas tjänst:

...

iii) att vidta lämpliga åtgärder för att radiostationer och TV-kanaler skall tillhandahålla program på landsdels- eller minoritetsspråk,

348. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 178–180) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes. Expertkommittén rekommenderade trots detta att de svenska myndigheterna i nästa rapport tillhandahåller information om Sisuradios ställning som en del av sändningarna på finska.

349. Enligt information som presenteras i den fjärde periodiska rapporten (s. 60) sände SR Sisuradio totalt 13 824 timmar på finska under 2009, även via nätet.

350. Enligt information som meddelades vid kontaktbesöket av företrädare för Sisuradio sänder man 16 timmar program på finska dagligen mellan kl. 6 och 22. Förutom den nationella radiostationen i Stockholm finns även tre regionala stationer. De sänder analogt och täcker hela territoriet i Sverige. Ett försök att tillhandahålla digitala radiosändningar på finska som ett pilotprojekt för att testa den nya tekniken har i mångt och mycket misslyckats, och endast några få har möjlighet att lyssna på dessa program. Den analoga radion har cirka 200 000 lyssnare dagligen. Programmen finns även tillgängliga via internet (www.sr.se/sisuradio), där det även finns skriftligt material, t.ex. nyheter.

351. Enligt information som meddelades vid kontaktbesöket av företrädare för de finsktalande innebär den nya sändningslicensen inga krav om ett minimiantal timmar som ska sändas på minoritetsspråken, i motsats till den tidigare licensen. I samband med kontaktbesöket förklarade en företrädare för Kulturdepartementet att de nya sändningslicenserna är mer allmänt utformade med avseende på innehållet. Expertkommittén tror dock inte att de ändrade licensvillkoren kommer att innebära några negativa konsekvenser för TV-sändningarna på finska i Sverige.

352. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs.

d) att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,

353. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 184–186) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fortfarande inte fullgjordes och anmodade de svenska myndigheterna att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på finska.

354. I den fjärde periodiska rapporten ges ingen information med relevans för detta åtagande.

355. Sveriges Utbildningsradio (UR) producerar utbildningsprogram på finska för radio och TV som man tillhandahåller via webbplatser med begränsad användarbehörighet. UR har även producerat en CD för barn på finska och andra minoritetsspråk.

356. På grundval av denna information bedömer expertkommittén att åtagandet fullgörs delvis.

- f) ii) att tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,**

357. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 190–192) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fortfarande fullgjordes formellt och rekommenderade de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om hur eller huruvida finska beaktas i de befintliga åtgärderna för ekonomiskt stöd till audiovisuella produktioner.

358. Expertkommittén har tyvärr inte mottagit någon ytterligare information med avseende på detta åtagande och bedömer att åtagandet fortfarande fullgörs formellt.

Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

Punkt 1

I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar – särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentra, museer, arkiv, akademier, teatrar och biografier, ävensom litterära verk och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, innefattande bl.a. användning av ny teknologi – förbinder sig parterna till följande inom det territorium där sådana språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:

...

- g) att uppmuntra och/eller underlätta upprättande av organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra verk framställda på landsdels- eller minoritetsspråk,**

359. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 193–195) gjorde expertkommittén bedömningen att åtagandet fortfarande fullgjordes delvis och rekommenderade de svenska myndigheterna att förse Sverigefinländarnas arkiv med det ekonomiska stöd som krävs för att man ska kunna utföra sina uppgifter i enlighet med detta åtagande.

360. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 65) mottog Sverigefinländarnas arkiv 250 000 SEK från Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv under 2010.

361. Sverigefinländarnas arkiv samlar in och visar samlingar av tryckt material, historiska dokument och andra kulturobjekt. Detta sker genom traditionella arkivfunktioner, men även genom utställningar och en digital plattform (www.arkisto.org). Man samarbetar även med andra institutioner och med Eskilstuna kommun.

362. Arkivet får sin huvudsakliga finansiering från Riksarkivet och till en mindre del även från de finländska myndigheterna. Man söker även projektmedel från olika håll. Den reguljära

finansieringen från svenska och finländska myndigheter räcker inte till för att täcka de grundläggande kostnaderna för personal, lokaler och webbplatsupport. Expertkommittén har fått information om att stöden till kulturinstitutioner rent generellt håller på att omstruktureras och regionaliseras. En effekt man väntar sig av detta är att det stöd man hittills erhållit från Riksarkivet kommer att dras in helt och hållet.

363. Expertkommittén anser att åtagandet fullgörs delvis för närvarande och rekommenderar de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att säkerställa en adekvat framtida finansieringsnivå för Sverigefinländarnas arkiv.

3.2.3 Meänkieli

Allmänna frågor

364. I sin tredje granskningsrapport (punkt 198) påpekade expertkommittén att en kodifiering och standardisering av meänkieli utgör en förutsättning för att flera av de åtaganden som Sverige valt för detta språk ska kunna fullgöras, i synnerhet åtagandena i enlighet med artiklarna 9 och 10. Expertkommittén rekommenderade de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information om införandet av en språkplan för meänkieli, om hur de svenska myndigheterna har stött initiativ som tagits av de meänkielitalande för att standardisera språket och om planerna på att inrätta en språknämnd för meänkieli.

365. Enligt den information som presenteras i den fjärde periodiska rapporten (s. 40) håller Stiftelsen Meän Akateemi, med ekonomiskt stöd från Institutet för språk och folkminnen, på att ta fram en storordbok för meänkieli, där hänsyn tas till språkets olika varieteter. Något särskilt språkråd för meänkieli finns inte, men Institutet för språk och folkminnen planerar att inrätta en ny referensgrupp för meänkieli med en tydligare språkvetenskaplig profil.

366. Expertkommittén välkomnar informationen om denna ordbok som ska fungera som referensmaterial och arbetsverktyg för meänkieli, inte minst i officiella sammanhang inom det offentliga livet, t.ex. på utbildningsområdet.

367. Expertkommittén har inte mottagit någon information om huruvida någon referensgrupp för meänkieli har inrättats inom Institutet för språk och folkminnen och uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla sådan information, även om det arbete som gjorts inom gruppen.

Artikel 8 – Utbildning

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i fråga om utbildning inom det territorium där sådana språk används, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och utan att försämra undervisningen i statens officiella språk:

- a) i) *att tillhandahålla förskoleundervisning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iii) ***att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i) och ii) ovan, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt, eller,***

368. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 199–201) kunde expertkommittén konstatera att det inte erbjöds någon förskoleundervisning på meänkieli på något systematiskt sätt i kommunerna inom förvaltningsområdet för meänkieli, med undantag för Pajala kommun. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om antalet elever i förskolor med modersmålsstöd på meänkieli i de fem berörda kommunerna. Expertkommittén anmodade de svenska myndigheterna att förbättra utbudet av förskoleundervisning på meänkieli över hela området där språket traditionellt talas.

369. I den fjärde periodiska rapporten (s. 42) anger de svenska myndigheterna att det saknas uppgifter om antalet elever som får modersmålsundervisning i meänkieli.

370. De svenska myndigheterna meddelar vidare att kommunerna får statsbidrag för att kunna tillgodose behovet av förskoleundervisning på meänkieli.

371. Företrädare för de meänkielitalande har bekräftat att situationen är ungefär densamma som vid förra övervakningsomgången. Undervisning i meänkieli sker i alla förskolor i Pajala, men parallellt med finska. Företrädare för de meänkielitalande har även bekräftat att statsbidragen, som uppgår till 500 000 SEK, är öronmärkta för meänkieliundervisning i förskolan. Expertkommittén har inte tagit del av någon annan ny information med relevans för detta åtagande, t.ex. om hur det går med genomförandet i Kalix – den kommun som nyligen anslutits till förvaltningsområdet för meänkieli – och bedömer därför att åtagandet fortfarande fullgörs delvis.

Expertkommittén anmodar starkt de svenska myndigheterna att förbättra utbudet av förskoleundervisning på meänkieli över hela området där språket traditionellt talats.

- b) i) *att tillhandahålla undervisning i de lägre årskurserna i grundskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- ii) *att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iii) *att tillse att i undervisningen i de lägre årskurserna i grundskolan som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller*
- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever vars anhöriga så begär och vars antal bedöms vara tillräckligt,**

372. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 202–204) kunde expertkommittén konstatera att modersmålsundervisning i meänkieli erbjöds i tre av fem kommuner inom förvaltningsområdet för meänkieli. En friskola i Pajala erbjuder begränsad undervisning på meänkieli i de lägre årskurserna. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade starkt de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att tillhandahålla modersmålsundervisning i samtliga berörda kommuner och att utveckla tvåspråkig undervisning på meänkieli som alternativ till modersmålsundervisning.

373. Än en gång kan expertkommittén konstatera att situationen inte verkar ha förändrats sedan föregående övervakningsomgång. Modersmålsundervisning erbjuds i tre grundskolor, och det finns ingen tvåspråkig undervisning på meänkieli. Företrädare för de meänkielitalande vill ha undervisning på meänkieli enligt en ny pedagogisk metod, men den svenska lagstiftningen ger tydligen inte utrymme för detta. Det finns även behov av läromedel och undervisningsmaterial. Pajala kommun fortsätter sina ansträngningar för att förbättra situationen för meänkieli i skolan.

374. I samband med kontaktbesöket fick expertkommittén information om att man i en kommunal skola i Pajala hade infört kurser inom ramen för "skolans val" där man med meänkieli som undervisningsspråk lärde ut såväl språket som tornedalsk hembygdskunskap. Det sätt som detta gjordes på kritiserades dock av Skolinspektionen 2009 i samband med det regelbundna tillsynsförfarandet eftersom man menade att undervisningen stred mot grundskoleförordningen eftersom den inte omfattade någon formell bedömning av eleverna och inga betyg sattes. Undervisningen på meänkieli avbröts därför. Enligt företrädare för de

meänkielitalande har detta tyvärr lett till att föräldrar inte lika gärna begär meänkieliundervisning för sina barn, vilket i sin tur lett till att efterfrågan minskat. Företrädare för de meänkielitalande har informerat expertkommittén om att det skulle kunna gå att införa meänkieli som ett alternativ inom ramen för skolans val om det bara gjordes på rätt sätt. Det finns helt klart en efterfrågan på detta. Enligt kompletterande information från Skolinspektionen erbjuder skolan nu meänkieli i form av modersmålsundervisning och som ett frivilligt alternativ inom kursplanen.

375. Expertkommittén har visserligen förståelse för att Skolinspektionen såg sig tvungen att agera med hänvisning till att skolan i Pajala inte hade infört meänkieliundervisning i enlighet med gällande lagstiftning men beklagar samtidigt det sätt på vilket skolan och dess elever hindrades från att fortsätta med undervisningen på meänkieli. Expertkommittén rekommenderar att de svenska myndigheterna tillsammans med de meänkielitalande verkar för att hitta ett sätt som gör att önskemålen om utökad undervisning på meänkieli kan tillgodoses och särskilt undersöker hur detta kan göras på ett lagenligt sätt inom ramen för skolans val.

376. Expertkommittén bedömer att detta åtagande inte fullgörs för närvarande.

Expertkommittén anmodar återigen starkt de svenska myndigheterna att vidta åtgärder för att meänkieliundervisning tillhandahålls som en integrerad del av kursplanerna i samtliga berörda kommuner och att utveckla tvåspråkig undervisning på meänkieli som ett alternativ till modersmålsundervisning.

- c) i) att tillhandahålla undervisning i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- iii) att tillse att i undervisningen i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan som en integrerad del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- iv) att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever som så önskar, eller, i förekommande fall, för dem vars anhöriga så önskar och vars antal bedöms vara tillräckligt,

377. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 205–207) kunde expertkommittén konstatera att meänkieli inte hade kunnat stärkas i gymnasieskolan på grund av brist på lärare. Endast en enda elev hade fullgjort modersmålsundervisning i meänkieli i gymnasieskolan 2007, och det fanns inga tecken på någon meänkieliundervisning eller några läromedel på denna nivå. Expertkommittén konstaterade med oro att det saknades en strukturerad politik för att fullgöra detta åtagande. Expertkommittén bedömde att detta åtagande inte fullgjordes och anmodade de svenska myndigheterna att i samarbete med de meänkielitalande ta fram strategier för att stärka utbudet av meänkieli i gymnasieskolan.

378. I den fjärde periodiska rapporten (s. 43) uppger de svenska myndigheterna att de gett Skolverket i uppdrag att tillsammans med ett antal språkorganisationer och två kommuner ta fram läromedel på meänkieli.

379. I samband med kontaktbesöket fick expertkommittén inte någon information om vad som hänt när det gäller detta åtagande, inklusive framtagandet av läromedel.

380. Expertkommittén pekar på hur viktigt det är med korpusvård för meänkieli för att meänkieli ska kunna erbjudas i gymnasieskolan (se punkterna 133 och 364–366 ovan).

381. Expertkommittén vidhåller därför sin tidigare bedömning att åtagandet inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar starkt de svenska myndigheterna att i samarbete med de meänkielitalande ta fram strategier för att stärka utbudet av meänkieli i gymnasieskolan.

- d) i) att tillhandahålla teknisk utbildning och yrkesutbildning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- ii) att tillhandahålla en väsentlig del av den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- iii) att tillse att i den tekniska utbildningen och yrkesutbildningen som en integrerande del av läroplanen ingår undervisning i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- iv) **att tillämpa någon av de åtgärder som avses i i)–iii) ovan, åtminstone för de elever som så önskar, eller, i förekommande fall, för dem vars anhöriga så önskar och vars antal bedöms vara tillräckligt,**

382. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 208–210) bedömde expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes eftersom ingen teknisk utbildning eller yrkesutbildning gavs på meänkieli. Expertkommittén anmodade de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information om hur detta åtagande ska fullgöras.

383. I den fjärde periodiska rapporten (s. 45) uppger de svenska myndigheterna att Tornedalens folkhögskola erbjuder kurser om och på meänkieli.

384. Expertkommittén noterar att om de ekonomiska principer som tillämpas för allmänna yrkesutbildningar även tillämpas för yrkesutbildningar på meänkieli innebär detta i många fall att finansiering helt och hållet saknas. Expertkommittén är medveten om att det på utbildningsområdet ofta är nödvändigt att vidta särskilda åtgärder till förmån för minoritetsspråken för att kompensera för brister på marknaden. Det är endast myndigheterna som är i position att ingripa, exempelvis genom att vid behov subventionera minoritetsspråkskurser. Expertkommittén anmodar de svenska myndigheterna att agera mer proaktivt genom att utöka och stärka utbudet av yrkesutbildning på meänkieli.

385. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs delvis. Expertkommittén rekommenderar att de svenska myndigheterna i samarbete med de meänkielitalande undersöker möjligheterna att erbjuda yrkesutbildning på meänkieli.

- e) i) att tillhandahålla universitetsutbildning och annan högre utbildning på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk, eller
- ii) att tillhandahålla resurser för studier av dessa språk som ämnen i universitetsutbildningen och den högre utbildningen, eller
- iii) **att, om till följd av statens roll i förhållande till institutioner för högre utbildning, stycke i) och ii) ovan inte kan tillämpas, uppmantra och/eller tillåta tillhandahållande av universitetsutbildning eller andra former av högre utbildning på landsdels- eller minoritetsspråk eller av resurser för studier av**

dessa språk som studieämnen vid universitet eller högre utbildningsanstalter,

386. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 214–216) kunde expertkommittén konstatera att det vid flera universitet som erbjuder undervisning i finska även undervisas i meänkieli som en del av programmet för finska. Undervisningen i och på meänkieli vid Luleå och Stockholms universitet var dock inte säkrad, och någon fast högskolelektorstjänst i meänkieli fanns inte. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgörs delvis och anmodade de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information om utvecklingen för meänkieli inom den högre utbildningen.

387. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska myndigheterna om att **”inrätta en strukturerad politik för att uppmuntra tillhandahållandet av universitetsundervisning eller annan form av högre undervisning i samiska, finska och meänkieli” [RecChL(2009)3].**

388. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 47) har den svenska regeringen gett Umeå universitet i uppdrag att erbjuda utbildning i meänkieli. På grund av det låga antalet sökande beslutade Umeå universitet att från 2009 erbjuda nätburna sommarkurser för nybörjare.

389. I samband med kontaktbesöket bekräftade företrädare för Umeå universitet dessa uppgifter, och man klargjorde att meänkieli inte erbjuds som en universitetskurs men att man fortsätter ansträngningarna för att en sådan kurs ska kunna anordnas. Umeå universitet har inte någon fast anställd lärare i meänkieli. Precis som övriga minoritetsspråk (med undantag för samiska) får meänkieliundervisning på högskolenivå inte några särskilda anslag: ”Inte en krona”, som en företrädare för de meänkielitalande uttryckte det.

390. Enligt kompletterande information från Umeå universitet ligger break-even när det gäller minsta antalet studerande för att en högskolekurs ska anordnas fortfarande på 30–35, dvs. samma som för all humaniora. Expertkommittén inser att detta har att göra med kostnaderna för att anställa tillräckligt med undervisningspersonal. Om antalet studerande minskar finns det risk för att universitetet inte längre kan anordna kursen eftersom det inte skulle vara ekonomiskt försvarbart. Expertkommittén anser inte att det är lämpligt att endast låta marknadsreglerna styra när det gäller anordnandet av minoritetsspråksundervisning. Detta gäller särskilt på universitets- och högskolenivå, med tanke dels på att det endast är ett fåtal som är behöriga att söka till högre utbildning, dels med tanke på hur viktig den högre utbildningen är för utbildningen av lärare. Högskolor och universitet bör ges incitament, t.ex. i form av spårbara öronmärkta bidrag.

391. Expertkommittén bedömer att åtagandet inte fullgörs.

g) att vidta åtgärder för att tillgodose undervisning i historia och kultur som hänför sig till ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,

392. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 211–213) kunde expertkommittén konstatera att undervisningen i ett minoritetsspråks historia och kultur är beroende av enskilda lärares initiativ och säkerställs inte på något systematiskt sätt. I Pajala hade sådan undervisning införts. Expertkommittén ansåg att detta åtagande fortfarande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om i vilken utsträckning åtagandet fullgörs i övriga kommuner inom förvaltningsområdet.

393. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 48) håller kursplanerna för grundskolan på att ses över. Som nämnts i punkt 139 ovan kan gymnasieelever välja minoritetsspråksfrågan som ett delämne inom kärnämneskursen svenska B. Skolverket har dessutom gett ut en antologi med alla minoritetsspråk som är tänkt att användas i

grundskolan för att ge eleverna ökade kunskaper om de nationella minoriteterna och deras språk. De svenska myndigheterna uppger att de inte har någon information om i vilken utsträckning kommunerna har fullgjort detta åtagande.

394. Expertkommittén har inte fått någon information om fullgörandet av detta åtagande när det gäller elever i det allmänna utbildningssystemet och uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla relevant information om detta.

395. Fram till dess gör expertkommittén bedömningen att åtagandet fullgörs delvis.

h) att tillhandahålla grundutbildning och fortbildning av lärare som behövs för att genomföra de av punkterna a till g som har accepterats av en part,

396. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 217–219) kunde expertkommittén konstatera att lärarutbildningen i meänkieli vid Luleå tekniska universitet hade två sökande 2006 och en sökande 2007. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att tillhandahålla mer specifik information om lärarutbildningen i meänkieli. Expertkommittén anmodade de svenska myndigheterna att anta och genomföra en strukturerad politik för grundutbildning och vidareutbildning för lärare på och i meänkieli.

397. Som nämnts i punkterna 62 och 121–122 ovan har Luleå tekniska universitet haft regeringens uppdrag att anordna lärarutbildning i meänkieli. Regeringen har för avsikt att reformera lärarutbildningen i stort. En ny lärarutbildning ska införas hösten 2011. Denna reform kommer dock inte att omfatta utbildningen för minoritetsspråklärare eftersom man när det gäller detta område måste invänta den rapport med förslag till hur man ska kunna öka antalet minoritetsspråklärare som Högskoleverket fått i uppdrag av regeringen att lägga fram senast den 30 april 2011. Rapporten har ännu inte lagts fram.

398. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 49) fick Luleå tekniska universitet 2009 ställa in kurserna för lärare i meänkieli på grund av att det inte fanns några sökande. Det råder brist på universitetslärare i meänkieli.

399. Enligt information som delgavs vid kontaktbesöket finns det för närvarande inte tillräckligt med lärare, och en ny generation lärare behövs. Det finns helt klart ett behov av att kunna locka studerande till grundutbildningen för lärare i meänkieli. Expertkommittén pekar på den viktiga roll som grund- och vidareutbildning för lärare har för att man ska kunna säkerställa en fungerande meänkieliundervisning och rekommenderar de svenska myndigheterna att intensifiera sina ansträngningar för att råda bot på den markanta bristen på lärare.

400. Expertkommittén bedömer att åtagandet inte fullgörs.

Expertkommittén anmodar återigen starkt de svenska myndigheterna att ta fram ett program för utbildning av meänkielilärare, inklusive tvåspråkig undervisning, och att tillhandahålla incitament för studerande att utbilda sig till lärare i meänkieli.

i) att inrätta ett eller flera övervakningsorgan för att följa vidtagna åtgärder och uppnådda framsteg i fråga om upprättande eller utveckling av undervisning i landsdels- eller minoritetsspråk, och för att periodiskt avge rapport om sina resultat, som skall offentliggöras.

401. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 88–90) välkomnade expertkommittén att Skolverket (den oberoende myndighet under utbildningsdepartementet som då utgjorde tillsynsmyndighet för skolorna) höll på att se över sina metoder för statistikinsamling för att kunna redovisa antalet minoritetsspråkstalande som deltar i modersmålsundervisning. Expertkommittén ansåg emellertid att Skolverket även borde ges i uppgift att ingående

övervaka minoritetsspråksundervisningen och sammanställa sina resultat i periodiska rapporter. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis.

402. När det gäller insamling av statistik anger emellertid de svenska myndigheterna i den fjärde periodiska rapporten (s. 50) att detta inte görs eftersom det skulle strida mot personuppgiftslagen.

403. När det gäller övervakningen av minoritetsspråksundervisningen inrättades Statens skolinspektion den 1 oktober 2008 som en ny oberoende myndighet för tillsyn och kvalitetsgranskning av skolan. Det är således Skolinspektionen som ansvarar för utvärdering och tillsyn på utbildningsområdet, medan Skolverket ansvarar för styrning och stöd.

404. En av de frågor som Skolinspektionen granskat är språk- och kunskapsutvecklingen hos barn och elever med ett annat modersmål än svenska. I den regelbundna tillsynsverksamheten ingår att bedöma om modersmålsundervisning erbjuds i enlighet med bestämmelserna.

405. Skolverket har lagt fram ett antal rapporter¹⁴ om minoritetsspråksundervisningen. De är inte tillräckligt omfattande eller regelbundna för att åtagandet ska anses fullgjort. Bland annat tar man i rapporterna inte upp innehållet i minoritetsspråksutbildningen, utan begränsar sig till att kommentera modersmålsundervisningen.

406. Enligt kompletterande uppgifter från Skolinspektionen genomför Skolinspektionen under 2011 dels en särskild granskning av sameskolorna, dels en mer allmän granskning av frågor som har att göra med minoritetsspråksundervisningen.

407. Expertkommittén har inte fått någon information om något eller några tillsynsorgan med särskilt ansvar för att granska vidtagna åtgärder och framstegen när det gäller att få till stånd eller utveckla minoritetsspråksundervisningen, och inte heller om huruvida det är den nyligen inrättade Skolinspektionen som kommer att ha denna roll. Expertkommittén har inte heller fått någon information om att några periodiska rapporter om resultatet av en sådan granskning skulle ha offentliggjorts.

408. Expertkommittén vill påpeka att detta åtagande inte nödvändigtvis förutsätter att ett nytt organ inrättas för att genomföra det granskningsarbete som föreskrivs inom ramen för åtagandet. En möjlighet är t.ex. att de befintliga tillsynsorganen utför dessa uppgifter och ingår i de befintliga administrativa strukturerna. I så fall skulle man behöva ett enda organ som samordnar, analyserar och redovisar det arbete som utförs av de olika övriga organen. Denna roll skulle i och för sig kunna innehas av ett av de redan befintliga organen.

409. Detta åtagande innebär mer än bara tillsyn och rapportering om det ordinarie utbildningssystemet. Det förutsätter utvärdering och analys av de åtgärder som vidtas och de framsteg som görs när det gäller minoritetsspråksundervisningen. Rapporterna ska bland annat innehålla information om omfattning och tillgänglighet för meänkieliundervisningen och om utvecklingen när det gäller språkkunskaperna och tillgången till lärare och läromedel.

410. Arbetet med att utarbeta en samlad periodisk rapport behöver inte kräva några betydande resurser om det redan görs ett omfattande tillsynsarbete ute på fältet. En samlad rapport skulle utgöra en logisk och konkret följd av resultaten från ett samordnat tillsynsarbete. Slutligen ska dessa periodiska rapporter offentliggöras (se tredje granskningsrapporten om Tyskland, punkterna 75–80, ECRML (2008) 4).

411. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs delvis.

¹⁴ <http://www.skolverket.se/sb/d/190>

Punkt 2

I fråga om utbildning och avseende andra territorier än de där landsdels- eller minoritetsspråk av hävd används, förbinder sig parterna, om antalet användare av ett landsdels- eller minoritetsspråk motiverar det, att tillåta, uppmuntra eller tillhandahålla undervisning på eller i ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk på alla vederbörliga utbildningsnivåer.

412. I samband med sin tredje granskningsrapport (se punkterna 223–225) informerades expertkommittén om att efterfrågan på modersmålsundervisning i meänkieli var svag utanför förvaltningsområdet. Modersmålsundervisning i meänkieli kunde erbjudas på distans via webbplatsen Tema Modersmål. Inom ramen för vuxenutbildningen anordnades ibland kurser i meänkieli utanför förvaltningsområdet. Expertkommittén bedömde att detta åtagande fullgjordes delvis och anmodade de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om efterfrågan och om vilka åtgärder som vidtagits för att tillgodose önskemål om modersmålsundervisning i meänkieli.

413. Enligt de meänkielitalande utgör distansundervisning det enda alternativet om man bor utanför det område där meänkieli talas av hävd. Så erbjuder t.ex. Pajala kommun distanskurser för en elev i Jokkmokk. I Norrbotten har man försökt att skapa ett nätverk.

414. Formuleringen i 14 § språklagen att den som tillhör en nationell minoritet ska ges "möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket" bekräftar den allmänna rätten för personer som tillhör den meänkielispråkiga nationella minoriteten att lära sig meänkieli inom ramen för det allmänna utbildningssystemet överallt i Sverige. Expertkommittén har inte fått någon information om hur denna bestämmelse tillämpas i praktiken utanför förvaltningsområdet för meänkieli.

415. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs delvis.

Artikel 9 – Rättsväsendet

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande i de domsagor där antalet bosatta personer som använder sådana landsdels- eller minoritetsspråk som berättigar till de åtgärder som anges här nedan, i enlighet med situationen för vart och ett av dessa språk, och på villkor att utnyttjandet av de möjligheter som tillhandahålls enligt denna punkt av domstolen bedöms inte hindra en rättsenlig handläggning:

a) *i brottmål:*

...

ii) att ge en anklagad rätt att använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk,

vid behov med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför någon extra kostnad för de berörda,

416. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 226–228) bedömde expertkommittén att detta åtagande fullgjordes formellt och uppmuntrade starkt de svenska myndigheterna att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att meänkieli kan användas i brottmål.

417. I den fjärde periodiska rapporten presenteras ingen information om några sådana praktiska eller organisatoriska åtgärder. Enligt rapporten (s. 54) finns det vid

Åklagarkammaren i Luleå ingen personal som talar meänkieli, men kommunikation på meänkieli kan ske med hjälp av översättnings- och tolkningstjänster.

418. Enligt information som en företrädare för Gällivare tingsrätt delgav i samband med kontaktbesöket har meänkieli använts i ett rättsfall. Man har inte tillgång till tolkar för meänkieli.

419. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fortfarande fullgörs formellt.

iv) att på begäran tillhandahålla handlingar hänförliga till ett rättsligt förfarande på ifrågasvarande landsdels- eller minoritetsspråk,

vid behov med hjälp av tolkar och översättningar, utan att detta medför någon extra kostnad för de berörda,

420. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 229–231) ansåg expertkommittén att detta åtagande inte fullgjordes, eftersom det inte fanns något rättsligt krav på myndigheterna att upprätta skriftliga handlingar på meänkieli.

421. I enlighet med 14 § minoritetslagen (2009) omfattar rätten att använda finska, meänkieli eller samiska i domstol rätt att ge in handlingar och skriftlig bevisning på dessa språk, rätt att få handlingar översatta muntligen och rätt att tala dessa språk vid muntlig förhandling inför domstolen. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 12) har part eller ställföreträdare för part som saknar juridiskt biträde rätt att på begäran få domstolens domslut och domskäl skriftligen översatta till något av dessa språk.

422. I samband med kontaktbesöket bekräftade en företrädare för Gällivare tingsrätt att domslut översätts till meänkieli endast på begäran.

423. Expertkommittén måste dra slutsatsen att detta åtagande inte fullgörs.

b) i tvistemål:

...

ii) att när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk utan att detta medför extra kostnader,

om nödvändigt med hjälp av tolkar och översättningar;

c) i förvaltningsmål inför domstol,

...

ii) att när en part i en tvist måste inställa sig personligen i rätten, han eller hon får använda sitt eget landsdels- eller minoritetsspråk utan att detta medför extra kostnader,

om nödvändigt med hjälp av tolkar och översättningar;

424. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 232–237) gjorde expertkommittén bedömningen att dessa åtaganden fullgjordes formellt.

425. Eftersom inga belägg presenterats för att åtagandena fullgörs i praktiken vidhåller expertkommittén sin tidigare bedömning att dessa åtaganden fullgörs formellt. Expertkommittén rekommenderar de svenska myndigheterna att vidta praktiska och organisatoriska åtgärder för att se till att meänkieli kan användas i civilmål och i förvaltningsmål inför domstol.

Punkt 3

Parterna förbinder sig att på landsdels- eller minoritetsspråken tillhandahålla de viktigaste lagtexterna och de texter som särskilt hänför sig till de personer som använder dessa språk, såvida dessa inte tillhandahålls på annat sätt.

426. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 238–240) bedömde expertkommittén att detta åtagande fullgjordes delvis eftersom inga ytterligare lagtexter hade översatts till meänkieli under den tredje övervakningsomgången och anmodade de svenska myndigheterna att vidta nödvändiga åtgärder för att se till att de viktigaste nationella lagtexterna och de som särskilt hänför sig till meänkielitalande tillhandahålls även på meänkieli.

427. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 56) har minoritetslagen (2009) och språklagen (2009) översatts till meänkieli och finns tillgängliga på regeringens webbplats.

428. De svenska myndigheterna överväger dessutom att översätta en sammanfattning av den nya skollagen till minoritetsspråken. FN:s konvention om barnets rättigheter och en barnanpassad version av denna konvention skulle ha översatts till meänkieli senast den 31 december 2010.

429. Expertkommittén välkomnar detta och uppmanar de svenska myndigheterna att samråda med de meänkielitalande om vilka ytterligare lagtexter som eventuellt behöver översättas. Tills vidare bedömer expertkommittén att detta åtagande fullgörs delvis.

Artikel 10 – Förvaltningsmyndigheter och samhällsservice

Punkt 1

Inom de administrativa områden i en stat där antalet invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk motiverar de åtgärder som anges nedan, och i enlighet med situationen för varje språk, förbinder sig parterna i rimlig utsträckning

- ...
- a) iii) ***att tillse att personer som använder landsdels- eller minoritetsspråk får göra framställningar i muntlig eller skriftlig form och få svar på dessa språk,***
- ...
- c) ***att tillåta förvaltningsmyndigheterna att upprätta handlingar på ett landsdels- eller minoritetsspråk.***

430. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 241–243) bedömde expertkommittén att dessa åtaganden fullgjordes delvis och rekommenderade de svenska myndigheterna att se till att de meänkielitalande har möjlighet i praktiken att göra muntliga eller skriftliga framställningar på meänkieli och även att få svar på detta språk.

431. Enligt de svenska myndigheterna (s. 58 i den fjärde periodiska rapporten) anges det i 2009 års minoritetslag att förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i meänkieli där detta behövs i kontakter med myndigheten. Enligt de svenska myndigheterna är det ännu för tidigt att avgöra om den nya lagstiftningen har gett några positiva effekter när det gäller användningen av meänkieli i praktiken i detta sammanhang.

432. I den fjärde periodiska rapporten presenteras ingen information om vilka eventuella åtgärder som myndigheterna vidtagit för att säkerställa att meänkieli kan användas inom statsförvaltningen eller andra offentliga myndighetsorgan.

433. Enligt information som delgavs i samband med kontaktbesöket har Länsstyrelsen i Norrbottens län identifierat vilka bland den egna personalen som talar meänkieli och som kan mobiliseras vid behov. I övrigt har denna myndighet inte någon minoritetsspråkspolicy. Inga handlingar upprättas på meänkieli.

434. I samband med kontaktbesöket meddelade företrädare för Skatteverket att meänkieli inte används vid de lokala skattekontoren.

435. Med tanke på att det i artikel 10.1.a.iii föreskrivs att myndigheterna ska *tillse* att personer som använder meänkieli får göra muntliga eller skriftliga framställningar på meänkieli och få svar på meänkieli bedömer expertkommittén att artikel 10.1.a.iii inte fullgörs. Artikel 10.1.c fullgörs formellt.

Punkt 2

I fråga om lokala och regionala myndigheter, inom vilkas territorier de invånare som använder landsdels- eller minoritetsspråk är tillräckligt många för att motivera de nedan angivna åtgärderna, förbinder sig parterna att tillåta och/eller uppmuntra

...

- b) möjlighet för användare av landsdels- eller minoritetsspråk att göra framställningar i muntlig eller skriftlig form på dessa språk,***
- c) att regionala myndigheter ger ut sina officiella dokument jämväl på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***
- d) att lokala myndigheter ger ut sina officiella dokument jämväl på ifrågavarande landsdels- eller minoritetsspråk,***

436. I samband med den tredje granskningsrapporten (punkterna 244–246) informerades expertkommittén om att det är mycket ovanligt att en meänkielitalande inkommer med en framställan skriven på meänkieli. Lokala eller regionala myndigheter hade ditintills inte översatt sina officiella dokument eller information om sin verksamhet till meänkieli, med undantag för information om rätten att använda meänkieli. Kommunerna inom förvaltningsområdet för meänkieli hade dock ökat samarbetet för att kunna genomföra språklagen. Expertkommittén ansåg att artikel 10.2.b delvis fullgjordes, medan åtagandena i enlighet med artikel 10.2.c och artikel 10.2.d inte fullgjordes. Expertkommittén anmodade starkt de svenska myndigheterna att vidta ytterligare konkreta åtgärder för att fullgöra sina åtaganden.

437. Enligt information som meddelades av företrädare för de meänkielitalande i samband med kontaktbesöket är det möjligt att till kommunerna inom förvaltningsområdet göra muntliga eller skriftliga framställningar på meänkieli och få svar på meänkieli. Eftersom meänkieli främst är ett talat språk är dock inte talarna vana vid att använda språket i sådana sammanhang. Vissa kommuner, t.ex. Pajala och Kalix, upprättar dessutom sina handlingar på meänkieli.

438. När det gäller den regionala nivån tillhandahåller Norrbottens läns landsting viss information på och om meänkieli, och några dokument har också upprättats på meänkieli, men generellt sett är meänkieli mycket mindre synligt på denna nivå jämfört med kommunnivån.

439. Expertkommittén bedömer att artikel 2.b fullgörs delvis, att artikel 2.c inte fullgörs och att artikel 2.d fullgörs delvis.

- g) att traditionella och korrekta former av ortnamn på landsdels- eller minoritetsspråk används eller införs, vid behov jämsides med namnen på det eller de officiella språken.**

440. I sin första granskningsrapport ansåg expertkommittén att detta åtagande fullgjordes, även om man informerats om att användningen av ortnamn på meänkieli fortfarande inte var tillfredsställande.

441. I den fjärde periodiska rapporten (s. 107 och 59) anges att lag (1988:950) om kulturminnen m.m. innehåller en bestämmelse om att svenska, samiska och finska så långt som möjligt ska användas parallellt på kartor, skyltar och övrig utmärkning i flerspråkiga områden. Enligt information som en företrädare för Lantmäteriet meddelade i samband med kontaktbesöket har Regeringskansliet beslutat att lägga till meänkieli i denna bestämmelse för förvaltningsområdet för meänkieli, men att detta beslut ännu så länge inte har genomförts.

442. Expertkommittén välkomnar denna utveckling och ser fram emot att i nästa periodiska rapport få ta del av mer information om hur detta åtagande fullgörs i praktiken.

Artikel 11 – Massmedia

Punkt 1

Parterna förbinder sig till följande för dem som använder landsdels- eller minoritetsspråk inom de territorier där dessa språk brukas, i enlighet med situationen för varje språk, i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är direkt eller indirekt behöriga, har befogenhet eller inflytande härvidlag och under respekterande av principen om massmedias oberoende och självständighet,

- a) i den mån radio och TV står i det offentligas tjänst:**

...

- iii) att vidta lämpliga åtgärder för att radiostationer och TV-kanaler skall tillhandahålla program på landsdels- eller minoritetsspråk,**

443. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 247–249) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes. De svenska myndigheterna rekommenderades att tillsammans med de meänkielitalande lösa de problem som dessa påtalat.

444. Enligt information som de svenska myndigheterna presenterar i sin fjärde periodiska rapport (s. 60) sände SR Sisuradio 1 048 timmar på meänkieli under 2009, vilket utgör en ökning jämfört med tidigare övervakningsomgångar.

445. Enligt de företrädare för de meänkielitalande som expertkommittén träffade i samband med kontaktbesöket har dock antalet timmar som sänds regionalt minskat.

446. När det gäller TV-sändningar har expertkommittén informerats av de meänkielitalande att sändningsoperatören inlett en dialog med företrädare för de meänkielitalande för att förbättra programutbudet på meänkieli.

447. Expertkommittén bedömer att detta åtagande fullgörs för närvarande.

d) att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av radio- och TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,

448. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 250–252) framhöll expertkommittén återigen att detta åtagande förutsätter att de svenska myndigheterna vidtar proaktiva åtgärder, t.ex. i form av tekniskt och ekonomiskt stöd. Expertkommittén gjorde bedömningen att åtagandet inte fullgjordes och anmodade de svenska myndigheterna att uppmuntra och/eller underlätta produktion och distribution av audio- och audiovisuella verk på meänkieli.

449. I den fjärde periodiska rapporten ges ingen information med relevans för detta åtagande.

450. Enligt den information som expertkommittén har tillgång till har FilmPool Nord, ett regionalt resurscentrum för film- och TV-produktion som delvis finansieras via regionalt stöd, delvis av Svenska filminstitutet, varit med och producerat en prisbelönad kortfilm på meänkieli. FilmPool Nord har även producerat ett tvåspråkigt barnprogram för SVT.

451. Sveriges Utbildningsradio (UR) producerar utbildningsprogram för radio och TV som man tillhandahåller via webbplatser med begränsad användarbehörighet. UR har även producerat en CD för barn på meänkieli och andra minoritetsspråk.

452. Mot bakgrund av denna nya information bedömer expertkommittén att åtagandet fullgörs och ser fram emot att få ta del av ytterligare exempel i samband med nästa periodiska rapport.

e) i) att uppmuntra och/eller underlätta att minst en tidning grundas och/eller upprätthålls på landsdels- eller minoritetsspråk,

453. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 253–255) bedömde expertkommittén att detta åtagande fortfarande inte fullgjordes och anmodade starkt de svenska myndigheterna att uppmuntra och/eller underlätta grundandet av en dagstidning på meänkieli.

454. På grundval av de synpunkter som expertkommittén förde fram i sin tredje granskningsrapport utfärdade ministerkommittén en rekommendation till de svenska myndigheterna om **"att underlätta grundandet av dagstidningar på samiska och meänkieli" [RecChL(2009)3].**

455. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 61–62) fattade regeringen i december 2008 beslut om att ändra presstödsvillkoren på grundval av de förslag som Presskommittén lagt fram. Bland annat sänktes den lägsta prenumerationsupplaga som krävs för att en tidning ska kunna beviljas stöd från 2 000 till 1 500. I juni 2010 antog riksdagen de nya villkoren för stödet till dagspressen baserat på regeringens proposition. Myndigheterna menar att därmed är grunden lagd för att ett initiativ till samarbete mellan berörda myndigheter och aktörer i Norge och Finland ska kunna tas för att underlätta utgivningen av gränsöverskridande dagstidningar på samiska och meänkieli.

456. Enligt kompletterande information från de svenska myndigheterna har Sametinget fått i uppdrag att i samarbete med den icke-statliga intresseföreningen för meänkieli, Svenska Tornedalings Riksförbund (STR-T), undersöka möjligheterna när det gäller ett sådant gränsöverskridande tidningssamarbete på samiska och meänkieli. Sametinget har fått 130 000 SEK för detta specifika arbete.

457. Expertkommittén välkomnar de initiativ som den svenska regeringen tagit och ser fram emot att i samband med nästa periodiska rapport få ytterligare information om resultatet.

458. Expertkommittén måste dra slutsatsen att detta åtagande fortfarande inte fullgörs.

- f) ii) att tillämpa gällande bestämmelser för finansiellt stöd även till TV-program på landsdels- eller minoritetsspråk,**

459. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 256–258) konstaterade expertkommittén att inga exempel på ekonomiskt stöd för produktion av TV-program på meänkieli hade presenterats och bedömde att detta åtagande fullgjordes formellt.

460. Enligt den information som expertkommittén har tillgång till har FilmPool Nord, ett regionalt resurscentrum för film- och TV-produktion som delvis finansieras via regionalt stöd, delvis av Svenska filminstitutet, varit med och producerat en prisbelönad kortfilm på meänkieli. FilmPool Nord har även producerat ett tvåspråkigt barnprogram för SVT.

461. Mot bakgrund av denna information gör expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgörs delvis och ser fram emot att i nästa periodiska rapport få information om fler TV-produktioner på meänkieli.

Artikel 12 – Kulturell verksamhet och kulturella inrättningar

Punkt 1

I fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar – särskilt bibliotek, videobibliotek, kulturcentra, museer, arkiv, akademier, teatrar och biografier, ävensom litterära verk och filmproduktion, uttrycksformer för folklig kultur, festivaler och kulturell företagsamhet, innefattande bl.a. användning av ny teknologi – förbinder sig parterna till följande inom det territorium där sådana språk används och i den utsträckning som de offentliga myndigheterna är behöriga, har befogenhet eller inflytande:

- ...
- b) att främja olika sätt att på andra språk få tillgång till verk framställda på ett landsdels- eller minoritetsspråk genom att stödja och utveckla översättning, dubbning, eftersynkronisering och framställning av undertexter,**

462. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 259–261) bedömde expertkommittén att detta åtagande fullgjordes delvis eftersom man saknade information om huruvida det vid sidan av bokutgivning gjordes några andra insatser med relevans för detta åtagande, t.ex. dubbning, eftersynkronisering eller undertextning.

463. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 64) anger inte public service-företagen om programmen sänds på originalspråket eller om de är dubbade.

464. Expertkommittén gör därför bedömningen att åtagandet fortfarande fullgörs delvis och uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla information med relevans för detta åtagande.

- g) att uppmuntra och/eller underlätta upprättande av organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra verk framställda på landsdels- eller minoritetsspråk,**

465. I sin tredje granskningsrapport (punkterna 262–264) gjorde expertkommittén bedömningen att detta åtagande fullgjordes. Expertkommittén anmodade de svenska myndigheterna att tillhandahålla information om hur arbetet framskrider vid Nordkalottbibliotekets centrum för meänkieli.

466. Enligt den fjärde periodiska rapporten (s. 65) har Kungliga biblioteket och Institutet för språk och folkminnen samlingar med litteratur på meänkieli.

467. Expertkommittén har dock inte fått någon ytterligare information om det centrum för meänkieli som skulle inrättas och uppmanar de svenska myndigheterna att i nästa periodiska rapport tillhandahålla sådan information.

Kapitel 4 – Expertkommitténs slutsatser från fjärde övervakningsomgången

- A. Expertkommittén uppskattar det utmärkta samarbete man haft med de svenska myndigheterna, inte minst i samband med kontaktbesöken. Kommittén kan också med tillfredsställelse notera att den fjärde periodiska rapporten lagts fram i tid och att den innehåller mycket av den information som kommittén efterfrågade i sin tredje rapport.
- B. Sedan den förra övervakningsomgången har betydande framsteg gjorts för att skydda och främja minoritetsspråken i Sverige genom förbättringar i det rättsliga ramverket, politiken och tillsynssystemet. Detta visar på Sveriges allt starkare åtagande för landets minoritetsspråk.
- C. I juni 2009 antog riksdagen strategin "Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna" med åtgärder för att bland annat främja minoritetsspråken. Sverige antog även två viktiga lagar under 2009: språklagen och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen). Båda dessa lagar innebär en stärkning när det gäller såväl ställning för som användning av minoritetsspråken. Förvaltningsområdena för samiska, finska och meänkieli har utvidgats: För samiska har det sydsamiska området tillkommit, för finska omfattar förvaltningsområdet nu cirka 50 % av det område där de finstalande bor och för meänkieli har ytterligare en kommun tillkommit. Den grundläggande rätten att använda ett minoritetsspråk garanteras nu även genom minoritetslagen, även om denna rätt inte kan hävdas av den enskilde. Genomförandet av minoritetslagen övervakas istället av ett statligt tillsynssystem som har inrättats för detta syfte med Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget som ingående parter. Särskilda medel har anslagits för de lokala och regionala myndigheternas genomförandearbete i förvaltningsområdena. De finansiella anslagen till de olika minoritetsspråkgruppernas verksamheter har ökat avsevärt. Expertkommittén vill ge Sveriges regering en eloge för de resoluta åtgärder som vidtagits.
- D. Som ett resultat av de nya lagarna har medvetenheten och acceptansen hos majoritetsbefolkningen ökat för de flesta minoritetsspråken. Lagarna har även lett till en språkrevitaliseringsvåg och ett ökat intresse för att lära sig dessa språk och delta i olika aktiviteter. Många lokala myndigheter i de olika förvaltningsområdena har nu dessutom en språkpolitisk handlingsplan. Samrådet med företrädare för de minoritetsspråkstalande fungerar i många fall mycket bättre. Trots denna positiva utveckling finns det dock fortfarande ett antal brister, och när det gäller att skydda och främja dessa språk har det faktiskt i vissa fall varit fråga om en tillbakagång sedan den förra övervakningsomgången, inte minst på utbildningsområdet.
- E. Avsaknaden av statistik över hur många som talar ett minoritetsspråk och hur de fördelar sig geografiskt fortsätter att utgöra ett hinder för ett effektivt genomförande av konventionen generellt sett.
- F. Allvarliga brister kvarstår på utbildningsområdet, trots de lagstiftningsmässiga förändringar som skett på detta område. Utbildningssystemet förlitar sig alltför mycket på den s.k. modersmålsundervisningen, som generellt sett fortfarande är otillfredsställande och i många fall endast används som ett slags alibi. Problemet förvärras av den akuta bristen på behöriga lärare som gör att behovet av lärare inte kan tillgodoses för något av minoritetsspråken. Det finns ingen egentlig planering för att få bukt med detta problem, än mindre för att kunna möta det ökade behov som förväntas som ett resultat av det nyvaknade intresset för minoritetsspråken som "kulturarvspråk". Luleå universitet har visserligen fått i uppdrag av regeringen att

erbjuda lärarutbildning för de språk som anges i konventionens del III, ett projekt som dock har misslyckats. Bristen på lämpliga läromedel utgör ytterligare ett problem för samtliga minoritetsspråk i Sverige.

- G. När det gäller domstolarna har regeringen gett Domstolsverket i uppdrag att översätta informationsmaterial om rätten att använda samiska, finska och meänkieli i domstol. Trots den nya minoritetslagen, som innebär att förvaltningsområdena för de språk som anges i konventionens del III har utvidgats, har rätten att använda dessa språk i domstol inte utökats till att omfatta de nya kommuner som anslutits till förvaltningsområdena. Även i de ursprungliga förvaltningsområdena används dessa språk i domstol endast i undantagsfall.
- H. Inom offentliga myndigheter och organ har förbättringar skett på kommunal nivå när det gäller att använda och synliggöra finska, samiska och meänkieli på webbsidor och genom publicering av dokument. De kontaktpersoner för minoritetsspråk som utsetts bland förvaltningspersonalen har inneburit att kontakterna mellan de minoritetsspråkstalande och myndigheterna har underlättats. Detta gäller såväl i de ursprungliga som i de utvidgade förvaltningsområdena. Några nationella offentliga organ har också antagit en språkpolitisk handlingsplan för dessa minoritetsspråk, och även för jiddisch och romani. Färre eller inga förbättringar alls har gjorts på regional (landstings-) eller statlig förvaltningsnivå.
- I. När det gäller radio- och TV-sändningar på finska och radiosändningar på meänkieli är situationen på det hela taget tillfredsställande. TV-utbudet på meänkieli är relativt begränsat. Det saknas program för vissa samiska varieteter. Det ges fortfarande inte ut någon tidning på samiska eller meänkieli, trots de stimulansåtgärder som de svenska myndigheterna vidtar i denna riktning.
- J. Sametinget är det organ som i första hand ansvarar för tillsynen av minoritetslagens genomförande med avseende på **samiska**. Sametinget fastställer numera målen för den samiska språkpolitiken, i stället för att bara leda det samiska språkarbetet. De nya samiska språkcentren och anslutningen av det sydsamiska språkområdet till förvaltningsområdet för samiska har lett till positiva signaler om en revitalisering av sydsamiskan. Trots detta befinner sig samiskundervisningen i ett kritiskt läge. En tillbakagång har noterats när det gäller tvåspråkig undervisning, och det råder brist på lärare. Denna lärarbrist har förvärrats på grund av att inga investeringar har gjorts i lärarutbildningen för samiska.
- K. Antalet kommuner inom förvaltningsområdet för **finska** är nu sex gånger fler jämfört med innan minoritetslagen antogs, och området fortsätter att växa. Minoritetslagen har också stimulerat till ökad verksamhet inom de olika organisationerna, även bland ungdomar. Vissa framsteg har gjorts inom finskundervisningen, t.ex. att nya förskolor har öppnats och att högkvalitativa läroböcker för grundskolan har tagits fram. Denna utveckling överskuggas dock av en allmän utveckling karaktäriserad av bl.a. bristande grundutbildning för lärare på samtliga nivåer inom utbildningssystemet och en oroväckande tillbakagång när det gäller tvåspråkig undervisning och undervisning på högskolenivå. Det finns behov av en övergripande politik på utbildningsområdet.
- L. För **meänkieli** kan vissa positiva tendenser konstateras, t.ex. den ordbok som ska fungera som referensmaterial och arbetsverktyg för meänkieli, inte minst i officiella sammanhang inom det offentliga livet, t.ex. på utbildningsområdet. Ändringar i lagstiftningen gör att det nu är möjligt att använda meänkieli på ortnamnsskyltar och vid annan utmärkning. På utbildningsområdet har inga framsteg gjorts sedan förra övervakningsomgången. Ett första försök med tvåspråkig undervisning har fått överges. Bristen på lärare och läromedel utgör ytterligare ett hinder för meänkieliundervisningen.

- M. Sedan minoritetslagen antogs har **jiddisch** upplevt en renässans, och antalet personer som identifierar sig som jiddischtalande har ökat. Detta har gett anledning till optimism. De jiddischtalande upplever dock att den nya minoritetsspråksstrategin inte har gynnat dem särskilt mycket, vare sig när det gäller praktiskt eller ekonomiskt stöd. Vissa framsteg har noterats på utbildningsområdet, t.ex. rätten till modersmålsundervisning även om det bara är en enda elev som begär detta, att jiddisch erbjuds som skolämne vid en skola samt en liten ökning av antalet elever som lär sig jiddisch. Precis som för övriga minoritetsspråk är dock bristen på läromedel och lärarutbildning ett problem. På medieområdet är jiddisch i stort sett totalt frånvarande, med undantag för några radioproduktioner.
- N. I juli 2010 lade Delegationen för romska frågor fram sin slutrapport "Romers rätt – en strategi för romer i Sverige", där en modell för en strategi för romers rättigheter presenteras, inklusive ett antal förslag med avseende på **romani chib**. Romernas marginalisering i samhället utgör ett hinder för att främja romani chib, något som dock är ytterst angeläget inom utbildningsområdet. Under tiden som man försöker råda bot på bristen på lärare med utbildning i romani chib måste flexibla och innovativa åtgärder vidtas. Även läromedel måste tas fram. Det brister i kunskaperna när det gäller hur många som talar den traditionella romanivarieteten romani kale. Särskilda åtgärder måste vidtas för att främja och skydda denna varietet.

I enlighet med artikel 16.3 i konventionen har Sveriges regering inbjudits att lämna synpunkter på innehållet i denna rapport. De synpunkter som lämnats bifogas som bilaga II.

På grundval av denna rapport och de resultat som presenteras i den har expertkommittén till ministerkommittén överlämnat förslag till ministerkommitténs rekommendationer till Sverige. Expertkommittén underströk därvid vikten av att de svenska myndigheterna vid sidan av dessa allmänt hållna rekommendationer även beaktar de mer detaljerade synpunkter som framförs i rapporten som helhet.

Vid sitt 1123:e möte den 12 oktober 2011 antog ministerkommittén sin rekommendation till Sverige, som återfinns i del B av detta dokument.

Bilaga I: Ratificeringsinstrumentet

Sverige:

Deklaration i det ratificeringsinstrument som deponerades den 9 februari 2000 – Original: engelska

Samiska, finska och meänkieli (tornedalsfinska) utgör landsdels- eller minoritetsspråk i Sverige. I bilagan redogörs för Sveriges åtaganden i enlighet med artikel 2.2 med avseende på dessa språk.

Romani chib och jiddisch ska vid tillämpandet av konventionen betraktas som territoriellt obundna minoritetsspråk.

BILAGA

Omfattningen av Sveriges åtaganden i enlighet med del III i Europeiska stadgan för landsdels- eller minoritetsspråk.

Följande punkter och stycken under artikel 8 ska gälla för samiska, finska och meänkieli:

- 8.1.a.iii
- 8.1.b.iv
- 8.1.c.iv
- 8.1.d.iv
- 8.1.e.iii
- 8.1.f.iii
- 8.1.g
- 8.1.h
- 8.1.i
- 8.2

Följande punkter och stycken under artikel 9 ska gälla för samiska, finska och meänkieli:

- 9.1.a.ii
- 9.1.a.iii
- 9.1.a.iv
- 9.1.b.ii
- 9.1.b.iii
- 9.1.c.ii
- 9.1.c.iii
- 9.1.d
- 9.2
- 9.3

Följande punkter och stycken under artikel 10 ska gälla för samiska, finska och meänkieli:

- 10.1.a.iii
- 10.1.a.v

10.1.c
10.2.b
10.2.c
10.2.d
10.2.g
10.4.a
10.5

Följande punkter och stycken under artikel 11 ska gälla för samiska, finska och meänkieli:

11.1.a.iii
11.1.d
11.1.e.i
11.1.f.ii
11.2

Dessutom ska 11.1.c.i gälla med avseende på finska.

Följande punkter och stycken under artikel 12 ska gälla för samiska, finska och meänkieli:

12.1.a
12.1.b
12.1.d
12.1.f
12.1.g
12.2

Dessutom ska 12.1.e gälla för samiska och 12.1.c och 12.1.h för finska och samiska.

Följande punkt och stycke under artikel 13 ska gälla för samiska, finska och meänkieli:

13.1.a

Följande punkter och stycken under artikel 14 ska gälla för samiska, finska och meänkieli:

14.a
14.b

Detta betyder att totalt sett ska 45 punkter eller stycken i del III i konventionen gälla för samiska och finska, och 42 punkter eller stycken för meänkieli.

Omfattad period: 1/6/2000 –

Ovanstående uttalande gäller artiklarna 10, 11, 12, 13, 14, 2, 8 och 9.

Bilaga II: Kommentarer från de svenska myndigheterna [på engelska]

Comments on the Fourth Report on the Application of the Charter for Regional or Minority Languages in Sweden

On behalf of the Government Offices the Ministry of Employment would like to submit the following comments regarding the Fourth Report.

Ministry of Culture

The Ministry would like to clarify that the assignment mentioned in paragraphs 72, 256, 456 should be described as follows:

”According to supplementary information from the Swedish authorities, the Sami Parliament has been commissioned to investigate the feasibility of transnational co-operation between newspapers in Sami and Meänkieli, in co-operation with the non-governmental umbrella organisation for Meänkieli, the Svenska Tornedalingars Riksförbund STR-T.”

Ministry of Health and Social Affairs

Paragraph 88 refers to the Social Services Act. The correct number of the Act is 2001:453.

The guidelines referred to in paragraph 91 are issued by the National Board of Health and Welfare and not the ministry. The consultations have also been carried out by the National Board of Health and Welfare and not by the Ministry.

Ministry of Education and Research

Regarding paragraph 61 the Ministry would like to inform that Luleå Technical University is still commissioned to provide teacher training. The last sentence in the paragraph should also be clarified as follows: ”The courses for Finnish teacher training offered by Luleå Technical University remains relatively stable and the University cooperates with Umeå University when it comes to courses in Finnish above basic level.”

Paragraph 62 should be clarified and added as follows:

”The Government intends to reform teacher training generally. A new type of training is to be launched in the autumn of 2011. However, there is no special regional or minority language teacher training. The Swedish National Agency for Higher Education has been commissioned by the Government to propose measures by the 31st of October 2011 on ways to increase the number of teachers in regional or minority languages. The report has not yet been submitted.”

The report referred to in paragraphs 64, 300 and 397 is thus to be submitted by the 31st of October 2011.

As a consequence the information in paragraphs 121 and 122 should also be clarified as follows:

121. "As regards teacher training, a representative of the Ministry of Education and Research informed the Committee of Experts during the on-the-spot visit that regional or minority language teacher training does not receive any earmarked funding. In the new teacher training programme entering into force in autumn 2011, no Swedish higher education institution has the entitlement to award teachers' degree for teacher training programme for subject education with specialisation in regional or national minority languages. (see also paragraph 62 above). A representative of higher education admitted that the universities need to be given clearer tasks and allocated money in order to be able to have a chance to be granted the right to award teachers' degree for teacher training programme for subject education with specialisation in these languages."

122. "According to the fourth periodical report (page 51), following the planned teacher training reform mentioned in the previous paragraph, mother tongue teachers should be given the same status and position as other teachers, meaning that mother tongue teacher training is likely to be integrated into the teacher training programmes for upper secondary school teachers. At present there are no possibilities for students to become teachers for subject education of the regional or minority languages, within the new teacher training, because no higher education institution has not yet received the entitlement to award this kind of degree. The Swedish National Agency for Higher Education has been commissioned by the Government to propose measures by the 31st of October 2011 on ways to increase the number of teachers in regional or minority languages."

It is not correct that the University of Umeå is receiving funding with SEK 450 000 for Sami from the Ministry (paragraphs 63, 188 and 389).

Regarding paragraph 197 and 304 the Ministry would like to inform that the agency in question is not an independent agency. It is an agency under the government.

In paragraph 119 the following should be added:

"Pre school and pre-school class is covered by the concept of "teaching". Mother-tongue education has never been used as description for activities in pre-school or pre-school class, the activity is mother-tongue support. Support for children with mother tongues other than Swedish is strengthened in the new Education Act for pre-school and pre-school class. The responsibility is to give children opportunities to utilise their resources in the best way. Supporting the language development of children as well as cultural diversity is therefore an important responsibility."

In paragraph 130 the following should be added:

"In the autumn of 2011 a special education will be launched *Jewish studies* for class 7 -9 (13 – 15 year olds). In Jewish studies pupils shall be offered Hebrew and Yiddish as a language choice. (SFS 2011:398)"

In paragraph 208 the following should be added:

”There is no reliance only on on line teaching materials. Many books are available both on line and in paper. In the report the ministry informed about measures to support publishing books and other teaching material written in and about the national minority languages. In 2008 the Swedish National Agency for Education was assigned the task of investigating the requirement and supporting the development and production of books and other teaching material for the national minorities. A total of SEK 10 million was allocated for the commission. The Swedish National Agency for Education initiated the commission by contacting the target groups and dividing the resources of the different minorities. The division has, inter alia, been based on the number of pupils in each language group. The Sami Education Board received an additional SEK 1 million for developing teaching material in Sami. In 2010 SEK 1 million is allocated to the devising of teaching material in Romani Chib and Sami.”

In paragraph 210 the following should be added:

”To reach the goals in the Language Act the authority Institute for Language and Folklore has an important task. The Institute administers a government grant scheme whose aim is to put individuals in a better position to acquire and use their national minority language. Two government funded language centres in Sami have also been launched.

Distance learning is not regulated for compulsory school. There is a commission investigating how distance learning can be carried out.”

In paragraph 285 the following should be added:

”Axevalla Folk High School has a vocational education to become recreation leader. The course has a duration of two years and can be offered bilingually. The Folk High School also offers a bilingual course of two years to become an assistant in rehabilitation facilities of substance abuse.”

In paragraph 288 the word ”education” should be replaced with the term ”academic courses”.

Ministry of Employment

Paragraph 24 states that Länsstyrelsen and the Sami Parliament have a duty to facilitate the process of voluntary accession to an administrative area. There is no such obligation.

The number of municipalities that have applied for voluntary inclusion starting in 2012 is nine (eight for Finnish and one for Sami) (paragraphs 24 and 54).

The correct term is ”administrative area” and not ”administrative district” (paragraph 28).

The basic rights described in paragraph 36 also includes sections 3-5 in the Minority Act.

The SEK 8 million (paragraph 80) are provided in addition to the SEK 85 million mentioned in the previous paragraph. The financial support to minority organisations on

SEK 6 millions is however part of the SEK 85 millions described in the previous paragraph.

The SEK 900 000 for language conservation activities in paragraph 82 are provided in addition to the SEK 3.4 million for revitalization initiatives mentioned in the same paragraph.

The correct name of the agency mentioned in paragraph 438 is "Norrbotten county council".

The correct name of the agency mentioned under *4.1 Findings of the Committee* is "County Administrative Board".

B. Rekommendation från Europarådets ministerkommitté om Sveriges genomförande av minoritetsspråkskonventionen

Rekommendation RecChL(2011)3 från ministerkommittén om Sveriges genomförande av Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk

(Antagen av ministerkommittén den 12 oktober 2011 vid ministerrepresentanternas 1123:e möte)

I enlighet med artikel 16 i Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk,

med beaktande av Sveriges ratificering den 9 februari 2000,

med beaktande av den granskning som gjorts av expertkommittén när det gäller Sveriges tillämpning av konventionen,

med tanke på att denna granskning baseras på information som Sverige lämnat i sin nationella rapport, kompletterande information från de svenska myndigheterna, information från olika organ och organisationer med juridiskt säte i Sverige samt information som expertkommittén tillägnat sig vid kontaktbesöket, och

efter att ha tagit del av de svenska myndigheternas synpunkter på innehållet i expertkommitténs rapport,

rekommenderar ministerkommittén att de svenska myndigheterna beaktar expertkommitténs samtliga påpekanden och rekommendationer och därvid särskilt prioriterar följande:

1. Att stärka utbildningen när det gäller samtliga minoritetsspråk genom att anta en övergripande och strukturerad strategi som utgår från såväl de minoritetsspråkstalandes behov som situationen för respektive språk.
2. Att se till att "modersmålsundervisningen" uppfyller de krav som anges i konventionen och erbjuder en genuin och adekvat språkundervisning som gör att eleverna kan uppnå fullt utvecklad kompetens i de berörda språken.
3. Att öka utbudet av tvåspråkig undervisning för finska och samiska, och se till att tvåspråkig undervisning erbjuds även för meänkieli.
4. Att skapa ett målinriktat lärarutbildningssystem med tillräckliga resurser för samtliga minoritetsspråk.
5. Att ta fram undervisnings- och inlärningsmaterial för samtliga minoritetsspråk.